

“นาฬิกาชีวิตตามที่เราตั้งเจตนาขึ้นมาจะเป็นปฏิปทาของเรา
ถ้ามีปฏิปทาอันนี้แล้ว ทุกอย่างจะเป็นขบวนการของมันไปทั้งหมดเลย”

“การฝึกเบื้องต้น ตั้งเจตนาตัวนี้ขึ้นมา เราต้องฝึกตรงนี้ได้เสียก่อน
ปฏิปทาตัวเองยังไม่มีเลย จะเข้าไปพิจารณาอริยสัจสี่สักได้นิพพานไปแล้ว”

ธัมมาวุธโรวาท

นาฬิกาชีวิต

โอบาตธรรมท่านพระอาจารย์สาคร ธรรมมาวุธ

วัดเวฬุวัน อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี

วัดป่ามณีกาญจน์ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี

วัดสวนป่าสิริธโร อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา

วัดป่าแก้วกุลเจริญ อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี

วัดป่ากุลสุวรรณ อ.เมือง จ.กาญจนบุรี

โทรศัพท์ส่วนกลาง ๐-๒๔๔๙-๒๒๓๔ โทรสาร ๐-๒๔๔๙-๒๐๙๖

คำนำ

ท่านพระอาจารย์สาคร ธัมมาวุโธ เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เจริญอายุวัฒนมงคล
๗๐ ปี ในวันอังคารที่ ๒๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘ นับ
เป็นสิริมงคลแก่คณะศิษยานุศิษย์ ด้วยสำนึกในพระคุณแล
เมตตาที่ท่านพระอาจารย์สาครมีให้แล้วกับตน จึงได้ร่วมกัน
ขอโอกาสจัดงานมุทิตาจิตสักการะถวายแต่ท่านพระอาจารย์
สาครด้วยความเคารพศรัทธา

วาระนี้ คณะศิษยานุศิษย์จึงได้นำโอวาทธรรมของท่าน
พระอาจารย์สาคร ธัมมาวุโธ ที่เทศนาสอนให้ใช้ยึด
เป็นหลักเบื้องต้นแห่งการดำเนินชีวิต มารวบรวมพิมพ์ในชื่อ
“นาฬิกาชีวิต” สำหรับมอบเป็นสิ่งสนองน้ำใจแก่ผู้มาร่วมงาน
และเป็นธรรมวิทยาทาน

คณะศิษยานุศิษย์

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๘

หน้าว่าง

สารบัญ

คนต้องมีหลักเกณฑ์ตั้งแต่เริ่มต้น	๗
ท่องจนกว่าจะขึ้นใจ	๑๗
รักษาพระวินัย และข้อวัตรปฏิบัติ	๓๓
พยายามสำรวมอินทรีย์	๑๐๗
ตั้งนาฬิกาชีวิต	๑๓๕
เดินตามหลักอริยสัจ	๑๖๑

หน้าว่าง

๑
คนต้องมีหลักเกณฑ์
ตั้งแต่เริ่มต้น

...—•— นาฬิกาชีวิต —•—...

๑ การฟังถือเป็นอันดับหนึ่ง ๑

ในภาคปฏิบัติถือกันมากที่สุดก็คือ การฟังเทศน์ ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น

ถ้าคนขาดการทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็นแล้ว หรือขาดการฟังเทศน์ฟังธรรมครูบาอาจารย์แล้ว ไม่มีทางที่จะไปรอด ไปได้ก็ไปแบบไม่มีมรรคเป็นทางที่ดำเนิน ไปแบบลุ่ม ๆ ดอน ๆ ถูกลู่ถูกันไปกับแบบนั้น แต่ไม่มีหลักมีเกณฑ์

คนต้องมีหลักมีเกณฑ์มาตั้งแต่เริ่มต้น เป็นที่ฟังของตัวเองได้ตั้งแต่เริ่มต้น ยอมจำนนต่อธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าตั้งแต่เริ่มต้น

ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องเข้าใจ สนใจในการได้ยินได้ฟังให้มากที่สุด ผู้ปฏิบัติถือเป็นอันดับหนึ่งก็คือการได้ฟังเทศน์ครูบาอาจารย์ ฟังแนวทางการปฏิบัติ ฟังวิธีการคิด ฟังวิธีการพิจารณา เวลาท่านให้อุบายและวิธีการต่าง ๆ การฟังเป็น

อันดับหนึ่งของผู้ปฏิบัติ การที่เราจะไปทำตามลำพังของเรานั้น ก็เป็นอันดับรองลงไปอีก แต่การได้ยินได้ฟังถือเป็นอันดับหนึ่ง

ถ้าเบื่อในการได้ยินได้ฟัง นั่นล่ะคืออันตรายของชีวิต ไม่ยินดีในการได้ยินได้ฟัง ไม่ยินดีในการทำข้อวัตรปฏิบัติ ไม่รู้จักคำว่ากาลเทศะ ก็เสร็จ มีแต่กิเลสเอาไปกินหมด

ยินดีในการได้ยินได้ฟัง สิ่งที่เราไม่เคยได้ยินได้ฟังก็ได้ยินได้ฟัง สิ่งที่เคยได้ยินได้ฟังอยู่แล้วก็เข้าใจแจ่มแจ้ง แก่ทิวฐิฐิและความเห็นที่เป็นไปกับมรรค ในขณะที่เราฟังจิตก็ยอมสงบ นั่นความแตกต่างกัน

ถ้าหากเราไปทำความเพียรตามลำพังของเรา ไปเดินจงกรม ไปนั่งสมาธิตามลำพัง จิตเคยสงบไหม จิตไม่เคยสงบเอาเลย แล้วจะอยู่แบบไหนถ้าจิตไม่เคยสงบเลย คนจะอยู่ได้หรืออยู่ไม่ได้

ฉะนั้น เราต้องเข้าใจ ถ้าหากเราไม่เข้าใจอะไรเลย อยู่ก็อยู่ไปอย่างนั้น ฟังก็ฟังไปอย่างนั้น แต่ไม่ได้คิดได้อ่านเรื่องอะไรเลย

(๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑)

ผู้ที่เข้าใจหลักธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จะเป็นบุคคลที่น้อมรับการตักเตือน อบรมสั่งสอน มีแต่อยากได้ยิน ได้ฟังอยู่ตลอดเวลา เพราะการได้ยินได้ฟังเกิดปัญญา

การที่จะเกิดปัญญาขึ้นมาจากการทำสมาธิภาวนา ต้องทำให้ถึง จึงจะเกิดปัญญา แต่ถ้าเราอาศัยการได้ยินได้ฟัง เกิดปัญญาขึ้นมาได้เลย ไม่ต้องเหนื่อย

ฉะนั้น ถึงว่าผู้ปฏิบัติอาศัยการได้ยินได้ฟังเป็นหลัก รองลงไปคือการทำความ پاکความเพียรของตัวเอง

(๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑)

๑๒ วัวเขาถอด

แนวทางการปฏิบัติที่ถือกันมากที่สุดก็คือ การได้ยินได้ฟัง เมื่อได้ยินได้ฟังแล้วก็เอามาแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวเอง อันนี้คือภาคปฏิบัติ จะสนใจการได้ยินได้ฟังมากที่สุด คือฟัง แล้วต้องเอามาแก้ ไม่ใช่ฟังแล้วใช้อูเบกขา ฟังแล้วต้องเอามาแก้ตัวเอง

สันดานตัวเองเป็นคนนิสัยใจคอแบบไหน มีเขี้ยวมีเล็บ อยู่ก็ต้องถอดเขี้ยวถอดเล็บออก มีเขามิงาอยู่ก็ต้องถอดเขา ถอดงาออก นี้เรียกว่าผู้ปฏิบัติ แต่ถ้าเอาเขาเอางาเข้ามาด้วย เทียวไประรานที่โน่นที่นี้ ระรานคนโน้นคนนี้เรื่อยเปื่อยไปอย่าง นั้น นี้คือคนมีเขามิงา คนมีเขี้ยวมีเล็บ

แต่ผู้ปฏิบัติจะต้องเป็นเหมือนกันกับวัวเขาถอด วัวเขา ถอดเป็นยังไง วัวที่มันไม่มีเขา ที่เขาหลุดออกไปแล้ว เห็นตัว เมียเดินมาหาวิ่งหนีเลย นั่นคือผู้ปฏิบัติ

ถ้ายังไปเที่ยวระรานที่โน่นที่นี้อยู่ อันนั้นไม่ใช่ผู้ปฏิบัติ เป็นเดียรถีย์ เป็นนิครนถ์ เป็นคนนอกศาสนา ถึงแม้จะเป็น นักบวชนักพรตเป็นอะไรก็ตาม

แนวทางการปฏิบัติในพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าจะต้องละทิวฐิติ มานะ อาสวกิเลส นี่คือนำทางการปฏิบัติ ไม่ใช่แนวทางที่จะมาเพิ่ม ถ้ามาเพิ่มเขาเพิ่มงา อันนี้ใช้ไม่ได้แล้ว ดีไม่ดีก็ต้องกำจัดออกจากหมู่ไป เพราะอยู่แล้วหมู่พวกไม่มีความสุข เที่ยวระรานไปที่โน่นที่นี้ อันนี้เรียกว่ามีเขามิงา ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องเอามาแก้

(๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

๑ ปากหอยปากปู ๑

เราพยายามมีแต่ตา มีปากก็อย่าไปพูดเสียก็จบ เราเห็นก็
สั๊กแต่ว่าเห็น รู้ก็สั๊กแต่ว่ารู้ ก็จบ ไม่ใช่ปากพล่อย ๆ

เราต้องเปลี่ยนปากของเราจากปากกบปากเขียด เห็น
ไหมมันร้องแอ๊ก ๆ อยู่ ให้เป็นปากหอยปากปู เคยได้ยินเสียง
ปูมันร้องกันไหม ปูเห็นเหยื่ออยู่ที่นี้ ไม่เห็นมันพูดอะไรกัน มี
แต่กบแต่เขียดร้องกันสนั่นหวั่นไหว ถ้าเราเป็นคนปากกบปาก
เขียด เราก็เปลี่ยนเป็นปากหอยปากปูเสีย มันก็จบ มันอยาก
จะพูดเราก็ไม่พูด เพราะปากหอยปากปู

ขึ้นชื่อว่าผู้คน ไม่พบไม่เห็นเป็นการดีที่สุด แต่เมื่อมีเหตุ
ที่จะต้องพบต้องเห็น อย่าไปพูด แต่ถ้ามีเหตุที่จะต้องพูด ให้
ตั้งสติเสียก่อน ก่อนที่เราจะพูดออกไป นับหนึ่งถึงร้อยเสีย
ก่อนแล้วเราถึงพูด พูดไปแล้วเข้ากับหูเรา แต่ไม่เป็นไปกับ
ธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ

การพูดจาพาทีอะไรก็ตามต้องระวัง ถึงว่า กายเนน สัมโ
สาธฺ สาสฺ วาจา ย สัมโ มนสา สัมโ สาสฺ สำรวมกายวาจาใจ
ของเรา แต่บัดนี้ได้สำรวมไหมล่ะ

นี่ปากเขียดอ้อแอ้ ๆ อยู่นี่ เราเป็นผู้ปฏิบัติ เราต้อง
กลับมาเป็นปากหอยกับปากปู จะไม่เดือดร้อนใครเลย อยู่กัน
ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ถ้าเป็นปากกบปากเขียดก็เสด็จเรียบริ้อย
ถ้าเป็นปากหอยปากปู อยู่กันก็คนก็ไม่มีปัญหา จะอยู่กันริ้อย
สองริ้อยก็ไม่มีปัญหา ครั้นพุทธกาลเขาอยู่กันเป็นพัน ๆ เขาอยู่
ยังไงถึงไม่มีปัญหากัน

(๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔)

...—▶—▶ นาฬิกาชีวิต —▶—▶...

๒
ต้องจนกว่าจะขึ้นใจ

๐ เอสาห์ ภาณุเต ๐

ท่องตลอดวันตลอดคืน ท่องขานนาคกว่าจะได้บัวช

เอสาห์ ภาณุเต, สุจริปรีนิพพุตมปิ, ตัม ภควนตัม สรณัม
คจฉามิ, รมมณจ ภิกขุสงฆณจ. ลเภยยาห์ ภาณุเต, ตสส
ภควโต, รมมวินเย ปพพชช, ลเภยยัม อุปสมปทัม.

มันก็มีสามแถวเท่านั้น แล้วต่อไปก็ไปเปลี่ยน ทุติยมปิ...
ต่อไปก็ไปเปลี่ยน ตติยมปิ... อันเดียวกัน แถวเดียวหมด
เปลี่ยน ทุติ ตติ ไปถึงข้อ อหิ ภาณุเต, ปพพชช นั้นก็เหมือนกัน
จะไปเปลี่ยน ทุติ ตติ ที่จริงไม่มีอะไร มีสามแถว แต่ละวรรค
เราสังเกตตัวหนังสือให้ได้ พอสังเกตตัวหนังสือได้แล้วไม่ยาก

แล้วก็อย่าไปอ่านทีละมาก ๆ ไปท่องทีละมาก ๆ ไม่ได้
ถ้าเราว่า เอสาห์ ก็ “เอสาห์ เอสาห์ เอสาห์” จนกว่าจะ
ขึ้นใจ อันนี้เป็นภาษาใจ เอสาห์ ก็ว่า “เอสาห์ เอสาห์”
อยู่นั่นก่อน

พอเราว่าคล่องแล้ว เราก็ว่า เอสาห์ ฆนเต ฆนุ ก็ว่า “ภัน ภัน ภัน” เต ก็ “เต เต เต” จนกว่าจะขึ้นใจ ก็ว่าอยู่อย่าง นั้นแหละ

สุจิริ ว่าไปที่ละสามประโยค “สุจิริระ สุจิริระ สุจิริระ” อยู่ อย่างนั้น แล้วก็กลับมาว่าของเดิมก่อน เอสาห์ ฆนเต ว่าให้ คล่อง

มันขึ้นใจแล้วบัดนี้ไม่ต้องไปดูหนังสือ อย่างพวกสวดมนต์ ที่เราว่าได้ขึ้นใจแล้ว จะไม่ต้องไปดูหนังสือ เวลาเราพูดจาพาที เราทำอะไรต่าง ๆ พวกนี้ ทำไมเราไม่ต้องไปดูหนังสือเสียก่อน เพราะเหตุว่าคำนั้นประโยคนั้นอยู่ในใจของเราแล้ว ว่าให้ขึ้นใจ ท่องให้ขึ้นใจ ไม่ใช่เราอ่าน อันนี้เราท่องจำ

ต้องรู้จักวิธีการท่องจำ ถ้าไม่รู้จักวิธีการท่องจำไปไม่รอด เรียนเป็นเดือนก็ไม่จบ เพราะเราอ่านเอาทุกวัน อ่านทุกวัน ๆ ก็เหมือนคนอ่านหนังสือทั่วไป แต่จำอะไรไม่ได้ จำได้ก็จำราง ๆ แต่เรียงเหตุการณ์ไม่ได้ ว่าเป็นอักขระไปไม่ได้ ว่าเป็นประโยค ไปไม่ได้ อันนี้เราต้องการท่องจำเพื่อให้ว่าเป็นประโยค ไม่ได้ อ่าน

ภาษาต้องใช้สังเกตดูจากหลายประโยคที่จะต้องใช้ออกมา จะสัมพันธ์กันกับลิ้น ลิ้นจะสัมพันธ์กันสองลิ้น ลิ้นไก่ กับลิ้น

ธรรมดา มันต้องใช้ลิ้นโก่ด้วย ลิ้นธรรมดาด้วย ทำนองสும்เสียง เป็นเสียงหนักเสียงเบา เสียงครุ เสียงลหุ เสียงนั้นที่เกิดถิ่น กำเนิดของเสียงเราจะต้องศึกษาดู ทำความเข้าใจกับมันเสีย ก่อน การที่เราจะปรับเสียงแต่ละอย่าง ฉ.ฉิ่ง เป็นยังไง ฉ.ฉิ่ง ออกพิน ส.เสื่อ ออกอึกอย่างหนึ่ง ลักษณะของหนังสือ มีที่เขา อธิบายเทียบเคียงกับตัวภาษาอังกฤษ

(๑ มิถุนายน ๒๕๕๑)

ดูจัดของจัดบริหารพระบวชใหม่ให้ครบ พวกกรมกรก กล่องเข้ม มีตโกน จัดให้เรียบร้อย

บาตรได้สะพายดูหรือยัง สายบาตรที่จัดไปต้องให้เขา สะพายดู ของคนใหญ่ คนเล็ก เวลาสะพายไปตอนไปถาม อันตรายก็ธรรมดา เคยมีเข้าไม่ได้ เพราะทำงานประมาท

ทำงานทุกอย่างถ้าประมาท “โธ้ย ไม่เป็นไร” มันไม่ได้ ไม่มีในคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำงานประมาทแล้วบอกว่า ไม่เป็นไร พอเสียหายขึ้นมา ไม่เป็นไรไม่ได้

(๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๑ ภาษาของใจ ๑

ท่องจำ ไม่ใช่แบบอ่านท่องจนกว่าจะขึ้นใจ

อย่าง โย โส ตถาคโต อรหํ สมมาสมพุทโธ ก็ว่า โย โส โย โส โย โส จนขึ้นใจจำได้ โย โส ตถาคโต บัดนี้ก็ ตถา ตถา ตถา เพิ่มไปที่ละประโยค ๆ โย โส ตถา โย โส ตถา โย โส ตถา จนกว่าจะขึ้นใจ พอได้แล้ว บัดนี้ก็ โย โส ตถาคะโต ตถาคะโต ตถาคะโต ก็ว่าจนกว่าจะขึ้นใจ

การทำวัตรเช้าทำวัตรเย็นเป็นภาษาของใจ ไม่ใช่เป็นภาษาคำพูดทั่วไป ว่าจะไปที่ละประโยค ๆ ๆ ไปจนคล่อง อักษระถึงไม่เพี้ยน พวกกันท่องหนังสือเอาให้คล่อง ถึงเวลาสวดมนต์ถึงเวลาไหว้พระ ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น แยกตำรามารออ่านมาอ่านเวลานั้นจะไปได้อะไร มันไม่ใช่ภาษาของใจ ภาษาอ่านเป็นภาษาอีกภาษาหนึ่ง ภาษาท่องจำเป็นอีกภาษาหนึ่ง การเรียนรู้ทางใจเป็นอีกภาษาหนึ่ง คนละภาษากัน ทำวัตรเช้าทำวัตรเย็นถึงพากันว่าไม่ได้ สวดปริตรมงคลก็เหมือนกัน จะแยกหนังสือมาทวมหัวก็ไม่มีประโยชน์อะไร มีแต่หนังสือจะทับคนตายเท่านั้น

อ่านหนังสือต้องอ่านภาษาของใจ ต้องทำความเข้าใจ ถึงจะเข้าใจ จิตใจวุ่นวายอยู่ตลอดเวลาจะไปได้อะไร อ่านไป ก็ไม่รู้เรื่อง เลยได้แต่กะโหลก ไม่มีสมอง เวลาทำงานของกาย เป็นอีกอันหนึ่ง ทำงานของใจเป็นอีกอันหนึ่ง การทำงานของ ใจเป็นอีกภาษาหนึ่ง แต่ละภาษา ๆ เป็นภาษาของใครของมัน ทั้งหมด เราจะเอามารวมเป็นภาษาเดียวกันไม่ได้

(๔ เมษายน ๒๕๕๔)

การท่องบ่นสาธยายพุทธพจน์ สวดมนต์ทำวัตรเช้า ทำ วัตรเย็น ถ้าหากเราเอาใจเข้าไปศึกษา เอาใจเข้าไปเรียนรู้ มันจะไม่ยาก แต่นี้เราเอาความจำเข้าไปเรียนรู้ ก็เลยยาก เพราะความจำเป็น **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** ความจำได้หมายรู้ ต่าง ๆ ไม่เที่ยง แต่ถ้าหากเราเอาใจของเราเข้าไปศึกษา ไปเล่า เรียน หรือเข้าไปปฏิบัติจริง ๆ ทั้งตัวลงไปเลย จะไม่ยากใน ภาคปฏิบัติ

(๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

๑ หัดสวดมนต์ ๑

สวดมนต์ได้ก็บทแล้วเดี๋ยวนี้ ทำยาปาฏิโมกข์สวดได้ หรือยัง ไปอยู่ที่ไหน ไปทำอะไรอยู่ สวดทำยาปาฏิโมกข์ก็ไม่ได้ ทำวัตรเช้าทำวัตรเย็นว่าปากเปล่าคนเดียวได้ไหม โอ้อโฮ อะไร นี่ เข้าพรรษามาสองเดือน เกินไปละมั้ง

ผมไปอยู่วัด ๑๕ วัน ทำวัตรเช้าวัตรเย็นได้ ไม่ได้ท่อง ว่ากับเณรทุกวัน ๑๕ วัน แล้วภายหลังมาก็ว่าปากเปล่าให้เณร ฟังได้ มีหนังสือเล่มเดียวยืมกันกับเณร ผมถึงคิดพิมพ์หนังสือ สวดมนต์เพราะเห็นอนิสงส์ เราต้องไปยืมของเณรมา เดี่ยว เณรก็มาทวงเรา มีเณรใหญ่อยู่สามองค์ หนังสือมีอยู่ แต่อาจารย์เพิ่มไม่ให้ “เอาเล่มเดียวนั้นแหละ เณรก็มีอยู่สามองค์ นาคก็มีอยู่คนเดียว ยืมกันว่าเอาคนละสามวัน”

เราบวชวันที่ ๓ เมษายน บัดนี้มีงานสวดมนต์ขึ้นบ้านใหม่ สวดมนต์งานแต่งงาน ในอำเภอแต่งงานกันทุกวัน ต้องไปสวดมนต์ เดี่ยวก็มีสวดอภิธรรม เดี่ยวก็มีสวดกุสลาอยู่อย่างนั้น อาทิตย์หนึ่งไม่ได้ไปสองสามวัน เสาร์อาทิตย์ไม่ได้ฉันอยู่ที่วัด ออกไปสวดมนต์งานแต่งงานบ้าง งานขึ้นบ้านใหม่บ้าง เราไป

นั่งสวดกับเขา เราว่าไม่ได้ เหนื่อไม่ออกหรือ เรานี้เหนื่อหน้าผาก ออกเลยแหละ อายคน คนรู้จักกันทั้งนั้น คนในตลาด คนใน อำเภอ

สวดมาติกาณเธรบอกว่าไม่ยาก “ครูบาก็ว่า ...ธัมมา ...ธัมมา ไปก็แล้วกัน ผมจะเป็นคนสวด”

แต่พอเธรว่าไปถึง “โหดุัจจะโย...” เราก็อว่า “ธัมมา” ก็เธรบอกว่าให้ว่าธัมมาอย่างเดียว

ยะถาสัพพีก็ว่าไม่เป็นบัดนี้ ถ้าได้ฤณสูงอย่างนี้ค่อยยังชั่วอยู่หรือก โยนข้าวลงไปข้างล่างให้หมามันกัดกัน พอหมากัดกันเสร็จก็ว่าสัพพีเลย เพราะไม่เคยว่ายะถา มีแต่อาจารย์ว่า

มีเธรอยู่สามองค์ จะให้เธรเป็นคนไปให้ศีลแปดวันพระ หรือ ศักดิ์ศรีของเธรกับศักดิ์ศรีของพระ เรายอมเสียศักดิ์ศรีเราหรือ “เฮ้าเธร เจ้าเป็นคนว่า เขาบวชใหม่” เราจะบอกอย่างนั้นหรือ

เราจะบวชใหม่หรือบวชเก่าก็ตาม เราเข้ามายังธรรมวินัย เราต้องเร่งชวนขวยตัวของเรา ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น ไหว้พระสวดมนต์ อย่างน้อยเจ็ดตำนานต้องสวดให้ได้

(๑๗ กันยายน ๒๕๕๔)

๐ ท่องจนกว่าจะจำ ๐

ถึงเวลาทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น แยกหนังสือมา เวลานอกนั้นทำอะไรอยู่ ถึงแม้เป็นนักบวชแล้วก็จริง

ท่องหนังสือก็ท่องวันละแถวเท่านั้น ไม่ได้ท่องมากท่องมายอะไรเลย เราท่องจำไปวันละแถว วันละแถว มันน้อยไปหรือ เอาวันละหน้ากระดาษ หรือเอาวันละใบ ๓๖๕ วันก็ได้ ๓๖๕ หน้า

อันนี้ถึงหนังสือไม่ได้ แล้วจะบอกว่าตัวเองเป็นชาวพุทธ ตัวเองเป็นผู้ปฏิบัติ ตัวเองเป็นผู้ศึกษาทำความเข้าใจคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างไร เพราะใจไม่ได้อยู่ในคำสั่งสอนเลย ใจไปอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ต้องรอคนอื่นเขามาบอกว่าใจไปอยู่ที่นั่นที่นี้

(๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๔)

ขึ้นชื่อว่าท่องจำก็ท่องจนกว่าจะจำ แค่นั้น อันนี้ตั้งแต่เข้าพรรษาจนออกพรรษายังถือตำราอย่างเก่า ว่าปากเปล่าไม่ได้เลย ไม่เป็นอย่างนี้หรือที่พระเถรไปงานต่าง ๆ แล้วพากันนั่งหลับกันอยู่ตามงาน เขาพาสวดมนต์ก็ไม่ได้ว่าอะไร ไปนั่งเตะถ่วงอยู่เฉย ๆ ถ้าเป็นอย่างนี้ มันเจริญที่ตรงไหนพระศาสดาคคุณค่าของศีลธรรมอยู่ตรงไหน

พอถึงเวลาไหว้พระทำวัตรสวดมนต์ก็ อูย จะฆ่ากันตาย เสียงก็ไม่เข้ากัน แทนที่ตัวเองเสียงใหญ่จะปรับเสียงให้เข้ามา คนเสียงเล็กก็ปรับให้เข้ากันได้ไปกันได้ อันนี้ไม่ได้สำเหนียกอะไรกันเลย ว่าไปตามใจชอบของตัวเอง นี่แหละที่ว่าไปทำลายประเพณีปฏิบัติของครูบาอาจารย์

อย่างสมัยก่อนเราไปสวดมนต์กับครูบาอาจารย์ หลวงปู่อ่อน (ญาณสิริ) หลวงปู่ฝั้น (อาจาโร) หลวงปู่หลุย (จันทสโร) หลวงปู่ชอบ (ฐานสโม) ไปสวดมนต์ไปฉับกับครูบาอาจารย์ ยุคก่อน หลวงปู่อ่อนท่านก็จะบอกว่า “วันนี้เราพาพระเถรมาสวดมนต์นะ ไม่ใช่มานั่งหลับ ตั้งใจสวดมนต์” ท่านว่าวันนั้นเราไปสวดมนต์ หลวงปู่ฝั้นก็ไป สวดมนต์กันดั่งลั่น

มาสมัยนี้ไปสวดมนต์เราแทบตาย หยุดหายใจก็ไม่ได้ หยุดหายใจล้มเลย สวดธรรมจักรฯ ก็เหมือนกัน เราลองหยุดดู ไปไม่รอดกันเลยแทบทุกงาน พระเณรรุ่นหลัง ๆ มารู้สึกหนักใจว่าศาสนาจะอยู่ยังไง ขนบธรรมเนียมบรรพบุรุษจะอยู่ ยังไงได้

(๒๘ กันยายน ๒๕๕๔)

เวลาเราไปฉันในหมู่บ้าน ไปสวดมนต์ในบ้านให้ชาวบ้าน เขาฟัง ไปนั่งกัณฑ์อยู่เฉย ๆ ถ้าคนมี恙อายุ ก็ต้องคิดกันแล้ว เขานิมนต์ไปสวดมนต์ ไปสวดปริตรมงคลให้เป็นมงคลของเขา แต่เราไปนั่งอมขี้ฟันอยู่เฉย ๆ มันคนละเรื่องกัน

การศึกษาเล่าเรียน การท่องบ่นสาธยาย ธรรมเนียม ประเพณีปฏิบัติต่าง ๆ อย่างทำวัตรเช้าทำวัตรเย็น เลิกจาก ศาลาไป ได้ไปว่าอีกหรือเปล่า พวกเราเลิกจากศาลาไป กลาง คี้นก่อนนอนหลังจากเดินจงกรมเสร็จ หลังจากนั่งสมาธิเสร็จ เรายังทำวัตรเย็นอีกรอบหนึ่ง ตอนเช้าก่อนเราจะลงมาศาลา เราก็อำวัตรเช้าของเราก่อน แล้วถึงลงมาศาลา

ทำไมไม่มีเวลาเอาเลย เราไม่เข้าใจว่าวัน ๆ หนึ่งไปทำอะไรกันอยู่ ถึงไม่มีเวลาได้เดินจงกรม ได้นั่งสมาธิ ได้ภาวนา ถึงไม่มีเวลาพอที่จะได้ท่องหนังสือหนึ่งหาตัวเอง ถึงไม่มีเวลาพอที่จะได้อ่านตำรับตำราของตัวเอง

(๒๘ กันยายน ๒๕๕๔)

วิธีการเก่า ๆ ที่เขาท่องด้วยมุขปาฐะ เขาท่องกันยังไ้ การท่องสวดมนต์เขาว่าทีละประโยค ๆ

อย่างคนไม่ได้เรียนหนังสือ พวกผู้หญิงพวกผู้ชายที่วัด ถ้าขามเขาสวดมนต์ได้ตั้งเยอะแยะ วันพระ ๗ คำ ๘ คำ ๙ คำ แล้วก็ ๑๔ คำ ๑๕ คำ ๑ คำ เขาไปต่อหนังสือกลางคืน หลวงปู่สอนหนังสือ ต่อหนังสือให้ทีละประโยค ๆ ให้ว่าพร้อมกันทีละประโยค พวกไปถือศีลวันพระ

ตอนหลังมาเขาทำวัตรสวดมนต์ได้ สวดธรรมจักรฯ เขาสวดได้ทั้งนั้น คนที่วัดถ้าขาม วัดภูธรพิทักษ์ บ้านบะทอง บ้านนาหัวช้าง คนรุ่นเก่า ๆ ที่ไม่ได้เรียนหนังสือว่าทีละประโยค ๆ ท่านสอนเอง หลังจากเทศน์จบ พวกเรียนหนังสือก็เรียนหนังสือ พวกนั่งภาวนาก็ภาวนาไป ฟังเขาเรียนหนังสือ เพื่อนพาอยู่ตลอดคืน

(๑๒ กันยายน ๒๕๕๕)

พยายามพากันท่องจำ อย่าไปอ่านหนังสือเวลาสวดมนต์

พวกพระสูตรสี่สูตรที่เราไปสวดตามงาน ต้องพยายาม
สวดทุกวัน สวดทำนองต้องสวดทุกวัน ถึงจะปรับเสียงเข้ากันได้
คนเสียงใหญ่ เสียงเล็ก เสียงสูง เสียงต่ำ ถ้าสวดทำนองแล้ว
เอาตามอัตราของตัวเอง คนเสียงสูงก็ว่าเสียงสูง คนเสียงต่ำก็
ว่าเสียงต่ำ หมดเลย การสวดปริตรมงคลต้องพยายามฟังเสียง
ตัวเอง ต้องสวดได้จ๊ะหะกับลมหายใจ

หลวงปู่หลุย หลวงปู่อ่อน หลวงปู่ชอบ สวดมนต์เก่ง
หลวงปู่ชอบท่านไม่ได้เรียนหนังสือ สวดปาฏิโมกข์ท่านท่องอยู่
เจ็ดปี แต่ท่านสวดมนต์ สวดภาณยักษ์ สวดมงคลจักรวาลใหญ่
ได้หมด

งานด้านศาสนพิธี งานสวดปริตรมงคล เราต้องทำความเข้าใจกัน
ไม่เอาใจใส่ไม่ได้

(๑๕ กันยายน ๒๕๕๕)

๑ เสียงชมมดร้อง ๑

เขาสวดอะไรกัน ภาษาอะไร เรานึกว่าเสียงชมมดร้อง
(สวดภณยักษ์ สวดสะเดาะเคราะห์)

ไม่ใช่ เขาสวดอธิษฐานสังคหะ เขาเอาภาษามาจาก
กรุงเทพฯ คนสวดก็ไม่เข้าใจเรื่อง คนฟังก็ไม่รู้เรื่อง คนตายก็
ไม่รู้เรื่อง สรุปลงแล้วตายทั้งหมด

แบบเดียวกับคนเล่นจิ้ง เป็นคนมาจากอีสาน คนอีสาน
พูดจีนได้ที่ไหน มาท่องเอา เขาให้ว่าอย่างนี้ ๆ ๆ แต่ไม่รู้จัก
ความหมาย เขาให้ว่าอะไรก็ว่าไปตามบท เขาเขียนบทให้ว่า
เขียนบทให้ทำ

อันนี้ก็เหมือนกัน คนตายก็ตายแล้ว คนฟังก็ตายแล้วอีก
คนสวดก็เป็นคนที่ตายแล้ว ยังเอามาสวด เพราะไม่รู้ธรรมรู้
วินัย สวดเสียงที่เพี้ยนไป ทำให้ภาษาเขาวัดติ คนฟังไม่รู้
เรื่อง ฟังไม่เข้าใจ ก็เลยมีแต่คนตายคนเดียวฟังได้ นอกจาก

นั่นก็ฟังไม่ได้ สวดให้คนตายฟัง แทนที่จะสวดให้คนเป็นมีลมหายใจฟัง

วันนั้นเรวากับสมเด็จฯ ว่ากับเจ้าคุณธรรมฯ เราไปฟังสวดศพ เดินทางสองสามชั่วโมงไป-กลับ ไปฟังแล้วไม่รู้เรื่องอะไรเลยสักอย่าง เขาว่า “นะโม” ก็ยังไม่รู้จัก รู้จักแต่ “นะ” เท่านั้น

สำเนียงที่เพี้ยนไปจากเสียงเดิม เพี้ยนไปจากภาษาคนดั้งเดิม ไม่เป็นไปกับธรรมวินัย พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญ ก็ยังพากันทำอยู่ตลอดเวลา ทำในสิ่งที่ผิดมันง่าย ทำในสิ่งที่ถูกมันยาก ก็คนมันเพี้ยน จิตวิปลาส คนฟังก็วิปลาสไปด้วย

ฉะนั้น ถึงว่าการปฏิบัติคลาดเคลื่อนไปตลอดเวลา

(๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

๓
ร้กษาพระวินัย
และข้อวัตรปฏิบัติ

๑๑ เตรียมเข้าพรรษา ๑๑

สมัยหลวงปู่มั่นท่านบอกว่า “ถ้าใครเข้าวัดหลังวันวิสาขบูชา
ไม่ให้อยู่จำพรรษา” เพราะอะไร เพราะเขาเตรียมการไว้หมด
แล้ว แบ่งกุฏิที่อยู่กันหมดแล้ว เราเข้ามาทีหลังไม่มีที่จะให้อยู่
เราไปอยู่ที่วัดป่าอุดมสมพร ๑๐ ปี ก็เป็นอยู่อย่างนั้น

(๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๔)

อยู่วัดอุดมสมพร ถ้าใครเข้ามาหลังวันวิสาขบูชา
หลวงปู่มั่นท่านไม่ให้อยู่จำพรรษาด้วย ถ้าจะมาอยู่จำพรรษา
ต้องเข้ามาก่อนวันวิสาขบูชา ไม่ใช่ใกล้เข้าพรรษาแล้วถึงจะมา
เพราะอะไร พรรคพวกเขาทำงานกันแทบตาย แต่ละอย่าง ๆ
มีธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ

พวกเราหาฟืน หาไม้กวาด ฟืนแก่นขนุน อยู่ที่วัดอุดมฯ
หาฟืนเดือนเมษายน พฤษภาคม ไม้กวาดก็จะไปตัดเดือน
เมษายน การเตรียมงานพวกนี้เป็นหน้าที่ เป็นข้อปฏิบัติที่จะ

ต้องทำ เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่
มั่น มาถึงครูบาอาจารย์

มาอยู่ที่นี้บางอย่างเราก็เปลี่ยนไป เราหาฟันตั้งแต่เดือน
พฤศจิกายนหลังจากทอดกฐิน หาหน้าฝนไม่ได้ เพราะฝน
ชุก อย่างไม่กวาดมันเปาะหายาก เราก็เลยเอากันตาวมาถัก
ไม้กวาด ปี ๆ หนึ่งก็ใช้เยอะเหมือนกัน ถ้าไม่มีงานก่อสร้างก็
ไม่มากเท่าไร แต่พวกก่อสร้างเอาไปกวาดปูนด้วย มันก็เลย
ใช้เยอะ

ไม้กวาดอ่อนสามคัน ไม้กวาดแข็งสองคัน คันยังมีอีก
สามคัน เตรียมไว้สำหรับที่จะใช้ พอกวาดไปคันมันหัก ก็เอา
คันที่ผูกไว้แล้วมามัดแล้วกวาดต่อ เวลากวาดตาด (ภาษา
อีสานแปลว่าไม้กวาด) แล้วถึงจะมามัดไม่ได้นะ ที่วัดอุดมฯ
เป็นเรื่องเลย เราต้องมัดตั้งแต่ฉันเสร็จ ถ้าจะทำไม้กวาดเรา
ก็ทำเลย ไม่ใช่ไปทำตอนบ่ายเวลาเขากวาดลานวัด เป็นเรื่อง
ไม่รู้จักคำว่ากาลเทศะ

ธรรมาส์ปาฏิโมกข์ก็ต้องเช็ดทำความสะอาดเสียก่อน
ที่จะเอาขึ้นมาตั้ง เช็ดข้างนอกเช็ดข้างใน ทำความสะอาดให้
เรียบร้อย ไม่ใช่เอาขึ้นมาตั้งทั้งขี้จิ้งจก ทั้งขี้ตุ๊กแก อาสนะที่ปูก็

ต้องเอาไปสะบัด ทำงานต้องมีมาตรฐาน มีความคิด อย่างไต่ะ
หมู่ก็เหมือนกัน ต้องทำความสะอาดก่อนเข้าพรรษา

กลางวันก็นัดกันทำความสะอาด ช่วงเข้าพรรษามีผู้มีคนมา
เราไม่อายเขาไม่เป็นไรหรอก เรากลับเขายายเราเท่านั้นแหละ

(๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

อย่างเขาบอกให้หาไม้กวาดแข็งที่ผูกไว้อย่างน้อยสองคัน
คันเปล่าของไม้กวาดแข็งอีกสามคัน ไม้กวาดอ่อนผูกไว้เสร็จ
เรียบร้อยแล้วอย่างน้อยสามคัน เขาระบุไว้ชัดเจนขนาดนั้น

บางวัดหาไม้กวาดจะกวาดก็ไม่มี ไปงานผูกพัทธสีมา
กับท่านเสถียร (สมาจารโ) ในเมืองกาญจน์นี้แหละ ไม้กวาด
แข็งสักคันหนึ่งก็ไม่มี ไม้กวาดอ่อนสักคันหนึ่งก็ไม่มี สมัยก่อน
ไม่มีโทรศัพท์ ต้องถีรถกลับไปตำบลดูกแก (กาญจนบุรี)
เอาก้านมะพร้าวมาผูกกัน

พระเณรเขายังมาพูดว่า “โเฮ้ย อย่าไปผูกไว้เยอะเลย อยู่
ที่นี่เขาไม่ใช่กันหรอก”

เราเลยว้ากใส่ “พวกท่านเรียนเปรียญธรรมก็ประโยค เป็นมหาไม่รู้จักวินัยหรือ” บางทีเราบ้ามา เราก็ว้ากใส่เสียเลย ไม่ได้สนใจมหาอะไร เราพูดตามธรรมดาตามวินัยไม่ได้หรือ วินัย เขาต้องมีไม้กวาดแข็ง ไม้กวาดอ่อน

ฉะนั้น ถึงว่าการปฏิบัติ การจัดการขบวนการต่าง ๆ เราทิ้งอริยสัจไม่ได้ ทิ้งไตรลักษณ์ไม่ได้ ทิ้งคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ได้ ทิ้งวินัยที่เป็นสิ่งปกครองตัวของเราไม่ได้ ถึงว่า สติวินโย ทาทพโพ ผู้มีสติเป็นองค์ของพระวินัย

(๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๔)

พากันท่องคำอธิษฐานพรรษา คำอธิษฐานผ้าอาบน้ำฝน ฟินทุกก่อนแล้วอธิษฐานผ้า ผ้าอาบน้ำฝนมีแล้ว เอามาแจกกัน อธิษฐานใช้ได้แล้ว ตั้งแต่เดือน ๘ แรม ๑ ค่ำมา เข้าฤดูฝนแล้ว ไข้ไปจนถึงเดือน ๑๒ เพ็ญ ก็หมดอายุ

(๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๐๒ ตั้งสัจจะ ๐๒

เตรียมตัวเข้าพรรษาปีนี้จะทำยังไง ตั้งสัจจบาร์มี เพราะอะไรที่เราจะต้องตั้งสัจจบาร์มี

โดยธรรมชาติของคนจะไหลไปทางต่ำ คนจะเหลวไหล โดยธรรมชาติเป็นของเหลว ถ้าเราไม่มีเครื่องป้องกัน ไม่มีขอบเขต มันจะไหลไปเลย นั่นคือลักษณะของคน ฉะนั้น เราต้องมีเครื่องป้องกันสำหรับที่จะไม่ให้มันเหลวไหล เหลวแล้วยังไม่พอ ไหลอีกต่างหาก ทางไหนที่ไม่ดีจำได้ดีพิลึก ส่วนทางที่จะไปหาความดีจำได้ยาก นี่คือธรรมชาติของคน เป็นมาแต่ไหนแต่ไร ตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้าสร้างบาร์มีก็เหมือนกัน

ฉะนั้น ต้องอาศัยการตั้งสัจจะ เรียกว่าสัจจบาร์มี สัจจะมีสามอย่าง สัจจบาร์มี สัจจอุปบาร์มี สัจจปรมัตถบาร์มี เราจะไม่ล่วงละเมิดโดยเด็ดขาด เรียกว่า ปรมัตถ์

(๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔)

๑๑ ขอนิสัย ๑๑

ขอนิสัยว่าให้อักขระพยัญชนะชัดเจนเหมือนกับตอนที่เราบวช ตอนเราบวชเราว่า อูปชฌาโย เม ภนเต โหติ เราอยู่กับอาจารย์ก็เปลี่ยนเป็น อาจารย์โย เม ภนเต โหติ แค่นั้น

ขอนิสัยอุปชฌาย์นี้ไม่ขาด ถ้าอุปชฌาย์เรายังมีชีวิตอยู่เรากลับไปหาอุปชฌาย์เมื่อไหร่ไม่ต้องขอนิสัยอุปชฌาย์อีก ว่าครั้งเดียวตั้งแต่ตอนบวช แล้วไม่ต้องขออีก

แต่นิสัยอาจารย์ขาดได้จากการที่เราไม่ได้อยู่ร่วมในวัดเดียวกัน ไปล่องราตรีที่อื่น หรืออาจารย์ออกไปล่องราตรีที่อื่นเราอยู่วัดนิสัยเราขาด เพราะอรุณขึ้นอยู่คนละที่ ถ้าอรุณขึ้นอยู่ในที่เดียวกัน อยู่ในวัดเดียวกัน อยู่ในอาวาสเดียวกัน ไม่เป็นไร ถ้าเราแยกออกไป อรุณขึ้นที่อื่น ถือว่าเรานิสัยขาด

มันมีกติกามากของมัน มาในขันธวัตร อุปชฌายวัตร สัทธวัตร ทาริกวัตร อาจารย์วัตร อันเตวาสิกวัตร เราต้องทำความเข้าใจศึกษาข้อปฏิบัติปลีกย่อยที่เราต้องดำเนิน

(๒ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๑ นีบาตรของเจ้า ๑

การฉันอาหารในบาตร ฉันมือเดียวเป็นวัตร ฉันอาสนะ
เดียวเป็นวัตร อันนี้ครูบาอาจารย์ทำมาร้อยกว่าปีมาแล้ว ไม่ได้
แตกต่างอะไรฉันในบาตรกับเอาอาหารใส่จาน เอาอาหาร
ใส่จานเราก็ต้องตักอาหารมาใส่จานข้าว เพียงแต่เปลี่ยนจาก
จานเป็นบาตร ก็อย่างเท่านั้นแหละ

(๑๔ มีนาคม ๒๕๕๑)

ทุกวันนี้ไปตามงาน จะหาพระใช้มือฉันอาหารในบาตร
หาดูยาก มีแต่ใช้ช้อน ดีไม่ดีหนักเข้ามาไม่มีบาตรมาในงาน

พระสามสี่องค์มาจากเชียงใหม่ ไม่ได้เอาบาตรมาด้วย
พระกรรมวาจาจารย์เขาไม่ได้ถามหรือว่า **อายนเต ปตฺโต** ถึง
ไม่มีบาตร ถ้าไม่ได้ถามอันตราภิกขกรรม จะบวชได้ยังไง

(๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๔)

๑๑ บิณฑบาต ๑๒

ถึงเวลาออกบิณฑบาตก็ต้องเตรียมตัวให้ทันกับเวล่ำเวลา ไม่ใช่อยากไปเวลาไหนก็ไป คอยกันจนสายก็ไม่ได้ไป วันหลังไปตั้งแต่มืดยังไม่สว่าง ไปแต่มืด บางวันก็ไปสาย บางวันก็ไปเช้า ไม่มีเวลาที่แน่นอน อันนี้เรียกว่าคนเพี้ยน เป็นมิจฉาภิภูมิจิ

ตื่นขึ้นมาแล้ว เราจะเข้าห้องน้ำอะไรเราก็ต้องรีบเข้า ให้ทันกับเวลาที่เราจะต้องออกบิณฑบาต เวลาจะเข้าบ้านนาที่สองนาที่เราไม่ว่า ถ้าเข้าสาม-สี่-ห้านาที่ไปแล้ว มันไม่ใช่แล้ว บางคนก็ยังไม่ได้อ่างน้ำ บางคนก็ยังไม่ได้อ่างน้ำจืด นี่ไม่ใช่แล้ว

(๒๑ เมษายน ๒๕๕๑)

เวลาบิณฑบาต ถนนหนทางรกรกร ถ้าเกิดอุบัติเหตุขึ้นมาแล้ว มันยุ่งยากไปพอสมควร ตัวเราที่ตายไปแล้วไม่มีปัญหาหรอก ตายไปแล้ว แล้วไป แต่คนที่อยู่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า

ตา ยาย ครูบาอาจารย์อีก มีปัญหาแล้ว เป็นคติเป็นความกับพวกเจ้าของรถของเรา เราประมาทไม่ได้ ประมาทก็เป็นเรื่องกันเลย

อย่างเวลาเดินบิณฑบาตในถนน เวลาท่านจะพาช้าม ต้องหันหน้ากลับมาก่อน หันหน้ากลับมาถนน องค์หัวหน้าหันหน้ากลับมา พวกเราก็หยุดหันหน้าข้ามไปฝั่งโน้น แล้วก็มองดูรถซ้ายขวา ไม่มีรถเราก็ข้ามเป็นแถว คือข้ามหน้ากระดานเรียงหนึ่ง แต่เวลาเราเดินเราเดินตามแถวเรียงหนึ่ง เวลาข้ามถนนเราข้ามหน้ากระดาน เดินหน้ากระดานไป ก็เป็นคน ๆ เดี่ยวเดิน เดินก้าวไปพร้อมกัน ไม่ใช่คนข้างหลังวิ่งปรี๊ดไปเลย เตี้ยรถตุ้ม เวลาเดินข้ามถนนต้องเข้าใจ องค์ที่เป็นหัวหน้าพาเดินข้ามถนนก็ต้องเข้าใจ เวลาจะข้ามถนนจากซ้ายไปขวา จากขวาไปซ้าย ต้องหยุดเสียก่อน หยุดแล้วก็ดูข้างหน้าข้างหลังซ้ายขวาวามีอะไร

เดินอย่าไปชิดกันมากนัก ให้พอคนเดินผ่านได้ พระเณรเดินไปเป็นแถวยาว คนที่เขาจะเดินข้ามถนนไปมา ต้องรอพวกเรากว่าจะข้ามไปได้ กว่าจะผ่านพวกเราไปได้ มันเสียเวลาเขา ฉะนั้น เราต้องเดินให้ระยะห่างพอที่คนเขาเดินผ่านไปได้ พระวินัยเขากำหนดไว้อย่างนั้น ไม่ใช่เดินชิดกันเลย อย่างนี้ไม่ได้

การเดินทางมีกติกาทางพระศาสนา เดินห่างกันเป็นระยะที่
คนเดินผ่านได้ ก็คือประมาณสามก้าว เดินสามก้าวไปถึงองค์
ข้างหน้า ทั้งระยะให้พอดี แล้วคนเดินหน้าก็ต้องดูคนที่หลัง
ไม่ใช่คนเดินหน้าก็ไม่ได้ดูคนเดินหลัง คนเดินหลังก็ไม่ได้ดูคน
เดินหน้า อย่างนี้ไม่ถูกต้องแล้ว เรียกว่าไม่ศึกษาธรรมวินัย ไม่
ศึกษากติกาแนวทางการปฏิบัติ

แล้วก็อย่าไปเดินแถวเรียงคู่ๆกัน เราต้องเดินแถวเรียง
หนึ่งเวลาเดินบิณฑบาต

(๑๓ มีนาคม ๒๕๕๑)

ไปบิณฑบาตเราเคยไปสายไหน ไม่ใช่แมว ไปที่โน้น ไปที่นี่
ไปที่นี้ ไปที่โน้น ไป ๆ มา ๆ สายนี้ก็ไม่ไป สายนั้นก็ไม่ได้ไป คนโน้น
ก็ว่าไปสายโน้นแล้ว คนนี้ก็ว่าไปสายนี้แล้ว เลยไม่ได้ไปที่ไหน

การทำงานต้องมีหลักของการทำงาน แม้แต่บิณฑบาต
ต้องมีหลัก ไปบิณฑบาตตามลำดับตรอก คือไม่เลือกรับของ
คนใดคนหนึ่งในการบิณฑบาต โอ โธนี่ไม่มีอาหารไม่เอา ไป
เอาอีกบ้านที่มีอาหาร อันนั้นไม่ได้ไปตามลำดับตรอก ใครใส่
อะไรเราก็รับ ไม่เลือกรับบิณฑบาต

(๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๑)

๑๒ หมาเลียบาตร ๑๓

การเก็บข้าวเก็บของ วางถ้วยวางจาน ล้างเสร็จแล้วเราจะเก็บยังไง สมควรเก็บเวลาไหน ไม่สมควรเก็บเวลาไหน ของเคยอยู่ที่ไหนอะไรแต่ละอย่าง ไม่ใช่ทำงานเสร็จทิ้งเลย ของแต่ละอย่าง ๆ จะต้องดูแลรักษาไว้ใช้

เราก็พูดสนุก ๆ ว่าโยนลงห้วยไปแล้ว โยนลงคลองน้ำไหลไปแล้ว แต่วันรุ่งขึ้นจะเอามาใส่กินอีกไปหาที่ไหนมา ถ้าอย่างนั้นก็เอาวางให้หมาเลียให้ เพราะขี้เกียจล้าง แต่วันรุ่งขึ้นจะเอาใส่กินหรือเปล่า

อย่างไรเห็นบางแห่ง เอาบาตรวางไว้ หมาเลียให้ บางที่หมาตัวใหญ่ บาตรลูกเล็ก หมาลักเอาบาตรวิ่งเข้าบ้านไป ล้มลุกคลุกคลานไป หมาเลียบาตรแล้ว บัดนี้เห็นคนเลยยกหัวขึ้น บาตรติดหัวไปแล้ว หมามันตัวใหญ่ เคยเห็นมาแล้วทั้งนั้น

(๖ กันยายน ๒๕๕๔)

พระธุดงค์จากวัดไหนดมาค้างคืน สาดน้ำล้างบาตร บาตร หลุดมือกลิ้งไปนูน เวลาสาดน้ำออกจากบาตร เราสาดไม่ เหมือนว่าจะทิ้ง เทออกไปเฉย ๆ

เรายังมหัศจรรย์อยู่ทุกวันนี้ มีคนไปอยู่ถ้าพระ เขาก็ไป อยู่นานแล้ว วันนั้นไม่รู้คิดยังไง คิดจะสาดน้ำล้างจานไปถึง ต้นไม้ ลูกทรงสูงเลยเอวเรา สูงเมตร ๒๐ แต่คนหลุดออกไป ข้างนอกลูกทรงได้ยังไง ตกลงมาใส่หิน สลบ ไหลปลาร้าหัก ข้อ มือหัก เขาว่าแขนหักสองสามท่อน น้ำก็ไปไม่ถึงต้นไม้ที่ว่าจะ สาดออกไป เวลาเราไปเจอถามว่าเป็นยังไง เขาว่า “มือมัน เกร็ง กะละมังน้ำติดมืออยู่ เหมือนกับว่ามันหนัก คนก็เลย หลุดพุ่งออกไปข้างนอก”

(๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๑๒ บริหารแปดเป็นสมบัติของเรา ๑๓

บาตรของใครที่ตากไว้ข้างบน

ตากบาตร ตากจีวร เอาหลังมือใส่ พออุ่น ๆ เราก็ต้อง
เก็บ จีวรก็เหมือนกัน บาตรก็เหมือนกัน เราจะไปไหน เรา
ต้องเก็บบาตร เก็บจีวร เก็บบริขารเราก่อน จะทำงานอะไร
ก็ตาม บริขารเราสำคัญกว่า ตากบาตร ตากจีวร ผ้าเช็ดมือ
ของใช้ต้องระวัง อะไรที่เกี่ยวข้องกับวินัยต้องระวัง ไม่ละเมิด
กติกากฎระเบียบ แบบแผนต่าง ๆ ตากจีวรก็เหมือนกัน ตาก
ผ้าเช็ดตัวก็เหมือนกัน พอแดดอุ่น เอาหลังมืออังดู พอมันอุ่น
เก็บได้ ต้องยึนผ้าหรือนั่งผ้า อย่าคลาดสายตา งานที่ต้อง
รู้จักความถูกต้องไม่ถูกต้อง การที่เราก้าวไปแต่ละก้าว ต้อง
ก้าวไปอย่างมีความมั่นคง

เรารักษาบริขารครูบาอาจารย์มา ๑๐ ปีเต็ม ๆ ๑๐ ปีกว่า
ด้วย ต้องมาดูแลหลวงปู่หลุย หลวงปู่ชอบต่ออีก จนหลวงปู่
หลุย หลวงปู่ชอบมรณภาพไป ดูแลบริขาร อันไหนควรเปลี่ยน

อันไหนไม่ควรเปลี่ยน จีวร ผ้าเช็ดตัว อะไรควรเปลี่ยน อะไรไม่ควรเปลี่ยน

โหดที่สุดคือไปอยู่พม่ากับหลวงปู่หลุย ชักผ้าวันละสองเวลา ตอนเช้าชักผ้าจีวรสองผืน ไปบิณฑบาตเปียกทุกวัน กางร่มยังก็เปียก เพราะลมแรง พอฉันเสร็จก็ชักผ้าตากผ้ากันห้องพักสักห้าเมตรคุณห้าเมตร จับกันคนละมุมเขย่า พัดลมก็เปิดไม่ได้ เวนของกรรม เปิดพัดลมไฟดับทั้งสถานทูตไทย เสียเบตาไรต์ก็ไม่ได้ ไฟดับทั้งสถานทูต ไปหาเตารีดถ่านทั่วทั้งเมืองพม่าก็ไม่มี

กลางคืนต้องชักผ้าจีวรสามผืน มาจับเขย่าอยู่สองชั่วโมงกว่าจะแห้ง พอชุ่ม ๆ ทำให้หลวงปู่หลุยก่อน เพราะมันเปียกทุกวัน ไปนั่งเจดีย์ชเวดากองตั้งแต่บ่าย ๓ โมง จนถึง ๓ ทุ่ม ตั้งแต่ ๓ ทุ่มไปก็มาตากผ้าหลวงปู่ จับเขย่า กว่าจะได้นอนก็โน่น ตี ๑ กว่า ๆ กว่าจะแห้งทั้งสามผืน บางทีไม่ไหว ของเจ้าของไม่ต้องไปทำ เดี่ยวพรุ่งนี้ก็เปียกอีก ห่มนอนมันอย่างนั้นจนตัวเอง

บริขารเป็นของสำคัญที่สุดของชีวิตนักบวช ไม่ว่าจะบาตร กลด บริขารแปดเป็นสมบัติของเรา เครื่องนุ่งเครื่องห่ม ผ้าไตร

จีวร เราจะวางทิ้งเรีย่ยราด ๆ ไม่ได้ ขาดความเคารพ เมื่อขาด
ความเคารพแล้วบัดนี้ มันจะเป็นผลไปหาการทำสมาธิภาวนา

คารโว จ นิวาโต จ เอตมมงฺคลมุตฺตมํ ถ้าเรามีความ
เคารพ มีความคารวะ สภาพจิตใจจะอ่อนลงมา เมื่อสภาพ
จิตใจอ่อนลงมาแล้ว การที่เราจะทำอะไรก็ตาม ความละเอียด
ของใจมันมี จะต้องจะด้านมาจากไหนก็ตาม จะคึกคะนองมา
จากที่ไหนก็ตาม จะถูกหลอหลอมด้วยข้อปฏิบัติ ตามแนวทาง
คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

(๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๐)

ผ้าจีวรเป็นธงชัยของพระอริยะเจ้า เราจะไปประทุษร้าย
ธงชัยของพระอริยะเจ้าไม่ได้ บาตรเป็นบริวารของพระอริยะเจ้า
แล้วเราจะใช้เครื่องมือเครื่องมือของพระอริยะเจ้า แต่เราไม่
เคารพในการใช้ข้าวใช้ขอนั้น กรรมจะเกิดขึ้นมาเองจากการ
ที่ไม่ให้ความเคารพกับข้าวของต่าง ๆ พอกรรมใหม่เกิดขึ้นมา
แล้ว กรรมเก่าก็จะให้ผลเลย

(๒๕ มีนาคม ๒๕๕๑)

๑ นุ่งห่มเป็นปริณทล ๑

การนุ่งการห่มต้องรู้จักคำว่า “ปริณทล”

นุ่งผ้าอย่าให้เป็นวงข้าง มันเป็นอย่างไง ผ้ายาวไปข้างหน้า
เดินไปก็เหยียบพอดี เดี่ยวก็หลุด ถึงเวลาไปบิณฑบาตหมาก็
คาบไล่เป็นทางไปเลย

นุ่งผ้าต้องนุ่งให้ปิดสะดือ อย่าไปนุ่งผ้าเอวต่ำ หัดนุ่งผ้า
ให้มีเอวมีหลัง เราจะนุ่งผ้านุ่งผ่อนก็ให้มีเอวมีหลัง พระก็ต้อง
รู้จักนุ่งผ้าข้างบนให้ปิดสะดือ ข้างล่างให้ถึงครึ่งแข้ง

บวชมาด้วยกันอุปัชฌาย์บอกด้วยกันทุกคน พอเขาเอา
ผ้าอังสะใส่ให้ ก่อนเขาจะมอบผ้าให้ เขาจะบอกว่านุ่งผ้าให้
ม้วนจากข้างขวามาหาข้างซ้าย พับเท่ากับฝ่ามือ หมุนพับกลับ
มา พับ ๆ มา ไม่ใช่พับสลับกัน หรือไม่ใช่หมุนกลม

(๒๒ มีนาคม ๒๕๕๑)

นุ่งผ้าวันแรก อุปัชฌาย์เขาบอกยังไง เขาบอกว่าข้างบน ให้ปิดสะดือ ข้างล่างให้ถึงครึ่งแข้ง ถ้าปิดสะดือสายประคด จะต้องผูกที่เอว ไม่ได้ไปผูกที่สะโพก รัศประคดรัศที่เอวจะปิดสะดือพอดี นุ่งผ้าเปิดสะดือ ไม่กลัวแมลงวันไปขี้ใส่สะดือหรือ

พวกสอนนาคที่จะเข้ามาบวช ตัวเองห่มผ้าไม่เป็น จะสอนคนอื่นก็สอนไม่เป็น นุ่งผ้าก็เหมือนกัน ตัวเองนุ่งผ้าไม่เป็น จะสอนคนอื่นให้เขานุ่งผ้า ก็สอนไม่เป็นอีก

(๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๔)

๑ รับนิมนต์เห็นแก่หน้า ๑

เวลาออกไปฉันต้องถามเสียก่อนว่าจะให้เราฉันเวลาไหน ไปถึงสวดมนต์เลย จะสวดมนต์เวลาไหน จะทำอะไรเวลาไหน ถ้าไม่ได้เวลาที่เรากำลังต้องการ ไม่ต้องไป

อย่างที่ทำกันบางแห่ง ๙ โมงครึ่ง ๑๐ โมงยังไม่ได้สวดมนต์ มันเป็นเวลาปกติของเราหรือเปล่า มันไม่ใช่เวลาปกติของที่วัด อยู่ที่วัดเราบิณฑบาตกลับมา ๗ โมงครึ่ง ๘ โมงเราก็จัดอาหารแล้ว

เราไปช่วยเขาเหยียบย่ำทำลายกรรมวินัยของตัวเอง เราไปช่วยเขาเหยียบย่ำทำลายกติกากของตัวเอง ไม่ได้เป็นบุญ เป็นกุศลอะไร เป็นบาป เราต้องรักษามาตรฐานของเรา ไปบางแห่ง อู๋ ไปคอยคนนั้นคอยคนนี่ ต้องพูดกันให้เข้าใจ อย่างนั้นให้เขาไปนิมนต์ที่อื่นเลย พวกรับนิมนต์ต้องรู้เรื่องกัน ธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติของครูบาอาจารย์เป็นมาอย่างไร

เราอย่าไปทำลาย เราทำลายคนเดียวแล้วยังไม่พอ เอาชาวบ้านมาฆ่าเข้าไปอีก ให้เขาไปนิมนต์ที่อื่น เราจะกระตือรือร้นอะไรมากมาย เราอยู่วัดก็ใช้ว่าจะอดตายที่ไหน

ฉะนั้น การทำบุญบางอย่างได้บาป เราเห็นแก่หน้า นั่นขัดต่อพระวินัย ทำบุญเห็นแก่หน้า รับนิมนต์เห็นแก่หน้า ผิดธรรมเนียมของกาลามสูตร หาทางออกที่เหมาะสม เขาเรียกว่าบัวก็ไม่ว่าน้ำก็ไม่ขุ่น เราจะอยู่อย่างไรที่บัวไม่ว่าน้ำไม่ขุ่น

อยู่ที่วัดป่าอุดมสมพร ยังไม่ ๗ โมงเลย ๖ โมงครึ่งตีระฆังบิณฑบาต บิณฑบาตประมาณ ๔๐ นาทีตามปกติ กลับมาก็จัดอาหารฉัน ถ้าธรรมดาไม่มีงาน ๘ โมงหนีหมดแล้ว พวกชาวบ้านเขาบอกหลวงปู่ว่า ถ้าฉันสายแล้วไปทำอะไรทำนาไปทำงานไม่ทัน หมดเวลาก่อน ภายหลังมาหลวงปู่ให้ออกบิณฑบาตหลังสว่าง หลังจากได้อรุณแล้ว ๑๕ นาที บ้านบะทองบิณฑบาตที่เดียว บ้านนาหัวช้างก็ไปบิณฑบาตที่เดียว สมัยก่อนพวกชาวบ้านใครจะใส่บาตรเขามารวมอยู่ที่เดียว ไม่ต้องเดินผ่านไปหมู่บ้านตลอดสาย ทำศาลาใส่บาตรไว้

พวกเราไปทำศาลาบิณฑบาต ไปซื้อบ้านเก่าเขามา เอาแต่เสาเอาแต่ไม้เครื่องมาทำเป็นโครงหลังคาขึ้นพอได้หลบฝนหาสังกะสีมา พวกเราทำกันเอง พวกชาวบ้านเขาก็มาช่วยทำ หลวงปู่ออกค่าของให้ เป็นหมู่บ้านทำได้ ในเมืองทำไม่ได้

ฉะนั้น ธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติของคณะสงฆ์จะพยายามรักษาพระวินัยเป็นหลัก รักษาธรรมเนียมประเพณีเป็นหลัก ไม่มีคำว่าย่อหย่อนต่อธรรมเนียมต่อประเพณี

(๒ กันยายน ๒๕๕๔)

๑๒ กวาดให้เวียนเกวียนรอบได้ ๑๒

การรักษาเสนาสนะ การรักษาอวาส อย่างเวลาเราจะกวาดที่พัก เราเอาไม้กวาดอ่อนกวาดจากเพดานลงมาก่อน แล้วถึงมากวาดข้างฝา ก่อนจะกวาดเราก็เอาที่ลับที่นอนออกไปข้างนอกก่อน ไปตากแดด แล้วเราถึงกวาด เสร็จแล้วบัดนี้เอาผ้าแห้งเช็ดไปก่อนรอบหนึ่ง เอาผ้าเปียกเช็ดอีกทีหนึ่ง ชักน้ำบิดให้สนิท เช็ดจากข้างฝาลงมาหาพื้น สุดท้ายมาเราก็เช็ดพื้น เขาอธิบายไว้วิธีการรักษาเสนาสนะ

ข้างนอกก็กวาดตั้งแต่ข้างฝาลงมาหาเสา ถ้ามีปลวกมีมดขึ้น เราก็เอาไม้กวาดเขี่ยออก อย่าให้ตัวมันตาย เขี่ยออกหมดแล้วก็เอาน้ำมันมาราดต้นเสาไว้ อย่าราดให้ถูกตัวมัน เขาอธิบายไว้ขนาดนั้น แล้วก็กวาดรอบ ๆ กุฏิ วิหาร ให้เวียนเกวียนรอบได้

ทำไมต้องให้เวียนเกวียนรอบได้ เพราะเวลาไฟไหม้ป่ามา ถ้าเราไม่กวาดรอบไว้ มีหญ้า ไฟก็จะไหม้มาที่กุฏิ ถ้าขนาดเวียนเกวียนรอบได้ ก็จะกว้างประมาณสามสี่เมตร หน้าไฟป่ามา เรากวาดออกไปก็ไม่มีหญ้ามีอะไร ไฟป่ามาในระยะที่

ใกล้ เราไม่สามารถป้องกันได้ ให้จุดไฟไล่ออกไป เขาอธิบายไว้
ขนาดนั้น ตั้งแต่บริเวณรอบ ๆ กุฏิวิหาร รอบ ๆ ที่พักอาศัย
เพราะเราป้องกันไม่ได้แล้ว

(๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๔)

เวลาบ่าย ๒ โมง ๓ โมง เราก็กวาดออกมาจากรอบ ๆ กุฏิเรา
เสร็จแล้วก็กวาดข้างฝา อย่าให้มีใยแมงมุมอยู่ตามกุฏิ ถ้า
ปลวกขึ้นตามเสากุฏิก็เอาไม้กวาดกวาดลง แล้วภายหลังมาก็
หาน้ำมันโซล่าหรือหาจารบีไปทาไว้ เสากุฏิที่มีปลวกขึ้น ไล่มัน
ตั้งแต่ยังไม่ขึ้นมาก นี่ปล่อยไปจนขึ้นแม้กระทั่งกินผ้าตัวเอง

(๖ พฤษภาคม ๒๕๕๕)

กวาดศาลา ภูศาลา ต้องเช็ดสวิทซ์ไฟ สวิทซ์พัดลม
กวาดศาลาก็กวาดตั้งแต่ศาลา ไม่เคยแหงนหน้าดูตามต้นเสา
ใยแมงมุมข้างฝาไม่เคยแหงนหน้าดู เอาไม้กวาดเขี่ย ๆ เอาลง
ไป กุฏิพระไม่ใช่กุฏิแมงมุม กุฏิแม่ชี ไม่ใช่กุฏิแมงมุม

(๑๔ กันยายน ๒๕๕๕)

คนมันโง่กว่าตุ๊กแก คนต้องดีกว่าตุ๊กแก ตุ๊กแกมันอยู่แค่นั้น
เน้อ อากากมะพร้าวใส่ปีป เอาไฟใส่เข้าไป มันอยู่ได้ก็ให้มัน
อยู่ซิ

ถ้าคนโง่กว่าตุ๊กแกก็ไม่รู้จะพูดภาษาอะไร ตุ๊กแกเก่งกว่า
คนก็พิลึก งั้นก็ยกให้มันหมด ลงไปนอนอยู่ดินโน้น อย่าไปอยู่
กุฎิ ไปอยู่แบบหมูป่า แบบแก้ง แบบกวาง นู่น ถ้าคนโง่กว่าสัตว์
สัตว์มีสติปัญญาดีกว่าเราก็กยกให้มันไปเสีย

(๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔)

เรื่องข้อวัตรปฏิบัติ จาริตประเพณีต่าง ๆ ต้องดู เห็นด้วย
ตา ได้ยินด้วยหู เขากันยังงัย เขายู่กันยังงัย

กวาดลานวัดก็กวาดให้พ้นจากเขตทาง ไปกวาดหมกไว้
เฉย ๆ พอหน้าฝนน้ำก็ไหลเข้ามาในทาง เพราะไปติดขยะ
ข้างนอก ลื่นหัวร้างข้างแตก กวาดตามถนนต้องกวาดพ้นจาก
เขตทาง กวาดต่อให้หลุดลงเหวไปโน่นก็ได้ พอหญ้าขึ้นแล้ว
บัดนี้พระกวาดไม่ได้ เณรก็มีแต่ตาเฉย ๆ หญ้าขึ้นมาท่วมหัว
แล้วก็ยังไม่ทำอะไร ไม่มีความคิดที่จะสร้างสรรค์

(๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

งานแต่ละอย่างมีเทคนิคเฉพาะตัว อย่างผูกไม้กวาด จะมีเทคนิคของมันว่าเราจะผูกอย่างไรหน้ไม้กวาดถึงจะอยู่

เราจะกวาดแบบไหนถึงจะสะอาด กวาดแบบไหนไม่สะอาด หรือเราจะกวาดยังไงถึงจะสะอาดทั้งหมด เราจะกวาดไม้กวาดอ่อนสองอัน หรือกวาดไม้กวาดอันเดียว แล้วเวลากวาดเราจะกวาดออกทิศไหน กวาดไปแล้วลมมาทางไหน เราก็ต้องดูทางลม เราจะกวาดตามลม หรือกวาดสวนลม เขาอธิบายไว้หมดในหลักธรรมคำสอนพระพุทธเจ้า

ฉะนั้น เราจะต้องเข้าใจ เราจะต้องศึกษา พอเราไม่ศึกษาก็มีแต่ความโง่ แยกแต่ความโง่ไว้ทั้งปีทั้งชาติ แยกไว้เป็นภพเป็นชาติเลย ไม่มีความฉลาด

(ตุลาคม ๒๕๔๙)

เดินเข้าไปใกล้เว็จกุฎีให้กระแอมไอเสียก่อน ถ้ามีคนอยู่ข้างในก็ให้กระแอมไอรับ หรือเคาะข้างฝา ไม่ใช่เปิดประตูพรวดพราดเข้าไปเลย เคาะประตูก่อนเราจะเปิด มีคนหรือไม่มีคน เวลาจะเข้าห้องน้ำ เว็จกุฎีวัตร

มิให้สิทธิพิเศษอยู่ข้อหนึ่ง สามเณรเดินไปใกล้เว็จกุฎี แต่พระเถระเดินไปที่หลัง ยังไม่ใกล้ เขาให้สิทธิเณรก่อนที่จะใช้ห้องน้ำ พระเถระต้องเอาที่หลัง นั่นพระธรรมวินัยมีความเสมอภาค พระธรรมวินัยมีประชาธิปไตย คนไหนไปใกล้ให้สิทธิ์คนนั้นก่อน จะเป็นพระมหาเถระก็ตาม ต้องหลีกเลี่ยงให้ผู้ที่อยู่ใกล้ที่สุด

สมัยก่อนวัดอุดมสมพรมีส่วนหลุมทำไว้นอกวัดอันหรือสองอัน เราขุดลึกเป็น ๑๐ เมตรหนุนละมั้ง ยกบันไดสามลูกขึ้นสองชั้น ให้มันโปร่ง สมัยก่อนไม่มีส่วนซึมอย่างทุกวันนี้ อันนั้นทางภาคอีสานเขาเรียก “ถาน” ภาษาพระวินัยเรียก “เว็จกุฎี” ภาษาภาคกลางเขาเรียก “ห้องน้ำ” “ห้องส้วม” ของอันเดียวกัน เรียกต่างชื่อกันไป พระเณรทั้งวัดเดินออกมาใช้อันเดียว น้ำชำระก็ห้ามไปใส่เอา ไม่มีก๊อกรู้ว่าอย่างทุกวันนี้

(๑๔ กันยายน ๒๕๕๕)

๑๒ ผ้าเช็ดเท้าคุ้มครองอาบัติ ๑๒

วิธีล้างเท้ามีสามอย่าง เอาน้ำสาดใส่ แล้วเอาเท้าย่ำ ๆ อีกอย่างหนึ่งก็้มลง เอามือลูบ อีกอย่างหนึ่งนั่งลง ค่อย ๆ เท น้ำใส่ทีละน้อย แล้วเอามือลูบ ๆ

เช็ดเท้าก็มีสามอย่าง เอาเท้าย่ำ ๆ กับผ้าเช็ดเท้า อีก อย่างหนึ่งก็้มลง เอาผ้ามาเช็ดเท้า อย่างหนึ่งก็นั่งลง เอาผ้าเช็ด เท้าเช็ดให้สะอาด

เช็ดเสร็จก็เอาไปผึ่งไว้ หรือไปซักถ้าสกปรก อันนี้ไป เหยียบขี้โคลนขี้ตมจากไหนมาก็ไม่รู้ เอามาย่ำ ๆ จนดำเหม็นม ก็ไม่ซักกัน

ผ้าเช็ดเท้าคุ้มครองอาบัติเราได้ เราล้างเท้าเปียกมาเหยียบ ไปเป็นรอยในวิหาร ศาลา หรือโบสถ์ เขานับอาบัติด้วยรอยที่ เปียก

อย่างเข้าไปในส้วมที่เขาปูกระเบื้องก็เหมือนกัน ใส่รองเท้า เข้าไปแล้วไม่ล้างให้สะอาด นับอาบัติด้วยรอยเหมือนกัน จะ

ใส่รองเท้าเข้าไป หรือไม่ได้ใส่รองเท้าเข้าไปก็ตาม แต่มีรอย
เราเหยียบอยู่ แล้วเราออกไปเลย ถ้าเราเห็นรอยเรา หรือรอย
ใครก็ตาม เราต้องล้างออก คนที่เข้าไปก่อนเราที่มีรอยอยู่ เป็น
โทษแล้ว นี่คือการรักษาเว็จกุฎีวัตร เขาอธิบายไว้หมดทุกอย่าง
แล้วเราจะต้องไปแปลอะไรกันอีก

(๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

มาอยู่ที่นี่เราไม่ทำอ่างล้างเท้าเลย เราเบียดตั้งแต่อยู่วัดอุดม
สมพร คนล้างเท้าไม่อด แต่คนที่จะล้างอ่างล้างเท้าหายาก

อย่างผ้าเช็ดเท้าก็ไม่ค่อยซักกัน ต้องไปตามมาให้ซักผ้า
เช็ดเท้า อยู่ที่วัดอุดมฯ เราซักผ้าเช็ดเท้าทุกวัน นี่สามสี่วันก็
ไม่ซัก ปล่อยให้มันดำปี๋ปี๋ สุดท้ายมาซักไม่ออก เพราะของ
สกปรกแล้ว

(๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

๑ วิธีวางกระโถน ๑

ก่อนเราจะทำวัตรเช้า เราก็ลงมาก่อนเวลาหน่อย มาปิด
กวาดเซ็ดถูเสียก่อน กวาดขี้จิ้งจกออกไปก่อน แล้วเราถึงปูเสื่อ
เอาของใช้ตอนเช้ามาวาง มีอะไรบ้าง กระโถน แก้วน้ำ กาน้ำ
บางทีไปปูเสื่อกลับขี้จิ้งจก หรือขี้ตุ๊กแกไว้ นั่งฉ้นอยู่ก็เหม็นขึ้น
มา สมน้ำหน้า เพราะไม่กวาดเสียก่อนแล้วถึงปูเสื่อ

ทำงานไปต้องใช้สติปัญญาไปด้วย ไม่ใช่ทำงานแบบไม่มี
สติ ไม่มีปัญญา มีความตั้งมั่นของจิต มีเจตนาในการทำการ
ทำงาน รู้จักผิดถูกดีชั่ว

(๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

พากันรักษาความสงบ รักษาความเรียบร้อย ดูอย่างพา
กันถือกระโถนไปจัด เสียงเพลิงเกร็งกร้าง โอ้ย มันเกินไป

เดินถือข้าวถือของไปก็ต้องระมัดระวัง ของที่แตกของ
ที่ชำรุดเพราะความประมาทเลินเล่อของเรา ไม่น่าจะเกิดขึ้น

กับผู้ปฏิบัติ เราจะใส่แข่ง ใส่ตะกร้า ใส่ถุง ใส่ให้รู้จักความพอดี
ยกของไปก็ต้องรู้จักพอดีที่จะไม่ตกไม่หล่น ของที่เคลือบถ้า
เคลือบแตกออก สนิมก็ขึ้น เดียวก็ว่าทะเล เดียวก็ว่าแตก...
ทิ้ง...มันสมควรที่จะทิ้งหรือไม่ทิ้ง ถ้าสมควรที่จะทิ้งเพราะการ
ใช้งานมานาน มันอีกเรื่อง แต่ถ้าแตกเพราะความสะเพร่าของ
คน มันไม่น่าเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติ

การวางกระโถนที่ไม่ให้ตั้ง ต้องเอียงลงเสียก่อนให้อีก
มุมลงไป แล้วถึงวางลง จะวางกระโถน วางกาน้ำ วางอะไร มี
ลักษณะวิธีการขบวนการของมัน

การเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีของคนในโลก ความมี
สติสัมปชัญญะ แล้วเราจะไปพูดถึงเรื่องการทำสมาธิภาวนา
ที่ไหน ตั้งแต่การถือข้าวถือของก็ยังไม่สติสตั้งเลย ไม่เคยคิด
เลยว่าจะทำยังไง จะรักษาทรัพย์สมบัติส่วนกลางยังไงเพื่อจะ
เอาไว้ใช้

ข้าวของที่แตกและชำรุดไป เราไม่ค่อยเป็นห่วงเท่าไร
ไรที่เรห่วงอยู่ทุกวันนี้ เราห่วงคน มันจะต้องดำรงชีวิตอีกชั่ว
ชีวิตหนึ่ง ถ้าอยู่ในสมณเพศได้ เมื่อมีโอกาสมาบวชแล้ว เรา
ต้องฝึกหัดสติของเราให้ดี เมื่อเราออกไปเป็นฆราวาสก็เป็น

ฆราวาสที่ดี มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์แบบ ข้าวของที่สูญหายไป หรือแตกชำรุดไป ไม่มีค่าอะไร แต่คนมีค่ามากกว่า จะเป็นตัวอย่างที่ดีของบุคคลในอนาคตได้ไหม เป็นตัวอย่างที่ดีของเยาวชนในรุ่นต่อ ๆ ไปได้ไหม นั่นที่มีค่า

ฉะนั้น ถึงว่าการเป็นนักบวชนักพรต การเป็นผู้บำเพ็ญตบะ การเป็นผู้แผดเผากิเลส ต้องแตกต่างจากคนโดยทั่วไปในความเป็นอยู่ต่าง ๆ ในกริยาที่แสดงออก

(๒๐ มกราคม ๒๕๕๒)

งานที่ต้องทำก่อนฉันเรียกว่าภัตตกวัตร พอฉันเสร็จเรียกว่าโภชนวัตร เราจะทำอะไรบ้าง การเก็บ การกวาด การทำความสะอาดภาชนะต่าง ๆ ก็ช่วยกันทำความสะอาด ทำอะไรต่ออะไร ต่างคนก็ต่างทำงาน เพราะทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องทำ ไม่ใช่ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องทำ

เราต้องทำงานได้ เราต้องรักษาความสะอาดได้ ไม่ว่าจะเราจะเป็นคนเฒ่าคนแก่ คนหนุ่มคนสาว คนเด็กคนเล็กอะไรก็ตาม ต้องทำตามสมควรของตัวเอง ตามสถานะของตัวเองว่า

เราทำได้แค่ไหน เห็นคนอื่นเขาทำ เราก็กระตือรือร้นอยากจะทำงานเพื่อเป็นเครื่องอยู่ของกายของใจ

การทำงานที่เป็นโภชนวัตรที่ดี เป็นภัตตกวัตรที่ดี เป็นงานเครื่องอยู่ของกายของใจ เมื่อเสร็จภาระหน้าที่การงานตรงนี้แล้ว ต่างคนก็ต่างไป หาทางเดินจงกรม หาทำสมาธิภาวนาตัวเอง

(๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

๑ ระวังจะได้ยากบ ๑

อย่าไปจุดเทียนในห้องนะ จุดไม่ได้ เดี่ยวก็ได้ยากบ
พากันจุดเทียนใหญ่ เทียนเล็ก ต้องดู เผลอไม่ได้

เทียนเล่มแบบนี้ หลวงปู่ฝันท่านจุดเสร็จ ก้มลงกราบ
พระยังไม่ทันเสร็จ มันลุกสว่างหมดเล่มเลย ไหลออกมาข้าง
นอก วันนั้นเราไม่ได้เป็นคนตั้งเทียน โหย เป็นเรื่องเลย ไม่รู้
ใครเป็นคนตั้ง โดนเทศน์ว่าไม่ระวัง สุดท้ายมารู้ว่าเณรเป็นคน
ตั้งเทียน

เวลาจะตั้งเทียนต้องดูว่าไส้มันอยู่ตรงไหน ถ้าไส้อยู่ขอบ
เทียน บัดนี้ไหม้ลามลงมาเลย ต้องพลิกดูให้รอบก่อนว่าไส้อยู่
ทางไหน

จุดเทียนในห้องก็เหมือนกัน จุดไม่ได้ ควันมันทำให้เรา
หายใจไม่อิ่ม พอเราอยู่ในที่อากาศบริสุทธิ์ ที่โปรงลมดี พอ
กลืนอะไรมาแปลก ๆ รู้เลย

(๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

อย่าไปจุดเทียนนอน ถ้าใครจุดเทียนนอนแล้วไฟไหม้ตัวเอง สมน้ำหน้านะ เปิดไฟนอนก็ไม่ได้ ถ้าเราจะนอนปิดไฟเลย

นั่นผลงานของใครทำไฟไหม้เบาะนั่งโซฟา ตัวที่เขียน พ.ศ.๒๕๘๔ ไว้ ไม่มีคนทำหรือ? เก้าอี้ตัวนี้หมอสุวรรณเป็นคนเอามาถวาย เขามารักษาศีลอยู่ที่นี้ ไม่ใช่ช่างฝีมือคนไทยทำนะ ช่างฝีมือญี่ปุ่นเป็นคนทำ ใครทำไฟไหม้ จุดเทียนไปวางใส่ ไฟไหม้ถึงกันเทียน บัดนี้ก็เลยไปไหม้เบาะ เราไปเห็นวันที่เราไปดูห้องน้ำ เราเลยพลิกกลับข้างลงไป แต่ก่อนเอาข้างไฟไหม้ขึ้นมาไว้ข้างบน ทำไฟไหม้แล้วกับพลิกข้างเสื่อก็จบ มันยังเอามาอวดตัวเองอีก

คนควรจะมีความคิดดีกว่าสัตว์ ถ้าคนมีความคิดไม่ดีไปกว่าสัตว์ หมดแล้ว คนเป็นสัตว์ประเภทที่สูงสุดในสัตว์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นมาในโลก นึกว่าคนจะมีความคิดดีกว่าสัตว์ทั้งหลายในโลก แต่กลับกลายเป็นคนที่ไม่มีความคิดดีไปกว่าสัตว์

(๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๑ ทรงคุณค่าด้วยมือเรา ๑

อะไรที่เราทำเองได้ เราพยายามจะพาทำเอง

ตั้งแต่สมัยที่เราเข้าไปอยู่วัดป่าอุดมสมพร ตั้งแต่กุฏิเก่า หลัง ทำมาจนเกือบ ๑๐๐ หลัง ที่ถ้ำขามกุฏิ ๑๒ หลัง เราไปทำเพิ่ม ๑๐ กว่าปี ได้กุฏิ ๔๐-๕๐ หลัง ลงไปหามเอาไม้ในป่า แยกกันขึ้นมาได้ที่ละแผ่นกระดาน

ยิ่งหน้าหาพินยี่งแล้วเลยที่ถ้ำขาม ลงไปเอาข้างล่างขึ้นมา ก่อนวิสาขบูชาไปหาพินต้มหม้อแก่นขนุน ต้มน้ำสรงครูบา อาจารย์ พอเสร็จงานกฐิน ก็จะไปตัดไม้กวาด หาค้นไม้กวาด

สมัยก่อนเราอยู่ที่นี่ ฤดูหนาวเราขึ้นไปบนเขานูนไปหาไม้กวาด เราไม่ได้ซื้อหрок เพราะรู้จักคุณค่าของที่เราไปหามาเอง จะรู้จักการใช้ข้าวใช้ของ จะรู้จักคุณค่าของของ

อย่างตัดเย็บผ้าไตรจีวรก็เหมือนกัน ถ้าเราตัดเย็บเอง เป็นยังไง ลำบากยังไง จะได้รู้จักคุณค่าของของนั้น การรักษาข้าวของบริขารต่าง ๆ

อย่างบาตรก็เหมือนกัน เคยให้หลวงตาตีบาตรทดลองดู เพราะหลวงตาเป็นคนปะผุรถยนต์มาก่อน ก็เลยมาลองทำกันดู บาตรรุ่นแรกเราใช้อยู่นี้ รู้จักกันไปทั่วหมดในพระกรรมฐานว่า ที่วัดเวฬุวันตีบาตรเอง

การทำงานที่ว่า **สมมากมมนุโต** ทำการงานโดยชอบธรรม ชอบยังงี้

ขันตักน้ำพวกเราก็ทำกันเองอยู่ที่วัดป่าอุดมสมพร หลวงปู่ไปฉิ้นขึ้นบ้านใหม่ ไปเห็นกระป๋องสีที่บ้านเขา เพื่อนเอามาทำขันตักน้ำรดส้วม เอามาตัดแล้วเคาะปากใหม่ ทำด้ามใส่ขันพลาสติกเยอะเยอะ แต่เพื่อนไม่ให้ใช้ “เอาของเขาไปใช้ ทรงคุณค่ากว่า” ทำกันเอง พอได้ยินเสียงเพื่อนเคาะปาก กระป๋องป๋อง ๆ ๆ ก็พากันออกมาช่วย ไปแย่งเอาค้อนจากมือเพื่อน เพื่อนก็ไปนั่งดู

(๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕)

เราจะระบมบาตร เราก็เตรียมน้ำมันมะกอก น้ำมันงาไว้ พอเวลาระบมเสร็จ บาตรเย็นเราก็เอาชโลม บาตรที่ระบมแล้วได้ไฟดีแล้ว ถ้าไม่ชโลมด้วยน้ำมัน ผิดพระวินัย บาตรเหล็กที่ระบมต้องชโลมด้วยน้ำมันเสียก่อน

(๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ต้องนึกถึงคุณธรรมจารีต ประเพณีต่าง ๆ มรดกอันล้ำค่า พวกบริหารต่าง ๆ อะไรที่เรา จะใช้เป็นมรดกต่อไปได้ อะไรที่เราจะเปลี่ยนแปลง หรือเราจะ ไม่เปลี่ยนแปลง

อย่างขาบาตรเราทำด้วยตัวเองสามวันสามคืน วันที่สี่มา ก็ได้ใช้ แล้วเราก็ทำอันเดียว มีคนเอาขาบาตรจะมาเปลี่ยนอัน นี้ โอย เราไม่เอา เพราะทรงคุณค่าที่เราทำด้วยมือของเราเอง เราใช้ของเรา เรามีรูจุมุกหายใจด้วยตัวเอง มันจะไม่ดีกว่าเรา ไปยืมจุมุกคนอื่นเขาหายใจหรือ

ของที่ไม่มีค่านั่นละเป็นสมบัติที่ล้ำค่า จารีตประเพณี ต่าง ๆ ของพ่อของแม่ แนวทางการประพฤติปฏิบัติเป็นของ ที่ล้ำค่า เราจะซื้อเอาด้วยเงินด้วยทองไม่ได้ เราจะเอาข้าวของ เงินทองมาแลกเอาไม่ได้

(๖ พฤษภาคม ๒๕๕๕)

๑ วินัยสบาย ๑

เวลาจะเดินทางหลวงปู่สั่งเรา เราขอเวลา ๑๕ นาที พร้อมเดินทาง อันนี้เราสั่ง เตรียมของเป็นครึ่งวันยังไม่เสร็จ เวลาจะไปไหนมาไหน ไปธุระในวัดนอกวัดก็เหมือนกัน ฉะยชา

อย่างเวลากลับจากวัดมณีกาญจน์ เราก็คอยว่าเอาของ ขึ้นรถหรือยัง พอเราออกไปก็ยังไม่เสร็จ เราไม่เข้าใจ เวลาเดินทางเขากำหนดระยะทาง จะออกเวลาไหน จะไปข้างหน้าเวลาไหน บางที่ต้องถามกันเสียก่อนว่าจะไปยังไงมายังไง อยู่ที่ไหน กำหนดระยะเวลาเดินทาง จะเอาของอะไรไปบ้าง เราต้องคิด ตั้งแต่กลางคืน

หลวงปู่หลยเวลาจะเดินทาง ไม่นอนตลอดทั้งคืน จัดของ เก็บแล้วก็ห่อ ห่อแล้วก็เก็บ พอเราไปช่วยห่อช่วยเก็บ เพื่อนก็ไปแก้ออก “มีอะไรบ้างในนี้” เอามากระจายดู แล้วก็มาห่อ ห่อไปห่อมานั่งภาวนาไปพักหนึ่ง กลับใหม่ เอาออกเอาเข้า อยู่อย่างนั้น พอตี ๓ เพื่อนจะเอาของมาที่ศาลา ที่ละอย่างสอง อย่าง มากองไว้ข้างศาลา

พอฉันเสร็จ เอน้ำในกาต้มน้ำตรงที่นั่งฉันนั้นเลย
รีบเร่งขนาดนั้น ล้างบาตรแล้วก็เซ็ด ๆ เอาเข้าถลกบาตร แล้ว
ก็เดินทางไปเลย เพราะถ้าไปสายแดดร้อน เราเดินด้วยเท้า
พอไปถึง ๑๑ โมงกว่า หาทักกลางวันถึงบ่ายโมง เจอห้วยน้ำ
ก็จะพัก แต่ส่วนมากไม่ได้พัก เดินมันแดด ๆ อย่างนั้น

เวลาจะไปไหนมาไหนต้องใช้ระยะเวลาของตัวเอง การ
เข้าห้องน้ำทำอะไรต่ออะไรต้องเร่งทำให้ทันเวลา อย่าให้รถเขา
คอย อย่าให้ครูบาอาจารย์คอยเวลาเดินทาง อย่างเวลาออกไป
ฉันข้างนอกก็เหมือนกัน นัดเวล่ำเวลากัน เสร็จแล้วก็คอยกัน
อยู่นั้น ไม่มา

ปล่อยตัวเองจนไม่มีกติกา ถือเอาตัวเองเป็นใหญ่ มัน
ต้องมีกติกา เวลาเดินทางเขานัดเวลาก็ต้องเป็นเวลา คนขับ
รถมาพร้อมแล้วไปเลย มาช้าเพราะเราอย่างนี้ไม่ใช่ เราเป็นผู้
ติดตาม เราต้องเตรียมของเราให้เสร็จก่อน แล้วก็เตรียมของ
ครูบาอาจารย์มีอะไรบ้าง จะเอาอะไรไปบ้าง เราก็รู้ที่อยู่ว่าไปกี่
วัน มีกำหนดเวลาทั้งหมด ถ้าคิดใคร่ครวญไตร่ตรอง

มันลามปามเข้ามาในวัดด้วย ถือวินัยสบายกันเสียหมด
ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องธรรมเรื่องวินัย เรื่องกติกาสังคม กติกา

สังคมเขาต้องรู้จักกาลเทศะ เป็นเวลาทำอะไร พอฉันเสร็จเราก็นรีบเข้าห้องน้ำ จัดของ จะไปทำอะไรก็ต้องรีบไปทำ งานอะไรที่จะต้องเสร็จก็ต้องให้เสร็จ ไม่ใช่เอ้อระเหยลอยลมเล่น แล้วแต่ผีเข้ามือออกตัวเอง ไม่ได้สนใจไยดีกับใคร

อย่างวันนั้นเรามาบีบแตรเป็น ๆ ก็ไม่มีใครมาที่จะขึ้นไปล้างสระ เพราะไม่กระตือรือร้นกับหน้าที่การงานของตัวเอง ในฐานะที่เราอยู่ในองค์กร เขามีงานส่วนรวม เราก็ต้องกระตือรือร้นกับการทำงาน เขาทำอะไรกันบ้าง เราจะได้ศึกษาทำความเข้าใจเวลาทำงาน อันนี้ไม่ได้สนใจ แล้วแต่ลมพัดลมเพเอาตามสบาย ถ้าวินัยสบายไว้อย่างเดียว ใครจะเป็นอะไรก็ได้ ใครจะทำอะไรก็ได้ อันนี้เขาเรียกว่าไม่มีกติกาสังคม องค์กรล้มเหลว

(๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๑๒ ตอนรับครูบาอาจารย์ ๑๒

เราต้องเข้าใจในข้อปฏิบัติต่าง ๆ เวลาเมื่อพระเถระมา เราจะผสมน้ำร้อน เทน้ำร้อนลงไปแล้ว ต้องเอาขันกวนน้ำให้ผสมกัน เอาขันตักน้ำมาเทข้างนอกดู อย่าเอามือไปจุ่มในอ่างน้ำ ผสมน้ำชอบเอามือไปจุ่ม เขาจะว่าล้างมือให้เพื่อนอาบ พระเถระท่านก็ว่า “มีบุญนะ ได้อาบน้ำล้างมือ” อันนั้นหมายถึงคนที่ไม่มีการศึกษาเล่าเรียน คนที่ไม่เข้าใจ ไม่เคยได้ยินได้ฟัง ฤดูหนาว ฤดูร้อน น้ำเย็นมากเย็นน้อยขนาดไหน ต้องตักนิดหนึ่ง เอามาเทใส่มือดูข้างนอก

เวลาเช็ดเท้าก็เช็ดจากหัวเข่าลงมา ไม่ใช่ไปเช็ดพื้นเท้าก่อน เอาผ้าใส่มือให้เต็มมือทั้งสองข้าง ลูบลงไปทีเดียว เช็ดเบา ๆ อย่าไปเช็ดแรง คนแก่หนึ่งบาง ลูบไปเป็นแผลเลย

อย่างหลวงปู่เทศก์ (เทศร์สี) ผิวเพื่อนบาง จับเส้นแรงไม่ได้ หลวงปู่ขาว (อนาลโย) ก็เหมือนกัน ผิวบาง เวลาจับเส้นคลำ ๆ เอาเฉย ๆ แต่หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่อ่อน โอย มีวิชามีแรงอยู่เท่า

ไทร่ ต้องเอาหมดแรง เพิ่นยังว่า “เอาลงอีก ๆ” กล้ามเนื้อแข็ง
ต่างกัน

การปฏิบัติที่เรียกว่า อาจารย์วัตร อุปัชฌายวัตร สัทธา
วิหาริกวัตร อันตเววสิกวัตร ต้องไปอ่านทำความเข้าใจอีก
มีตำราเขาอธิบายไว้

(๑๔ กันยายน ๒๕๕๕)

หลวงตาบัว (ญาณสมปนฺโน) มา พอเพิ่มขึ้นไปเหยียบ
บันไดเท่านั้นแหละ พวกพระเณรที่มาจากจังหวัดสุรินทร์ มา
จากในป่า เอาน้ำสาตรองเท้าหนึ่งเลย โหย ผมจัดที่ศาลาเสร็จ
ผมตามไปที่กุฏิ

“พระเณรมาจากที่ไหนบ้าง”

“มาจากในป่าในดอย ที่ไหนต่อที่ไหน พระอยู่แถวนี้มี
พวกสุรินทร์”

“เดินมาพอเหยียบลูกบันได มันเอาน้ำสักครึ่งกระป๋อง
สาตรเท้าผมเลย เกือบล้ม”

๑ ใส่บาตรอาหารแห้ง ๑

อาหารที่เราบริโภคได้ คือ กวฬิงการอาหาร แบ่งเป็นสี่อย่าง

๑. ยาวกาลิก หรือโภชนาหาร คือ อาหารพวกที่เราจะกลายเป็นภัตตาหารเช้า เมื่อรับประทานแล้ว เก็บไว้หลังเที่ยงไม่ได้
๒. ยามกาลิก รับประทานแล้วใช้ได้หนึ่งวันหนึ่งคืน เป็นพวกน้ำผลไม้ที่กรองไม่มีกาก อรุ่มชื่นของวันรุ่งขึ้นใช้ไม่ได้
๓. สัตตทาหกาลิก คือ พวกน้ำอ้อย น้ำตาล น้ำผึ้ง เนยใส เนยข้น น้ำมัน
๔. ยาวชีวิก จำพวกยาต่าง ๆ เช่น ขิง ข่า กระเทียมแห้ง พริก เกลือ รับประทานแล้วเก็บไว้ได้ตลอดชีวิต

อาหารบางอย่างเป็นของอายุสั้น เมื่อรับประทานแล้ว
เก็บไว้ใช้วันรุ่งขึ้นไม่ได้ ต้องแยก ไม่ต้องรับประทาน ส่วนพวก
ของใช้ที่อยู่ในกระป๋องสังฆทานให้เอามาถวาย อาหารแห้ง
แยกออกไว้ ให้แม่ขาวเอามาถวายในวันรุ่งขึ้น หรือวันถัดไป

เราเป็นผู้บวชเรียนแล้ว เราต้องรู้ว่าสิ่งไหนพระเคนได้
อย่างไรไหนควรแยกไว้ใช้ในเวลาต่อไป

(๓ ตุลาคม ๒๕๕๑)

ประเพณีอันหนึ่งที่ขัดกันกับศีลธรรมทางพระวินัย
โดยตรง คือเรื่องใส่บาตรอาหารแห้ง เห็นปลากระป๋อง มาม่า
ยำยำ อะไรพวกนี้ มันขัดกันกับพระวินัย

พระที่รับอาหารมาในวันนั้นจะต้องฉันอาหารให้เสร็จ
ภายในวันนั้น แล้วของที่เหลือก็ทิ้งไป บางที่บางแห่งใส่บาตร
อาหารแห้งมาเสียจนไม่รู้จะเอาไปทำอะไร บัดนี้ก็เป็นปัญหา
กับพระเถร อาหารที่รับประทานแล้วฉันไม่ได้ในช่วงต่อไป ถ้าจะ
เก็บไว้ฉันวันต่อ ๆ ไปก็จะไปขัดกับพระวินัย พระเก็บอาหาร
ไว้กินเองไม่ได้ อาหารเป็นสังฆนิตติ แต่ตอนนี้พระเถรถือวินัย
สะตอก จะเอาอย่างไรก็เอา เวลาเขามาถวายสังฆทานรับได้หมด

มีอยู่วันหนึ่ง พระที่มูลนิธิฯ แยกข้าวสารเอง พระเป็นคนบ้าถึงขนาดนั้น วันนั้นอาตมาว่าให้ “พระบ้านี้พระอะไร นี่มันคนหม่มผ้า เขาเอาข้าวสารมาบริจาค ไปแยกข้าวสาร” ข้าวสารที่พระจับต้องแล้วเป็นอนามาสา จะเอามารับประเคนฉันอีกในวันรุ่งขึ้นไม่ได้

พระที่อยู่วัดในเมืองไม่มีความจำเป็นต้องใช้พวกปลากระป๋อง พวกอาหารแห้ง เรามีความจำเป็นที่จะต้องใช้อาหารแห้งในป่า แล้วก็เกี่ยวข้องกับทางพระวินัยของพระ

บางคนก็กระชั้นจะยอจะให้รับประเคนให้ได้ บางทีเราก็หงุดหงิดเหมือนกัน เราพูดไปบางทีก็ขึ้นเสียงให้ฟัง พูดเรื่องวินัยให้ฟังไม่สนใจ จะเอาให้ได้

๑ กัปปิยโฆหาร ๑

ของที่จะทำกัปปิยะ ของที่ปลูกเกิดด้วยเมล็ด ด้วยราก ด้วยเถา ด้วยใบ ของนี้ต้องทำกัปปิยโฆหารเสียก่อน

คำว่า “กัปปิยโฆหาร” ถ้าว่าเป็นภาษาเรา พระท่านจะถามว่า “พวกโยมก็กินแบบนี้แหละ” “ครับ กินอย่างนี้แหละ” ท่านใช้คำว่า กัปปิย กโรหิ โยมก็ว่า กัปปิย ฆนเต พร้อมตั้ง

ทำได้หลายวิธีการ เอาซ็อนตัด หรือเอามีดตัด หรือเอาเล็บฉีก หรือเอาไฟจี้ ได้หลายวิธีการที่เรียกว่ากัปปิยโฆหาร ไม่ใช่ที่ทำอันเดียวนะ อย่างแต่งโมยกขึ้นมาทำข้างบนก็ได้อันเดียว ต้องวางลงให้ของเนื่องกันในจานใบเดียวกัน แล้วใช้ซ็อนตัดลงไปทีใดทีหนึ่ง เท่านั้นแหละที่เรียกว่ากัปปิยโฆหาร หรือใช้ไฟจี้ ส่วนมากก็ใช้มีดตัด หรือซ็อนตัดแต่งโม อย่างมังคุดดึงใบแค่นั้นแหละ ใบที่ติดมากับลูกชิ้นใดชิ้นหนึ่งให้ฉีกพอเป็นเครื่องหมายแค่นั้นเอง เขาเรียกว่ากัปปิยโฆหาร

(๒๙ มีนาคม ๒๕๕๑)

๑ ต้มน้ำแก่นขนุน ๑

มันเป็นธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ เรายังรักษาประเพณีรักษาธรรมเนียมอันนั้น ครูบาอาจารย์ท่านเคยทดลองมาก่อน เราถึงแสวงหาด้านขนุน ที่ไหน ๆ ไปเอามาหมด เอามาเลื่อยซอยไว้ ซึ่เลื่อยก็เอาตากแห้งเก็บใส่ถุงไว้ เวลาเราจะใช้เราก็เอาใส่ถุงอีกทีหนึ่ง เพราะถ้าไม่เอาใส่ถุงผ้า เอาจลงในหม้อเลย เวลาต้กมากrongไม่ดี ผ้าจิวบางถูกเศษไม้ปักเข้าไปก็ขาดทะเล

เขาอธิบายไว้หมด เริ่มพินแก่นขนุนเวลาไหน เวลาบ่าย หลังจากกวาดลานวัดเสร็จแล้ว เราก็พินแก่นขนุน แخذด้วยน้ำไว้ก่อน พอตอนตี ๓ ตี ๔ เราก็มาใส่ไฟ เวลาเราจะออกบิณฑบาต เราก็ใส่ไฟไว้อีกทีหนึ่ง พอเรากลับมาจากบิณฑบาต ก็ใส่ไฟไว้อีกทีหนึ่ง ก็เคี่ยวลงพอดี

ทำงานต้องเอาใจใส่ เราบอกว่า “ต้มแก่นขนุนแก่นนั้นละ ไม่ต้องไปเปลี่ยนใหม่ เพราะเราเพิ่งใช้ไปครั้งเดียว ซึ่เลื่อยต้ม ๒-๓ ครั้งก็ได้ เอาน้ำใส่หม้อ แล้วก่อไฟให้ด้วย”

พอผมไปบิณฑบาตกลับมา ผมแวะเข้าไปดู ไฟลุกอยู่ แต่หม้อเป็นควัน เอ๊ะ ทำไมหม้อเป็นควันแบบนี้ เปิดฝาดูไม่มีน้ำ มีแต่ถุงแก่นขนุน ไม่เปิดฝาหม้อดูว่ามีน้ำหรือไม่มีน้ำ ถุงแก่นขนุนไหม้ เพราะน้ำแห้ง สมัยนั้นทำเตาใหม่ ๆ เตามันดูดี

ถ้าเวลาปล่องมันเย็น จะมีควันออกมามาก ๆ ทางที่ใส่ฟืน ระวังอย่าไปยืนตรงช่องนั้นนะ มันจะเป็นโซนิคบูม ระเบิดปั้ง ถ่านไฟกระจายออกมาเลย คนไม่เคยเห็นก็ตกใจ อากาศเย็นข้างบนมันอัน ลมไม่ดึงขึ้นเพราะในท่อเย็น ถ้าในท่อร้อนอยู่ก็ดึงขึ้นไปเลย ถ่านไฟกระจายออกไปถึงกองฟืน ต้องดูว่าถ่านไปติดอะไรหรือเปล่า

การทำงานต้องตั้งข้อสังเกต ความหยาบ ความละเอียด

(๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

ปกติเราจะซักเจ็ดวันครั้งหนึ่ง หรือ ๑๕ วันครั้งหนึ่ง จะฟืนแก่นขนุนต้องขอโอกาสท่านก่อน มันดั่ง มันก้องในที่ ไม่มี ความสงบ แล้วเวลาฟืนแก่นขนุนเขาก็ระบู่ไว้ชัดเจน แห่ด้วยน้ำไว้ก่อนคืนหนึ่ง วันรุ่งขึ้นถึงมาเคียวด้วยไฟ เขาอธิบายไว้ขนาดนั้น

เวลาใส่ไฟก็อย่ายัดฟืนใส่เข้าไปมาก เขาบอกไว้ชัดเจน
แล้วจะต้องแปลเป็นอะไรอีก ไม่ต้องแปลอะไรเลย ถ้าเอาฟืน
ยัดเข้าไปมาก ๆ ไฟไม่ลุก ก็มีอยู่แค่นั้น พวกมันให้ไฟลุก ให้มี
ช่องอากาศ เขาก่อไฟมาสองสามพันปีแล้ว บอกไว้ชัดเจนหมด

(๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๑๑ กรรมฐานแรง ๑๑

ทุกวันนี้ไม่ขุ่นหายาก

พวกผ้าสีถ้าไปซักแพ็บ ใช้สองวันก็ต้องมาซักกันใหม่ ถ้าซักน้ำแก่นขุ่นได้อาทิตย์หนึ่ง ถ้าอย่างนั้นกรรมฐานแรง ถ้าอยู่แห่ง ๆ อย่างวัดมณีกาญจน์ หรือทางอีสานอยู่ได้สองอาทิตย์ ถ้าต้มขุ่นดี ๆ ถ้าเราไปซักแพ็บก็ได้สามวันเท่านั้นอย่างเก่ง มีกลิ่น อย่างพระมาจากที่ไหนเที่ยวนั้น พวกกันมารบัส เขาหลงรถอยู่นู่น เรานั่งอยู่บนศาลานี้จะเป็นลม กรรมฐานแรง

เราไม่เคยซักแพ็บเลย ผ้าจีวร ผ้าอังสะ ผ้าสบง มีแต่ต้มน้ำร้อนแก่นขุ่นซัก ผ้าอังสะก็เหมือนกัน ถ้าเอาแพ็บซักได้วันสองวัน ใส่ไม่ได้แล้ว สีที่เราข้อมจากแก่นขุ่นไม่รู้เป็นอะไรของมัน ผ้าขาว ผ้าเช็ดเท้าซักแพ็บได้ ไม่เป็นไร แต่ผ้าสีเหลืองซักแพ็บไม่ได้ อย่างผ้าเช็ดมือเอามาซักแพ็บ เช็ดมือได้วันเดียว วันรุ่งขึ้นใช้ไม่ได้แล้ว ผ้าเช็ดมือจะซักแพ็บก็ได้อยู่ เพราะเราซักทุกวัน

(๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๑๒ ตากผ้า ๑๓

เวลาเราจะพาดจิวร เราต้องเอาผ้าซีรื้อชุบน้ำบิดให้สนิท เช็ดราวระเดียงไปก่อน ถ้าอยู่ในที่แจ้งให้พาดจิวรออกไปทางหน้าต่างได้ แต่ถ้าหากอยู่ในร่มหรือข้างฝา จะต้องกระดกผ้าจิวรกลับมาหาตัวเอง

ผ้าซักรแล้วน้ำยังหยดอยู่ ไม่ให้หนีไกลหัดถบาส นั่นมีกติกากา ถ้าซักรผ้าจิวรแล้วน้ำยังหยดอยู่ ก็ให้คอยพลิกผ้าเรื่อย ดึงทางโน้นลงมา ดึงทางนี้ลงไป คอยขยับผ้า

เวลาเราจะเก็บผ้าจิวรที่ตากไว้ เราจะไปจับมุมหนึ่งดึงรูดมากก็ได้ ป้องกันไม่ให้จิวรขาด ประเด็ยเด็ยจิวรขาดแล้วเราไปเกี่ยว ให้ปะให้หน่อย เวลาเก็บผ้าก็เอามือซ็อนเข้าไปในผ้าไล่ไป ไม่ใช่เราจับมุมหนึ่งแล้วก็ดึงเลย ใช้มือซ็อนเข้าไปในสายระเดียงหรือในเชือกเวลาเก็บผ้าจิวร อย่างตากในราว ลูกกรงก็เหมือนกัน ใช้มือซ็อนเข้าไป เขามีกติกากาอยู่หมด

(๒ มีนาคม ๒๕๕๑)

๑ ย่างผ้า ๑

เราต้องปรับร่างกายของเราให้เข้ากับภูมิประเทศ เรื่อง การหลับการนอน เรื่องอะไรต่ออะไรต่าง ๆ พวกนี้ ต้อง พยายามปรับร่างกาย ทำความเข้าใจกับตัวเอง ปรับเข้ากับ สภาพภูมิประเทศ มันก็ไม่ยุ่งเหยิง

ฝนตกก็ช่างมัน เราก็ย่างผ้าเอา ยิ่งเร็ว ไปรอดตากแดดก็ ต้องไปเฝ้าเหมือนกัน เราย่างผ้าก็เฝ้าเอาเลย มันหนาวผิงไฟ ไปด้วย เพียงแต่อย่าเอาสู่มไปตากฝนเท่านั้น ตากฝนแล้วขึ้น รา ไม้มันฟู กรอบ หัก พอหักเป็นเสี้ยน ตากผ้าไปดิงผ้าเดี๋ยวก็ ขาด ผ้าจิวรบาง ๆ ผ้าอาบน้ำขาดไม่เป็นไร ผ้าจิวรกว่าจะเย็บ เสร็จผืนหนึ่งไม่ใช่่ง่าย เสียเวลา แต่ผ้าหนาขาดก็ไม่ดี อะไรก็ไม่ ดีทั้งนั้นถ้าชำรุด

ฝั่งทางขนุนคลีตากผ้าแห้ง อากาศต่างกัน มีลม ของเรา อับลม ขึ้น เลยตากผ้าไม่แห้ง ไม่มีลมผ่าน ผมไปอยู่ขนุนคลีสี่ ชั่วโมง ฝนก็ตกทั้งวัน ๆ เหมือนกันแต่ตากผ้าแห้ง ไปดูเขาทำ ไม้ประตู่ท่านอาจารย์จวน (กุลเชฐโฐ) ไปนอนที่ขนุนคลีกับ อาจารย์เยาว์ (โชติวิโร) พอกลับมาวัดเราถึงได้อย่างผ้า อยู่ทีนั้น

ไม่ได้ย่าง ตอนเย็นอาบน้ำเสร็จ ตอนเช้าผ้าอาบน้ำก็แห้ง มีลม
อากาศเขาเบากว่า ไม่ชื้น

ฉะนั้น ในสัปดาห์สื้ออย่าง ถึงบอกบุคคลสัปดาห์ เสนา
สนะสัปดาห์ อากาศสัปดาห์ อาหารสัปดาห์

(๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

หลวงปู่ท่านมาที่นี่ เห็นสุมไม้ เอะอะโวยวายเลย “มาอยู่
นี้พากันเลี้ยงไก่ด้วยหรือ” โห้ย เพิ่นเอาใหญ่เลย

เราก็เลยจับสุมหมายให้ดู “เลี้ยงไก่แดง”

“เหอ เลี้ยงยังงี้”

“ก็ย่างผ้าอาบน้ำ”

เราอยู่ในพื้นที่ เรารู้จักวิธีแก้ปัญหาตัวเอง ลองไม่อย่างดู
จะมีผ้าใช้หรือ ผ้าอาบน้ำสามวันก็ไม่แห้ง อย่างเสร็จแล้วพับใส่
กล่องยังขึ้นราเลย การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ ก็ต้องแก้ไป
ตามสภาวะเหตุการณ์

(๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕)

๑๑ ปะขุนผ้า ๑๑

ถ้าผ้าทะเลด้ายเจ็ดเส้น ทางยี่นสามเส้น ทางนอนสี่เส้น
ต้องขุนผ้า ปะผ้า

สีผ้าที่จะเอามาปะก็ต้องดูสีให้ใกล้เคียงกัน อนุวตผ้า
จีวร อนุวต (ผ้าทาบ) ผ้าสบง เอาไปย้อมทดลองสีไว้ก่อน พอ
ทดลองสีเสร็จแล้ว ก็เอามาเก็บไว้สำหรับปะผ้าเวลาขาดใหญ่

อย่างเวลาเย็บจีวรเสร็จ ชักน้ำก่อนที่จะลงแก่นขนุน ต้อง
ตัดด้ายก่อนให้เหลือไว้หนึ่ง เวลาตัดด้ายไม่ให้ตัดติดกับผ้า
ถ้าตัดติดกับผ้าเวลาไปซักอีกทีหนึ่งจะแตก ให้เหลือเงื่อนด้าย
ไว้ประมาณหนึ่ง หรือประมาณครึ่งเซ็นต์อย่างมาก

ให้สังเกตเวลาครูบาอาจารย์ทำงาน เขาทำยังไง เรา
ทำงานต้องสังเกต มีตา มีหู มีใจ

(๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

เขานิมนต์เราไปงานศพ มีพระเข้ามา จีวรข้างในเป็นผ้าไหม ข้างนอกเอาผ้าขาดมาปะ ทั้งผ้าเซ็ดเท้า ทั้งผ้าอาบน้ำ ผ่าอะไรต่ออะไรสารพัดผ้าปะเข้าไป ว่าใช้ผ้าปะผ้าชุน

เห็นแล้วเราคิดว่า “โธ้ย คนมันเพี้ยนไปได้ถึงขนาดนี้” พระเณรเพี้ยนไปได้ถึงขนาดนั้น ข้างในก็เห็นอยู่แล้วว่าเป็นผ้าไหม แต่เอาผ้าขาดมาปะ เอาเศษผ้าอื่นมาปะ ๆ ผ้าไหม ไม่ได้ปะแบบต่อกัน ปะแบบทิ้งตะเข็บ เวลาซักแล้วย่อยออกมา ทิ้งรอยให้เห็นผ้าไหมข้างใน นี่คือคนเพี้ยน คนไม่ปกติ เป็นมิถุนาภิภูจิ เราก็ไม่พูดอะไร

ฉะนั้น ถึงว่าการปฏิบัติในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น จะต้องมียุทธของมรรคเป็นทางดำเนิน ถึงจะไปสู่หลักของศีลธรรม ของคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นได้ ถ้าเราเพี้ยนไปแล้ว...จบ เพราะตั้งต้นจากศุนย์เป็นเบื้องต้น พอออกจากศุนย์ไปแล้วเพี้ยนไปคนละทิศละทาง ตะวันตกกลายเป็นตะวันออก ตะวันออกกลายเป็นตะวันตก ทิศใต้กลายเป็นทิศเหนือไปเลย เพราะคนกลับทิศ คนที่ไม่สำเหนียกในเรื่องสัมมาภิภูจิ เพียงแค่มิถุนาภิภูจิและความเห็นที่ผิดเท่านั้น มันผิดไปหมด

(๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔)

๑ ผ้าก็สะอาด น้ำย้อมก็สะอาด ๑

ผ้าที่เราจะย้อมสีใหม่ ต้องมีกรรมวิธี คือซักให้สะอาดเสียก่อน ขับไล่มลทินที่มัวหมองต่าง ๆ ที่อยู่ในผ้านั้นก่อน แล้วก็ลงสีใหม่ ย้อมสีใหม่ได้งาม จะย้อมให้เป็นสีอะไรก็ได้

แต่ถ้าหากเราไม่ได้ทำความสะอาด ผ้านั้นมัวหมอง ผ้านั้นสกปรก มีตั้งแต่ธุลีขี้ดินขี้โคลน พอเวลาเราใส่สีลงไป ก็ไม่เข้าผ้า กระจ่างกระด้าง เพราะผ้านั้นยังสกปรกอยู่

การที่เราจะมาพิจารณาอริยสัจสี่ สภาพจิตใจของเรา ต้องพร้อมที่จะพิจารณา เหมือนกับน้ำย้อมที่สะอาด น้ำย้อมสีที่ดี ผ้าที่จะลงสีใหม่นั้นก็ดี สะอาดปราศจากมลทินต่าง ๆ พอย้อมออกมาที่จะเป็นสีใหม่ สีใหม่ก็สวยงาม งามตากระไร

การที่เราจะมาปฏิบัติ เพื่อจะให้เข้าใจในหลักสัจธรรม หรือหลักอริยสัจสี่ เราจะต้องชำระสะสางจิตใจของเราก่อน ถ้าหากเราไม่ชำระสะสางร่างกายและจิตใจของเราแล้ว มันจะเกิดขึ้นมาได้ยากมาก

(๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑)

๑๑ เต่าในตะเข็บ ๑๒

ทอดกฐินเสร็จก็เย็บผ้า ใครจะเอาผ้าจีวร ผ้าสบงผ้าสังฆาฏิ เย็บตอนนั้น ท่านประกาศให้เปลี่ยนกันตอนนั้น ท่านบอกว่าสะดวก มีแดดตลอด ถ้ามาเปลี่ยนผ้าหน้าฝน ไม่มีแดด กรานกฐินเสร็จก็มากล่าวคำอนุโมทนากฐินเลย ธรรมเนียมประเพณีพวกนี้เป็นข้อปฏิบัติ เป็นประเพณีของคณะสงฆ์

(๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๔)

เวลาเขาตัดเย็บจีวร คนรู้จักธรรมรู้จักวินัยเขาลงมาช่วยกัน แม้แต่พระพุทธรูปเจ้าก็ยังลงมาช่วยทำ อย่างสมัยพระอนุรุทธะไปได้ผ้าบังสุกุลมา เนื้อดีกว่าผ้าเมืองกาสี แต่ไม่เปื้อนด้วยน้ำหนองน้ำเน่า พระพุทธรูปเจ้าลงมาช่วยงาน มาพันด้าย พระอานนท์เป็นคนแทงเข็ม พระพุทธรูปเจ้าเป็นคนก่อกอไฟ พระอานนท์เป็นคนต้มแก่นขนุน

ทำไมต้องลงมาทำผ้ากฐิน เป็นตัวอย่างว่าผ้าไตรจีวรทั้งหลายจะให้สำเร็จภายในวัด ไม่มีความประสงค์จะให้สำเร็จมาจากนอกวัด

พระเถรธำรงมาดูมาช่วยกันทำ ครั้งแรกเราก็พับผ้าก่อน ตัดผ้า เน้าผ้า ซีดผ้า ทำลูกตุ้ม รังตุ้ม นี่หมายความว่ายังไง เราทำเองได้

มีพระบางองค์คุยนักศุยกุหนาว่าไปอยู่กับครูบาอาจารย์องค์นั้นองค์นี้ แล้วบัดนี้เพิ่นเย็บผ้าจีวรใช้เอง ตะเข็บเกือบเท่านี้ฝีมือ เซ็นต์ครึ่ง เอามาคุยอวดเราว่า “ผมเย็บผ้าผืนนี้เอง”

โหย นี่เขาเอาตีนเย็บหรือเขาเอามือเย็บ คนมีหัวใจหรือไม่มีหัวใจ แต่ยังเข้าไปซ่อนในตะเข็บได้เลย ไม่ว่าแต่พวกกรีนพวกไรพวกหมัดหมาอะไรจะเข้าไปหลบซ่อนในตะเข็บ แต่ตัวใหญ่ ๆ ยังเข้าไปซ่อนในตะเข็บได้ คุยว่าเคยอยู่กับครูบาอาจารย์องค์นั้นองค์นี้ แล้วสมัยเขาเย็บผ้าอยู่กับครูบาอาจารย์ เขาเย็บอย่างนั้นด้วยหรือ

ฉะนั้น การทำงานแต่ละอย่าง ๆ จะบอกถึงเรื่องกฎหมาย จะบอกถึงเรื่องธรรมเนียมประเพณีที่เขาปฏิบัติกัน เขาปฏิบัติกันมาแบบไหน เรื่องงานเรื่องการ เรื่องอะไรต่ออะไรต่าง ๆ เขาเรียกว่า จีวรกาล กฐินกาล

(๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๔)

กติกาสังคม ขององค์กรต่าง ๆ มีอยู่ ไม่ใช่เราอยากจะทำอะไรก็ทำตามอำเภอใจ ระเบียบวินัยกติกามีขนาดนั้น แต่ปัญหาคือคนยึดมาปฏิบัติใหม่ อย่างกฐินกาล จีวรกาล คือ ตัวอย่างง่าย ๆ เห็น ๆ

การเย็บผ้าจีวร ผ้าสบง ผ้าสังฆาฏิ เราทำได้ใหม่ ทำไม่ได้ ทำไม่ไม่ศึกษา ปัญหาอยู่ที่ว่าเราทำไมเป็น ทำไมเราไม่ศึกษา พระวินัยเขามี เขาให้มาช่วยพับผ้า เย็บผ้า ปะผ้า เน้าผ้า คนแก่ก็ฟันด้าย คนหนุ่มก็แห่เข็ม คนต้มน้ำร้อน เคี้ยวน้ำแก่น ขนุนก็เคี้ยว พระวินัยระบุไว้ชัดเจนขนาดนั้น

(๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๑ เศรษฐกิจพอเพียง ๑

การมาวัดต้องรู้จักว่าอะไรสั้น อะไรยาว อะไรเกิน อะไรขาด ของที่ขาดเราก็เพิ่มเติมเข้าไป ของที่ยาวเราก็ตัดออก อะไรที่เราใช้ไปแล้วเป็นสิ่งที่ฟุ่มเฟือย เกินความจำเป็นของคนที่จะใช้ เราก็ทิ้งไป อันนี้เรียกว่า “วัด”

ผู้ที่ตั้งใจมาปฏิบัติพยายามหาทางคิด หาความเข้าใจกับตัวเองว่าอยู่ในหลักของมัชฌิมา เราเริ่มตั้งแต่การใช้ปัจจัยสี่ เครื่องนุ่งเครื่องห่มอาหารการบริโภคนที่อยู่ที่อยู่อาศัยรักษาโรค ปัจจัยสี่คือเครื่องอาศัย ปัจจัยสี่เป็นแค่เครื่องอาศัย เราอาศัยเขาอยู่ชั่วคราว วันหนึ่งเขาก็ผูกพันไป หรืออีกวันหนึ่งสังขารร่างกายเราก็ผูกพันไป เสื้อผ้าอาภรณ์ต่าง ๆ นั้น ถึงแม้จะมีอยู่เต็มบ้านก็ตาม เปล่าประโยชน์ เพราะตัวเราผูกพันไปแล้ว ตายไปแล้ว

(๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

ของเก่าที่คร่ำคร่า เรา รู้จักบำรุงรักษาไว้ใช้ มันเก่าพอที่จะเอาไปทำผ้าขี้ริ้ว หรือเก่าที่จะยังพอซักแล้วเอามาใช้ได้อีก ต้องดูของใช้ พอเก่าแล้วพากันทิ้งหมด ต้องซื้อใหม่ ซื้อใหม่ก็เป็นเงิน ถ้ามีพอสมควรแล้วก็ไม่ต้องไปซื้อไปหาอะไรมากมาย ซักใช้เอา

สมัยก่อนอาตมายังปะกางเกงใส่เลย แม่เขาปะให้ เสื้อก็ปะทั้งนั้น เวลาวิ่งเข้าป่า หนามเกี่ยวเสื่อขาด เขาปะให้ สมัยก่อนปะเสื่อผ้าใช้กันทั้งนั้น ขนาดเขาทอผ้ามาตัดเสื่อตัดผ้านุ่งกันเอง เขายังปะใช้

เราสินี่ไม่รู้จักราคูณค่าของของ ยิ่งอยู่วัดยิ่งไม่รู้จักราคูณค่าของของที่เขาเอามาให้เลย เพราะเราไม่ได้ซื้อด้วยเงินของเราเอง ไม่รู้จักเก็บ ไม่รู้จักรักษา ไม่รู้จักหา

เรายังไม่มั่งคั่งวันนี้ก็ไม่ใช่ไร แต่เรา รู้จักคุณสมบัติของบุคคลที่จะมั่งคั่งแล้วจะตั้งอยู่ได้นาน คือ รู้จักหา รู้จักเก็บ รักษา รู้จักการจับจ่าย ไม่สุรุ่ยสุร่าย รู้จักบำรุงรักษาของเก่าที่มีอยู่ เป็นผู้มั่งคั่ง นี้คุณสมบัติของผู้มั่งคั่งและจะตั้งอยู่ได้นาน คนทุกวันนี้ไม่มีคุณสมบัติอันนี้ การหาเราจะหาแบบไหน หาด้วยวิธีการใด วิธีการหาผิดศีลผิดธรรมหรือเปล่า วิธีการเก็บรักษา เราจะเก็บรักษาแบบไหน

อย่างหลงตาอายุ ๘๐ กว่าที่อ่างทอง เอากวาดตราข้าง
กับยาหยอดตามาไว้รวมกัน พอลูกศิษย์เขาจะใส่ยาหยอดตา
ให้ “เฮ้ย ภูใส่เองก็ได้” ไปคว้าเอากวาดตราข้างมาแปะใส่ตา ลืม
ไม่ขึ้นเลยบัดนี้ ไปนอนโรงพยาบาลกว่าเขาจะแกะเอากวาดตรา
ข้างออกได้

ยาอะไรที่หมดอายุ ยาอะไรที่ไม่หมดอายุ อาหารการ
บริโภคต่าง ๆ ของที่มีอายุ ต้องรู้วิธีเก็บรักษา

ถ้ายามจวนชอนเอาไปใส่กินแล้วทิ้งไว้ เราเป็นเจ้าของ
เราเห็นก็ต้องไปเก็บมา เมื่อเช้าเห็นถ้ายิบหนึ่ง ให้เณรไปเก็บ
มา หรือใครเอาไปล้าง บางทีเจ้าของเขาก็มาหา ไม่รู้เอาไปไหน

ฉะนั้น การเก็บรักษาถึงได้มีคลังสงฆ์ มีผู้ดูแลคลังสงฆ์ มี
ภิกษุสำหรับแจกของสงฆ์ แจกเสนาสนะ แจกอาหาร ของอะไร
ที่แจกได้ ของอะไรที่แจกไม่ได้ พวกของใช้ของสอยสารพัด
อย่าง ต้องรู้จักของหนักของเบา ครุภัณฑ์เป็นของที่แจกไม่ได้
ลหุภัณฑ์เป็นของที่แจกกันได้ เราต้องเข้าใจ

ถ้าหากเรารู้จักเศรษฐกิจพอเพียง เอาคุณสมบัติของผู้
มั่งคั่งไปไว้ในหัวใจเท่านั้น ไม่มีวันที่จะจน ไม่มีรื่องหาความจน
ของใช้ของสอยมีเยอะแยะ เพราะรู้จักหา รู้จักเก็บรักษา รู้จัก
จับจ่าย ไม่สุรุ่ยสุร่าย เป็นผู้รู้จักบำรุงรักษาของเก่าที่มีอยู่

เรามาใช้เศรษฐกิจพอเพียงเหมาะกับสมัยปัจจุบันที่เศรษฐกิจแย่ เราไม่อดอาหาร แต่เรากินมือเดียว เรื่องที่หลับที่นอน เครื่องนุ่งเครื่องห่ม ยารักษาโรครักษาไข้เจ็บต่าง ๆ ดูว่าพอเหมาะพอควรกับอัตรภาพของตัวเอง ฐานะของตัวเอง

ข้อสำคัญคือบำรุงรักษาของเก่าที่มีอยู่ เราประหยัดได้ แต่ต้องอยู่ในขอบเขตความประหยัด ฟุ่มเฟือยได้ แต่ต้องอยู่ในความฟุ่มเฟือยที่เหมาะสม มีมากได้ แต่ต้องไม่เดือดร้อนตัวเอง การใช้ทรัพย์สินสมบัติ การใช้จ่ายเงินทองของขาว เราใช้จ่ายได้ แต่อย่าให้เงินทองนั้นมาเป็นเจ้านายเรา เราต้องเป็นผู้บริหารมัน

อย่างเราไปซื้อโทรศัพท์มา บัดนี้ต้องเป็นซีซีซี หาดเงินไปจ่ายรายเดือน ซีซีซีถ่วงถ่วงมาแล้วต้องเป็นซีซีซี ค่าล้าง ค่าอัด ก็ขโมยดี ๆ นี่ล่ะที่อยู่ในยามเรา อยู่ในกระเปาะเรา

ฉะนั้น การปฏิบัติในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ เอาคุณสมบัติของผู้มีกั้งและจะตั้งอยู่ได้นานมาใช้

(๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒)

๑๑ หลักในการจาริก ๑๑

สถานที่ที่จะไปอบรมปฏิบัติ เรายึดหลักของพระมหา กัสสปะเป็นหลักในการที่จะไปอบรมสั่งสอน

เมื่อออกบวชแล้ว ปฏิบัติตามสำนักของครูบาอาจารย์ ตามสมควร ยึดพระวินัยเป็นหลัก เสร็จแล้วก็เที่ยวไปแสวงหา ครูบาอาจารย์เพิ่มเติม ถ้ายังไม่พอใจในครูบาอาจารย์องค์ นี้ คืออยู่ร่วมกันห้าปีเป็นอย่างน้อย เสร็จแล้วก็แสวงหาครูบา อาจารย์เพิ่มเติม หรือจะไปปฏิบัติตามลำพังของตัวเอง

ในการไปอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ ก็จะเลือกบุคคลสัปายะ เสนาสนะสัปายะ อากาศสัปายะ อาหารสัปายะ ได้ตาม สบายตัวเอง แต่การอยู่กับครูบาอาจารย์จะมีขอบเขต มีกติกา ต่าง ๆ ที่จะต้องร่วมกันทำ เพราะในสำนักหรือในวัดแต่ละวัดมี กติกาในการดำเนิน การทำความเพียรก็จะขาดวรรคขาดตอน บ้างตามสมควร เพราะเราอยู่ร่วมกับสังคมโดยส่วนรวม

แต่ถ้าเราหลีกเลี่ยงออกไปประกอบความเพียรแบบนี้
เราจะทำความเพียรได้ตลอดวันตลอดคืน โดยที่ไม่คำนึงถึง
เรื่องกติกาศงใคร เพราะเราอยู่คนเดียว แต่ถ้าเราอยู่กับหมู่
คณะ มันต้องมีกติกาของมันอีก แต่ถ้าหากเราอยู่คนเดียว เรา
ทำความเพียรตามลำพัง เราจะอดอาหารเจ็ดวันเจ็ดคืน ก็ได้
อดหลับอดนอนเจ็ดวันเจ็ดคืนก็ได้ ไม่มีกติกาอย่างอื่น มีกติกา
ในการประกอบความเพียรอย่างเดียว

ฉะนั้น ถ้าเรายึดปฏิบัติแนวทางการปฏิบัติในครั้งก่อน
ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมแต่ละสังคมจะไม่มีเพี้ยนเลย เพราะมี
แนวทางของการปฏิบัติอยู่ตลอด ตั้งแต่ตื่นนอนไปจนกระทั่ง
ว่าหลับ จะมีแนวทางของการปฏิบัติแต่ละอย่าง ๆ

(๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

เราต้องมีหลักในการจาริก การจาริกต้องมีหลักพื้นฐาน
ของตัวเอง หลักของการทำสมาธิภาวนา หลักของการคิด หลัก
ของการมอง เราจะมองภูมิประเทศหรือมองสภาพแวดล้อม
ต่าง ๆ ให้เราเห็นความเปลี่ยนแปลงของแต่ละอย่าง เรียกว่า
เห็นเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ชราคร่ำคร่า สลายในที่สุด นี่หลักของการ
จาริก

สาเหตุที่เราจะต้องจาริกไป เนื่องจากว่าเราต้องการ
ครูบาอาจารย์ที่มออบรมสั่งสอนเราเพิ่มขึ้น เราจะได้ประกอบ
ความพากความเพียรให้เด็ดเดี่ยวยิ่งขึ้น นั่นคือหลักของการจาริก

เหมือนกันกับพระสารีบุตร บวชอยู่ในสำนักเดียวกัน
เป็นปริพาชก พวกนี้มีความรู้เทียบเท่าอาจารย์ มอบหมายให้
อบรมสั่งสอนปริพาชก ปริพาชิกา เรียกว่ามีความรู้เทียบเท่า
อาจารย์ แต่ยังไม่พอใจในความรู้ที่มีอยู่ มันน่าจะมีความรู้ที่ดี
กว่านี้ จึงได้จาริกออกไป

ในระหว่างที่จาริกอยู่ การประกอบความเพียรก็ไม่ได้
ขาดหายไปไหน เรายังประกอบความเพียรเป็นธรรมดาของ
ปกติ การหลับ การนอน การตื่น การฉัน การทำข้อวัตรปฏิบัติ
ก็ยังทำเป็นปกติของเรา เพราะเรามีข้อวัตรที่เป็นปกติแล้ว แต่
สิ่งที่เราต้องการคือต้องการผู้ที่จะแนะนำในส่วนที่ละเอียดขึ้น
ไปอีก นั่นเราถึงจาริกออกไป

ฉะนั้น ธรรมก็คือธรรม วินัยก็คือวินัย เราจะรู้ก็ตาม ไม่รู้
ก็ตาม หลักของกฎหมายบ้านเมือง เมื่อทำผิดแล้วก็คือผิด ไม่มี
คำที่จะเป็นอย่างอื่นไป

(๓ มิถุนายน ๒๕๕๑)

๑๒ เทียบรูดงค์ ๑๒

เทียบรูดงค์เพื่ออะไร เพื่อจะหาสถานที่วิเวก ถ้าเราอยู่ตามลำพังอยู่ในวัดก็มีพรรคพวกเพื่อนฝูงจำนวนมาก กติกาต่าง ๆ ก็ต้องปฏิบัติตามกติกา

แต่ในระหว่างที่เราเทียบรูดงค์ออกไปในช่วงฤดูหนาวฤดูร้อน เป็นการเดินทางด้วยเท้า คือเป็นการเดินจงกรมยาว เดินจงกรมตั้งแต่ฉันเสร็จ จนกระทั่งเที่ยงคืน กว่าที่จะถึงเวลานอนถึงหยุดเดิน ถ้าอยู่ตามวัดเดินไปหน่อยหนึ่งก็หิวน้ำ เดินไปหน่อยหนึ่งก็อยากนั่ง

ถ้าเวลาเดินอยู่ในเส้นทางแบบนั้น เมื่อไม่ถึงเป้าหมายก็ต้องเดิน จะตึกตื่นเที่ยงคืนแค่นั้นก็ไม่เกี่ยว พอข้ามบ้านนี้ไปแล้ว ไปอีกสักหมู่บ้านหน่อยซิ บัดนี้เราไม่รู้เส้นทางว่าระยะใกล้ไกลแค่ไหนที่ว่าจะไปถึงหมู่บ้านใหม่ พอหิวเมื่อยล้ามาแล้ว เส้นทางโยชน์หนึ่งก็เหมือนไกล เดินเท่าไรไม่ถึงสักที พอหมดแรง ไม่ถึงหมู่บ้านก็จะหมดแรงอดข้าวตายอยู่ตรงนั้น เพราะฉะนั้นก็ต้องพยายามเดินให้ถึงหมู่บ้าน

ทางเดินถึงหมู่บ้านเราจะดูได้จากหลาย ๆ อย่างต้นไม้ข้างทางเราก็ดูได้ว่าเราจะบิณฑบาตถึงไหม เราเห็นต้นไม้ข้างทางเราก็ดูข้างต้นไม้ ถ้ามีรอยคนฟันเยอะเป็นแผลเก่าแผลใหม่เราก็สังเกตไป สังเกตไป ถ้าเราไปเจอห้วยน้ำที่มีต้นไม้ข้างทางที่คนฟันเยอะ มีรอยมีดฟัน คนเขาเดินป่ากลับมาจะเข้าหมู่บ้าน เขาจะคอยกัน ถ้ามืดมากก็เลยเอาฟันต้นไม้ ยืนรอกัน หรือมีใครเดินแหวะเข้าไปในป่า แล้วก็ยืนรอกัน มายืนอยู่ใกล้ต้นไม้ก็เอามีดฟันต้นไม้ ถ้ามีรอยใหม่รอยเก่าเยอะแสดงว่าเดินบิณฑบาตถึงหมู่บ้าน ถ้ามีห้วยน้ำก็นอนอยู่ตรงนั้น

สังเกตทางก็สังเกตจากรอยสัตว์ รอยพวกวัวพวกควาย สัตว์บ้านที่เขาเลี้ยง ถ้ามันเดินแถวข้างทางเป็นทางด่านจนเตียน แสดงว่าเดินบิณฑบาตถึง

ทุกวันนี้ไม่มีป่าให้เดินแล้ว การที่จะไปเที่ยววิเวกอยู่ตามป่าตามเขาอย่างนั้นก็ได้แล้ว เพราะมีกฎหมายของอุทยาน กฎหมายของป่าสงวน เขาไม่ให้คนเข้าไปนอนอยู่ในป่า

(๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

เราไปพบความสุขที่อยู่ในป่าถ้าเราทำความสงบได้ ในขณะที่เราเดินทางเข้าป่า จะมีความอบอุ่น มีความเบิกบาน มีความแจ่มใส ถ้าเรารักษาใจของเราได้ ไม่เพลลนกับป่าจนเกินไป ระยะเดินทางนั้นเราใช้เวลาทำสมาธิภาวนาในขณะที่เราเดินอยู่ ถ้าเราเดินอยู่ที่วัด มีที่พัก เตียวเดินไปสองสาม ชั่วโมง สี่ห้าชั่วโมงก็หยุดแล้ว แต่เดินอย่างนั้นถ้าไม่ถึงเป้าหมายหยุดไม่ได้ ยิ่งเดินคนเดียวยิ่งแล้วเลย เดินผ่านป่าผ่านดง รอยเสื่อเท่ากับปากชามถ้วยเตียว บางทีไปเห็นรอยอยู่ในถ้ำ

(๖ พฤษภาคม ๒๕๕๕)

การเดินทางในป่าต้องระวังตัวเอง หน้ำน้หน้าฝน กลัวตกแล้ววัง หากกัดไม่ตาย แต่เวลาสิ้นหินล้มลงไปแล้วหมดเลย หัวร้างข้างแตก แขนหักขาหัก หรือเดินในร่องน้ำ กลัวปลิง ปลิงกัดไม่ตาย แต่เวลาเราล้มไปแล้วอันตราย กลัวปลิงมากกว่ากลัวตาย

เราเดินต้องระวังสังเกตรอย บางทีก็มีหมีมาเดินตามทาง
คนตอนกลางวัน ถ้าเดินสวนกับหมีเราจะตกใจไม่ได้นะ ถ้า
เห็นมันเดินงุ่ม ๆ มา เราก็เดินหลบเข้าป่า ดูต้นไม้ที่เราจะหลบ
เข้าไปได้ หมีเป็นสัตว์ที่ขี้จ๊กกะจี้ สัตว์ขี้ตกใจ ได้ยินเสียงอะไร
ไม่ได้ซาร์จเลย เสือ หมูป่ายังหนีเสียงคนร้อง นอกจากมันเจ็บ
มันไม่หนี ไปร้องไม่ได้ ร้องแล้วซาร์จเลย เวลาคนเข้าไปยิงมัน
เจ็บ

เดินทางตามชายแดนต้องเชื่อพวกชาวบ้านเขา เราเดิน
เส้นทางไหนที่ปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัย ถ้าเขาปิดเส้นทาง
ก็คือปิด เขาไม่ให้เดิน เขาวางระเบิด

(๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔)

...—•— นาฬิกาชีวิต —•—...

๘
พยายามสำรวจมโนทัศน์

...—▶—▶ นาฬิกาชีวิต —▶—▶...

๑๑ การสื่อสารไม่ใช่หน้าที่ของสมณะ ๑๑

เราพูดหลายครั้งแล้ว พวกที่มาอยู่วัดไม่ควรจะใช้โทรศัพท์

อารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับใจ เราต้องการอารมณ์ให้เหลือน้อย
ในเมื่อเราต้องการอารมณ์ให้เหลือน้อย เราต้องตัดอารมณ์
ภายนอกออก ในเมื่อเราตัดอารมณ์ภายนอกออก จิตก็ย่อม
สงบได้

การติดต่อสื่อสารกับคนโน้นคนนี้ไม่ใช่หน้าที่ของสมณะ
หน้าที่ของผู้ปฏิบัติเพื่อความสงบของใจ เดียวก็โทรคุยกันไป
คุยกันมาไม่มีวันจบ ควรจะเลิกใช้ได้ถ้าจะหวังความเจริญทาง
ศาสนา

พอไม่สงบแล้วก็ฟุ้งซ่านไป ความคิดไปเรื่อย คนต้อง
อาศัยความสงบ การติดต่อบางอย่างทำให้อารมณ์ฟุ้งซ่าน พอ
จิตฟุ้งซ่านแล้วบัดนี้ อยู่ได้ที่ไหน วัวจะร้องบอกว่าไม่มีแอก
ติดคอ แต่แอกอยู่บนคอว่ามัน ไม่ได้เป็นอิสระเสรีอะไร รอย
เกวียนก็จะเหยียบรอยวัวเรื่อยไป

ฟังอะไรในโทรศัพท์ ฟังเพลง ฟังคาราโอเกะ ฟังอบายมุข ฟังได้สารพัดอย่างอยู่ในโทรศัพท์ วางเงินไปแล้ว บทเวลาสวดมนต์ หน้าที่ของตัวเอง เหมือนกับเอากาวปิดปากไว้

จิตที่จะสงบลงไปได้ต้องมีอารมณ์แต่น้อย ไม่ได้ไปหมกมุ่นอยู่กับนิเวศธรรม หมกมุ่นอยู่กับโลกธรรม หรือไปหมกมุ่นอยู่กับเครื่องกังวลใจต่าง ๆ เดี่ยวคนโน้นจะโทรมา เดี่ยวคนนี้จะโทรไป เดี่ยวเราจะต้องโทรไปหาคนโน้นคนนี้ ไอทีถ้าเอามาใช้ให้เป็นประโยชน์ก็เป็นประโยชน์ ไอทีถ้าเอามาใช้ไม่เป็นประโยชน์แล้ว ก็ไม่ต้องทำอะไร

การบวชหรือการปฏิบัติที่เราจะทำสมาธิภาวนาเป็นไปก่อนอื่นต้องมีกติกาก่อน มีการสำรวมกาย สำรวมวาจา สำรวมใจ

ถ้าเราติดต่อโทรศัพท์อยู่ทั้งวันทั้งคืน มันมีการสำรวมที่ตรงไหน การแสดงออกมีการสำรวมที่ตรงไหน พูดโทรศัพท์กันได้เป็นวัน ๆ เป็นคืน ๆ อย่างเอาหูมาเสียบฟังเพลงกันได้ตลอดวันตลอดคืน รั่ววิทยุก็ได้ ดูอินเทอร์เน็ตก็ได้ โทรศัพท์ทุกวันนี่รับอะไรก็ได้หมด จะทำอะไรก็ได้หมด

แต่บัดนี้ความเสื่อมเสียเกิดที่ไหน เกิดที่ตัวเอง ความ
เป็นบุญเป็นกุศลอยู่ที่ไหน เพราะใจฟุ้งเพื่อเห่อเหิมไปข้างนอก
เราจะอยู่ในวัดก็จริงอยู่หรือ แต่ใจไม่ได้อยู่ในวัด ก็มีทางเดียว
จะต้องออกไป เหมือนเกวียนที่เหยียบบรอยวัวไปตลอดเวลา วัว
เดินไปไหน เกวียนก็ต้องเดินตาม เมื่อใจออกไปแล้ว ร่างกาย
ถึงแม้จะอยู่ แต่จะอยู่ได้ชั่วระยะเดียว แล้วก็ออกไป

(๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑)

๑ หนังสือที่ไม่น่าอ่าน ๑

เรียนนักรรรมอะไรกันบ้าง ยังไม่ได้สอบก็ไปลงชื่อไว้
ทุกวันนี้เขาต้องการใบประกาศ พวกนักรรรมตรี-โท-เอก ก็ไป
สอบ หนังสือเก็บไว้ไหน มีพออ่านกันหรือเปล่า

วิธีการง่าย ๆ เอาหนังสือไปที่ละเล่ม อย่าเอาไปอ่านที่
กุฏิที่เดียวหลายเล่ม พอเก็บบาตรแล้วก็เริ่มอ่าน

บางอย่างต้องท่องจำ อะไรที่เราจะท่องจำได้ เราก็ต้อง
ท่องจำ พวกเสขียวัตถ์ โภชนวัตถ์ ภัตตคควัตถ์ ธุดงควัตถ์
ชั้นธวัตร ต้องท่องจำ ต้องเข้าใจวิธีปฏิบัติแต่ละอย่าง อย่าไป
บอกว่าเราไม่ได้เรียนหนังสือ เราไม่ได้เรียนหนังสือแต่เราท่องจำ
เราท่องจำนวโกวาททั้งเล่ม คิหิปฏิบัติเราก็ท่องจำทั้งเล่ม
พวกหนังสือตำรับตำราต่าง ๆ เราต้องหาเวลาที่จะศึกษาทำ
ความเข้าใจไว้ อันนี้เป็นหนังสือที่จะต้องอ่าน เรื่องเกี่ยวข้องกับ
กับทางพระวินัย

หนังสือที่ไม่น่าอ่านคือหนังสือพิมพ์ หนังสือรายปักษ์
อะไรพวกนั้น เพราะเราไม่ใช่นักการบ้านการเมืองที่จะไปแก้ไข
ปัญหาของชาติ

การอ่านหนังสืออ่านในส่วนที่เป็นประโยชน์กับตัว
ของเรา ไม่ใช่ไปเก็บส่วนที่เป็นโทษ การศึกษาดำรับตำรา
ต่าง ๆ เราต้องทำความเข้าใจ ส่วนที่เป็นประโยชน์ก็คือเป็น
ประโยชน์กับจิต เราจะเข้าใจได้จากอะไร ถ้าเราไม่อาศัยตำรับ
ตำราไปก่อน หรืออาศัยการได้ยินได้ฟังไปก่อนแล้วถึงจะเข้าใจ
คำว่า “สมถกรรมฐาน” ก็เหมือนกัน “วิปัสสนากรรมฐาน” ก็
เหมือนกัน เรารู้จักแต่ชื่อเฉย ๆ แล้วเราจะไปทำเลยโดยที่ไม่
ได้ศึกษาจากตำรับตำรามาก่อน เราต้องศึกษาจากตำรับตำรา
ก่อนว่าอะไรเป็นอะไร

การทำสมาธิภาวนาเมื่อก่อนเขาไม่มีการผิดพลาด
เพราะอะไร ถึงแม้เขาไม่มีการศึกษาเล่าเรียนมากก็จริง แต่
เขาศึกษาในส่วนของงานที่เขาจะต้องทำงานเข้าใจชำชอง ชำนาญ
ในวิธี การกำหนดเข้าที่ออกที่ การไปเรียนส่งจิตออกไปข้าง
นอก ไม่ได้เรียนเพื่อว่าจะเอามาปฏิบัติ มันแตกต่างกันอยู่ตรง
นี้

อยู่วัดอุดมสมพรสมัยก่อน ตีระฆังฉันน้ำร้อนตั้งแต่บ่าย
โมง ฉันน้ำร้อนเสร็จแล้วอ่านพระวินัยไปถึงบ่าย ๓ โมง แล้วถึง
ออกกวาดลานวัด ภูศาลา อันนั้นฝนไม่ตกอย่างที่นี่

(๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

อ่านหนังสืออ่านตำราต่าง ๆ ต้องไปอ่านทำความเข้าใจ
กับคำนำหรือคำปรารภก่อนสักสามสี่รอบ

หนังสือทั้งหมด หนังสือเรียน หรือหนังสืออะไรก็ตาม
เขาจะรวบยอดมาอยู่ที่คำปรารภหรือคำนำในแง่มุมต่าง ๆ เรา
ดูจากข้างนอกให้ละเอียดก่อน เขาจะเขียนไว้เป็นแง่มุมว่าจุด
ประสงค์ที่เขาเขียนหนังสือเล่มนั้นขึ้นมา เขาต้องการอะไร
คนส่วนมากไม่ค่อยสังเกต เขาพิมพ์ครั้งหนึ่ง สองครั้ง สามครั้ง
เขาจะเขียนซ้ำไว้ เขาจะปรับปรุงอะไรเพื่อให้ดีขึ้นในแง่ไหน
มุมไหน การศึกษาดำรับตำราต่าง ๆ ไม่ว่าจะจะเป็นวิชาการใด
เขาจะเขียนสรุปเนื้อเรื่องทั้งเล่มมาไว้ที่คำปรารภหรือคำนำนั้น
เขาจะพิมพ์สองครั้งสามครั้งก็ตาม เขาจะสรุปต่อไปว่าได้เพิ่ม
เนื้อหาสาระอะไรอีกให้ละเอียดขึ้น

เราต้องการความละเอียด ต้องการความปลีกย่อยออกไป เราถึงเข้าไปอ่านดูข้างในให้ละเอียด ถ้าไม่อ่านหรือไม่ทำความเข้าใจเป็นสองครั้ง เราจะไปดูแต่ข้างในเลย เราจะจำหัวข้อเรื่องไม่ได้ คือข้างนอกเขาจะบอกเป็นหัวข้อเรื่องเป็นเรื่อง ๆ ไป เขาจะอธิบายเรื่องอะไรบ้างในหนังสือ เราดูหัวข้อเรื่อง แล้วท่องจำหัวข้อเรื่องให้ได้ก่อน นั่นวิธีการอ่านหนังสือ

ถ้าเราท่องจำหัวข้อเรื่องได้ก่อน แล้วบัดนี้เราถึงค่อยเข้าไปอ่านปลีกย่อย ถ้าเราจับหัวข้อเรื่องได้แล้ว ปลีกย่อยไม่มีปัญหา เหมือนกับแถววัลย์เมื่อเราดึงโคนออกไปได้แล้ว เราจะลากแถววัลย์ไปที่ไหนก็ได้ จะยาวขนาดไหนก็ได้ ถ้าเราเอาโคนไปได้แล้ว มีแรงพอที่จะลากไปได้ทุกหนทุกแห่ง

(๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

๐๑ ศิลข้อ ๑๐ ๐๒

พระมาจากที่ไหน มันเป็นไปแบบนี้หมดแล้วหรือ ถือ
ปัจจัย พกปัจจัยไป...แยะ

พระเณรควรจะทำความเข้าใจกับเรื่องศีลของตัวเอง
เมื่อศีลไม่บริสุทธิ์ สมาธิจะเกิดขึ้นมาได้ยังไง ปัญญาจะเกิดขึ้น
มาได้ยังไง เอาแต่ไป ๆ ๆ กันที่บ้านในเมือง ละเมิดศีลธรรม
ไป ไม่ไหว

ผมบอกให้กลับไปทางอีสาน อย่ามาอยู่ทางนี้ วันเข้า
พรรษา วันอุโบสถต้องถาม ใครที่พกปัจจัยมาด้วย ไล่ออกจาก
ที่อุโบสถ ไล่หนีกลับไปทีอื่น วันวิสาขะ วันมาฆะ ก็เหมือนกัน
หลวงปู่ฝันเห็นไม่ให้ลงอุโบสถด้วย คนล่วงละเมิดศีลธรรม ศิล
๒๒๗ มีเจตนาที่จะละเมิด

ผมก็ไปทั่วบ้านทั่วเมือง ผมเข้ามาเมืองกาญจน์ มาพัก
อยู่ที่วัดเขาพุราวง หลวงพ่อสงวนเห็นให้คนขับรถมาส่งที่สถานี
รถไฟ ชื้อตั๋วให้มาลงที่วังโพธิ์ แล้วก็เอาปัจจัย ๑๐๐ บาท ผาก

มากับคนหนีบตัว มาถึงสถานีรถไฟวังโพธิ์ คนหนีบตัวก็เอายื่น
ให้นายสถานี

“เอาไว้นั้นแหละ เดี่ยววันพรุ่งนี้อาตมาจะพาน้ำตกต่อ”
แล้วก็ไปพักอยู่ที่วัดวังโพธิ์

ตอนเช้ารถไฟมา ๘ โมง เข้ามาน้ำตกสี่องค์ด้วยกัน
พระสาม เณรหนึ่ง ให้เขาซื้อตั๋วให้ห้าบาท สี่องค์ เหลือ ๙๕ บาท
ใส่ซองให้คนหนีบตัว มาถึงน้ำตกก็ให้คนหนีบตัวโยนลงมา
เราเห็นเด็กเตะฟุตบอลอยู่แถวสถานีรถไฟ “เฮ้ย ไอ้หนู เรา
จะจ้างให้ถือซองไปที่ตลาดเขาพัง ตรงน้ำตก” จ้างมาห้าบาท
เหลืออีก ๙๐ บาท

พอมาถึงน้ำตก คนยังไม่เยอะอย่างทุกวันนี้ มีร้านค้า
ร้านเดียวที่เปิดอยู่แถวน้ำตก ก็บอกให้เอาปัจจัยฝากแม่ค้าไว้
เราบิณฑบาตที่วังโพธิ์โน่น ได้แต่ข้าวมา บอกให้แม่ค้าเอาถาด
มาเทข้าวออกเหลือไว้พอฉัน แล้วก็สั่งถ้วยเตี้ยผัดคนละถ้วย
ถ้วยเตี้ยน้ำอีกคนละถ้วย ปัจจัยยังไม่หมด เอาต้มปลาครึ่งอีก
ถ้วยหนึ่ง ฉันจนอิ่มแล้ว ยังไม่หมด เทน้ำล้างบาตรเสร็จ ซื้อ
โศกเทศใส่กระตักเต็มกระตักสามสี่ลูก เอายาสูบ เอาเทียนไข
เอาจนปัจจัย ๙๐ บาทหมดเลย

เดินมาได้แค่เหนื่อยเดียวถึงพุงกะ ไปไม่รอดเพราะแดด
เดินหมดแรง มาถึงพุงกะเลยเลี้ยวเข้าไปนอนอยู่ตรงบ่อน้ำ
พักกลางวันอยู่นั้น พอบ่าย ๆ ก็ออกมาเดินต่อ

เดินมาได้พักเดียว ก็พบเขาย้ายรถกรมทางหลวงมาที่ฟุเตย
ก็เลยขี่รถมาลงที่ฟุมุดจากพุงกะ ยืนสะพานบาตรเกาะรถ
ไถนามากับท่านเลื่อน (โอภาโส) มันไม่มีรถจะขี่ มีแต่ผู้หญิง
รถไถพอว่าง ท่านพิน (ฐานุตตโม) ไปนั่งกระเบียดกับณรง
นึ่งยong ๆ ยืนก็ไม่ได้ นั่งราบก็ไม่ได้ มีแต่ดิน

มาถึงฟุมุดบ่าย ๒ โมงกว่า หรือบ่าย ๓ โมง บอกณรงว่า
อากาศแบบนี้ ให้รีบหาพิน พินก็ไม่มี นอนอยู่ในถ้ำ ณรงไป
หาพินกับท่านพินได้คนละเที่ยว แบกพินขึ้นมาก่อไฟ พอก่อ
ไฟติดเท่านั้นแหละ ฟ้าร้องเปรี้ยงปร้าง ๆ มาแล้วเสียงลมพัด
บึ้ม ๆ กอไผ่ระเนระนาด ลมหายไปสักพักใหญ่ ๆ โอ้โฮย ตอน
ที่มันย่อนกลับมาปะทะกับอากาศร้อน มันหมุนกลับมาตาม
ทางเดิม ต้นไม้แดงขาดครึ่ง เราอยู่หน้าถ้ำมองเห็นได้ชัดเจน

ลูกเห็บเท่าโป้งมือ ณรงกับท่านพินเอาผ้าจิวรเก่า ๆ ไป
กาง พักเดียวได้สามกระป๋อง เทวดาเอาน้ำแข็งมาส่ง เอาน้ำ
แข็งเทใส่แก้ว เอาน้ำไค้กเทใส่ นึกว่าจะฉนได้หมดแก้ว ฉนได้

แค่ครึ่งเดียวขากรรไกรสั้นเลย ลูกเห็บลงหนาว อากาศเย็นจัด
น้ำไม่อาบกันเลย พอฝนหยุดก็มีด น้ำไม่ต้องอาบกันแล้ว
เอาผ้าอาบน้ำที่เปียกเช็ดตัวเอา นอนกันในถ้ำนั่นสี่องค์

(๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔)

พระมาที่นี้ ถ้าเราเห็นเอาเงินในกระเป๋าในยามมาจ่าย
ค่ารถ เราไม่ให้พักเลย อยู่ที่วัดป่ามณีกาญจน์เหมือนกัน
พระนั่งแท็กซี่เข้ามา เอาเงินมาจ่ายค่าแท็กซี่อยู่ที่หน้าวัดให้
เราเห็น เราบอกว่าไม่มีที่พักหรือสำหรับคนพวกนี้ เพราะ
พวกไม่มียางอายุ

ศีลข้อ ๑๐ **ชาตुरुปรชตปฏิกุคคหณา เวรณณิ ลิกขาบท**
สมาதியามิ แปลว่า งดเว้นจากการรับเงินทอง งดเว้นในศีล
พระปาติโมกข์อีก เมื่อล่วงละเมิดในศีลพระปาฏิโมกข์แล้วจะ
ไปทำอะไร ฉะนั้น ไม่ให้พักดีกว่า พलयทำให้คนอื่นลำบากไป
ด้วย

ไม่มีคนอยู่ไม่เป็นไร อยู่กับพระพุทธรูปก็ได้ อยู่กับหลวง
ปู่ครูบาอาจารย์ก็ได้ ถ้ามีพระแบบนั้นไม่เอาดีกว่า ปวดหัว

เปล่า ๆ ก็เลยตัดสินใจไม่รับเลย มันผิตตั้งแต่ยังไม่ได้ออกมาจากวัด ความคิดมันอยู่ในวัดก็ไม่เป็นไปกับพระสงฆ์แล้ว ฉะนั้น เลยตัดสินใจไม่รับเลย อยู่ที่นี่ก็ไม่รับ มาค่า ๆ มีด ๆ ก็ไม่รับ ไม่มีที่ให้พัก อยู่ที่วัดป่ามณีภาณูจน์ก็เหมือนกัน สิ่งไว้เหมือนกัน ถ้ามีพระมาแปลก ๆ แบบนั้นไม่ต้องรับไว้ ให้มันไปเลย ไม่มีธรรม ไม่มีวินัย ไม่มีข้อปฏิบัติ เราจะเอาไว้ทำอะไร เปล่าประโยชน์ อยู่กับคนตายแล้วมีประโยชน์อะไร ไม่มีประโยชน์อะไรเลย ถ้าอยู่กับคนตายแล้ว

ฉะนั้น เราต้องเข้าใจในภาคปฏิบัติ ถ้าไม่เข้าใจในภาคปฏิบัติ ปฏิบัติไปเท่าไรก็อยู่จนตาย ตายไปเกิดมาใหม่ก็มาตายอีกอย่างเก่า บางคนจิตมันด้าน ด้านต่อธรรมวินัย ด้านต่อมรรคผลนิพพาน เหมือนกับมีดที่ด้านไฟ เหล็กที่ด้านไฟแล้ว จะเอามาทำอะไรได้ เอามาตีเป็นมีด เป็นจอบ เป็นเสียม ก็ทำไม่ได้ พอเอามาเช่นให้เนื้อมันจม ก็เปราะอีก ถ้าเช่นถี่เกินไป ก็เปี้ยวอีก ถ้าซุบแข็งเกินไป ก็ขาดครึ่งหนึ่ง เหล็กที่ด้านไฟเป็นแบบนี้ คนที่ด้านต่อศีลธรรมก็เหมือนกัน

๑ พระไปหา พระมาหา ๑

งานศพหลวงปู่เทศก์ พระ ๒๐๐-๓๐๐ องค์อยู่ที่ถ้ำขาม
ผมไปนอนสองคืนเท่านั้น ผมไต่ลงเหลือ ๘๐ องค์ ไปเพิ่มภาระ
เฉย ๆ

พอเราไปบิณฑบาต เราบอกว่าไม่ให้เอาปัจจัยใส่บาตร
มีคนอยากทำบุญถวายพระองค์ละร้อย รู้ข่าวกันก็โทรศัพท์
บอกกัน ไปอยู่กัน ๒๐๐-๓๐๐ องค์ พอผมขึ้นไป ประกาศเลย
ว่าต่อไปวันพรุ่งนี้ ใครก็ตามประสงค์จะเอาปัจจัยใส่บาตรพระ
ให้เอามาใส่ตู้ แล้วเขาจะได้จัดแบ่งสรรปันส่วนให้เป็นเรื่อง
เป็นราว วันรุ่งขึ้นมาพอบิณฑบาตเสร็จ ไม่มีคนใส่บาตรเงิน
บัดนี้แต่งของลงจากถ้ำขาม แต่งให้เร็ว

การเอาปัจจัยใส่บาตรเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง กลายเป็น
พระไปหา พระมาหา เสียเป็นส่วนใหญ่

(๑๕ มกราคม ๒๕๕๒)

ตอนนี้เราไม่ยากไปที่ไหนเลย ไปตามงานตามการอะไรต่าง ๆ มีตั้งแต่เรื่องเหลวไหลทั้งนั้น ชี้เกียรติรำคาญ

พระเถรที่ไปในงาน ไม่ได้ไปเพื่อเป็นความเคารพนบน้อมต่อคำสอนของครูบาอาจารย์ ไปเพื่อจะหาลาภสักการะเท่านั้น พอได้ใบปวารณากันเสร็จปั๊บ ไปเลย ไม่รู้ฉันทเวลาไหน เสร็จเร็วน่าดู เราไม่ไปดีกว่า ไปเห็นชี้หมูราชี้หมาแห้ง

(๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๔)

๑๒ รักษาความวิเวก ๑๓

การพูดการคุยกันนั้นไม่ได้อะไร เอาขยะไปทิ้งใส่กัน เอาของไม่ดีไปทิ้งใส่กัน มีของดีบ้างไม่ดีบ้างสับสนปนเปออยู่ในการคุยกัน ถ้าต่างคนต่างไปปฏิบัติ ไม่มีความจำเป็นจะต้องพูดต้องคุยกัน เพราะต่างคนต่างแบกทุกข์ แบกธาตุแบกชั้นธมาด้วยกัน

เวลากินข้าวกินปลาต่างคนก็ต่างกิน กินเสร็จแล้วต่างคนต่างล้าง ทำภารกิจเสร็จแล้วหนีไปประกอบความพากความเพียร ต่างคนต่างไป อยู่ด้วยความวิเวก กายวิเวก จิตวิเวก อุปธิวิเวก เมื่อเกิดความวิเวกขึ้นมาก็เข้าสู่ความสงบได้ จนกว่าจะไปเห็นพุทธโธ ไปรู้พุทธโธ ไปเข้าใจในเรื่องพุทธโธ

ลองย้อนนับชั่วโมงดู วันหนึ่ง ๆ เราทำอะไรบ้าง เราได้เดินจงกรมภาวนาตามลำพังของเรากี่นาที ก็ชั่วโมงต่อวัน เราได้อยู่ด้วยความวิเวกที่เกิดขึ้นภายในจิตจริง ๆ วันหนึ่งกี่นาที ก็ชั่วโมง ถ้าเราไม่ตามดูอย่างนั้นจะไม่รู้

ทุกวันนี้อยู่ด้วยความไม่รู้ ในการพูดการคุยกัน เดี่ยวคนโน้นพูดกับคนโน้น เดี่ยวคนนี้พูดกับคนนี้ พูดกันไปพูดกันมา ไม่มีวันจบ ส่วนการปฏิบัติมีแต่วันที่ห่างไกลออกไป

การปฏิบัติที่จะได้ผล ต้องพยายามรักษาความวิเวกให้ได้แต่ละวัน ๆ การประกอบความเพียรนั้นเราไปทำเล่นไม่ได้ เมื่อเราเข้ามาในสถานที่แล้ว เราต้องปิดปาก ปิดจมูก ปิดหู ปิดตาของเราลงไป ถ้าหากเราไม่ปิดปาก ปิดจมูก ปิดหู ปิดตาของเรา ถ้าเราไม่สำรวมอินทรีย์ เดี่ยวเดียวจิตใจก็พุ่งออกไปข้างนอก ก็เท่านั้นไม่มีวันจบ ไปอยู่ที่ไหนก็เท่าเก่า ผิดตัวเก่า ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงนิสัยใจคอของเรา ท่านบอกว่าสำรวมอินทรีย์ เราก็สำรวมอินทรีย์ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

บำรุงพละห้า ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ขึ้นมา ศรัทธาที่เราได้อยู่เป็นศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้วหรือยัง หรือเป็นศรัทธาพื้น ๆ ธรรมดา ความเพียรที่เราได้อยู่ สติที่เราได้อยู่ สมาธิที่เราได้อยู่ ปัญญาที่เราได้อยู่ เป็นปัญญาของอริยสัจหรือยัง หรือเป็นปัญญาธรรมดาพื้น ๆ หรือเป็นปัญญาขี้หมูรา ขี้หมาแห้ง

ถ้าเรามีสถิติสัมพัทธ์สมบูรณ์แบบ มันก็น่าจะเข้าใจในเรื่องของศาสนามากกว่านี้ มันน่าจะเข้าใจในเรื่องการประกอบความพากความเพียรมากกว่านี้ มันน่าจะเข้าใจในเรื่องการปฏิบัติมากกว่านี้ แต่สถิติสัมพัทธ์ขาดเป็นช่วง ๆ ความเพียรก็เลยขาดเป็นช่วง ๆ พอมานึกอีกทีหนึ่งไปถึงไหนแล้ว เราต้องทำความเข้าใจกับตัวของเราแต่ละคน

ทำไมจิตใจไม่สงบ ถ้ามัวตัวเองคูชิ เพราะเราปล่อยอะไรออกไปแต่ละวัน ๆ เอาชยะออกไปโปะไว้กับคนโน้นคนนี้ คนนี้ก็เอาชยะไปโปะไว้กับคนโน้น สุดท้ายมาไปไหนไม่ได้เลย มีแต่ชยะเต็มบ้าน มีแต่ชยะเต็มตัว นอนเสียดีกว่า เดินจงกรมไปหน่อยก็หนักชยะ เรื่องที่พูดคุยกัณนั้นมันตามไปขณะที่เราเดินจงกรม นั้นละคือเอาปัญหาไปให้ในการพูดคุยกัณ

ลองไม่พูดคุยกัณคูชิ เราก็ไม่มีชยะ เห็นก็สักแต่ว่าเห็น รู้ก็สักแต่ว่ารู้ ได้ยินก็สักแต่ว่าได้ยิน เราก็ไปของเรา ต่างคนต่างก็มีหน้าที่ที่จะต้องทำ นั่งบ้าง เดินบ้าง ยืนบ้าง นอนบ้าง เราจะเดินก็เดินแบบของเรา นั่งก็นั่งแบบของเรา นอนก็นอนแบบของเรา เราก็กำหนดใจของเราไปเรื่อยทั้งวันทั้งคืน มันไม่สงบจะไปไหน ถ้าถูกสถิติสัมพัทธ์เข้าไปควบคุมอย่างนั้น

การปฏิบัติในยุคก่อนเขาพยายามสำรวจอินทรีย์กัน
อย่างเคร่งครัด เราอยู่วัดป่าอุดมสมพรไม่ค่อยได้ไปพูดคุยกับ
ใคร อยู่ที่นี้ก็เหมือนกัน พระเถรที่นี่เราได้ถามชื่อใหม่ ไม่ได้
ถาม แต่ละวัน ๆ เราไม่ได้ถามใครเลย ไม่ได้พูดคุยอะไรเลย
พอฉันเสร็จเราก็ไป ดูเขาทำงานหน่อยหนึ่งแล้วก็กลับไปกุฏิ
เดินบ้าง นั่งบ้าง นอนบ้าง บางทีก็ออกมาบ่าย ๒ โมง บางทีก็
ออกมาบ่าย ๓ โมง วันนี้นั่งฟังเสียงฝนตกอยู่ เลยออกมาบ่าย
๔ โมงกว่า

ให้อยู่ด้วยความวิเวก ไม่เกาะเกี่ยวซึ่งกันและกัน การพูด
คุยกันมีอยู่สองอย่าง ไม่สรรเสริญตัวเองก็นินทาตัวเอง ดีไม่ดี
ก็เอาพ่อเอาแม่มานินทาด้วย มีอยู่แค่นั้น ดีไม่ดีก็เอา
ครูบาอาจารย์มานินทาด้วย

ถ้าก้าวมาถึงครูบาอาจารย์แล้ว บัดนี้เป็นยังไง เกี่ยวข้อง
กับพระไตรสรณคมน์ กล่าวต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ไป
แล้ว กล่าวต่อคำสอนของพระพุทธเจ้าไปแล้ว บัดนี้กลายเป็น
เดียรฉาย

(๑๕ กันยายน ๒๕๕๒)

อยู่กับหลวงปู่ชอบท่านพูดทุกวันก็จริงอยู่ แต่กว่าจะได้ฟังท่านพูดที ๑ ที ๒ อยู่กับหลวงปู่หลุย ๑๕ วันท่านจะถามพระเณรครั้งหนึ่ง “สนุกไหมที่อยู่ด้วยกันสี่ห้าองค์”

ไม่เคยมีใครพูดกันเลยถามกันเลย อยู่ที่ไหน มาจากที่ไหน ไม่รู้จักกันทั้งนั้น เป็นคนไม่รู้จัก แต่อยู่ในสำนักเดียวกัน คือไม่เคยพูดคุยกัน หลวงปู่ท่านไม่พาพูดก็ไม่พูด

พอถึงเวลาทำงานก็ทำงาน เวลากวาดลานวัดก็กวาดลานวัด แค่นั้น ต่างคนต่างกวาด เสร็จแล้วก็ไปสรงน้ำสรงท่าเข้าทางจงกรม เดินจงกรมถึงเที่ยงคืน ไปไหว้พระสวดมนต์ แล้วก็นั่งภาวนา อยู่กันแค่นั้นอยู่กับหลวงปู่หลุย

พอวันที่ ๑๕ ลงอุโบสถเสร็จ ท่านจะนั่งสักพักใหญ่ ๆ เสร็จแล้วท่านให้โอวาทพระเณร แล้วท่านจะถามถึงว่าใครมาจากที่ไหน ๆ ๆ ใครสมควรไปอยู่กับใคร ท่านจะแนะนำให้พระเณรไปอยู่กับครูบาอาจารย์องค์นั้นองค์นี้ แต่เขาก็บอกว่า “อยากอยู่กับหลวงปู่” หลวงปู่ไม่รับ “อยู่ชั่วคราวได้ แต่เราไม่รับ”

(๓๐ มกราคม ๒๕๕๓)

๐๐๑ หมาขี้เรื้อน (๑) ๐๐๒

ไม่รู้จักหมาสามกเวสหรือ หมาไม่มีเจ้าของ หมาขี้เรื้อน
หมาพันธุ์ใหม่ หมาไม่มีขน จะเป็นหมาพันธุ์มีขน หรือเป็นหมา
พันธุ์ไม่มีขน เป็นหมามีเจ้าของ หรือเป็นหมาไม่มีเจ้าของ

ไม่รู้จักคำว่ากาลเทศะ ไม่รู้จักกาล ไม่รู้จักเวลา ไม่รู้จัก
บุคคล ไม่รู้จักสถานที่ ไม่ยินดีในการฟังคำสอน ไม่ยินดีในการ
ทำข้อปฏิบัติ เพราะไม่ยินดีในการปฏิบัติ ไม่ยินดีในการนั่ง ไม่
ยินดีในการเดิน ไม่ยินดีในการยืน ยินดีแต่การนอน หาความ
สุขจากการนอน ไม่ได้หาความสุขจากการที่ทำให้จิตสงบ

คนจะต้องรู้จักวิธีการฝึกตัวเอง อาศัยอะไร อาศัยแนวทาง
การปฏิบัติของครูบาอาจารย์ที่พาดำเนินในการฝึกตัวเอง
เวลาทำงาน เวลาทำข้อปฏิบัติ เวลาไหว้พระทำวัตรสวดมนต์
จะต้องรู้จักเวลา เวลานี้เขาทำอะไร ๆ ทำงานก็คือทำงาน ถึง
เวลาทำข้อวัตรปฏิบัติก็ต้องหยุดงาน ถึงรู้จักคำว่ากาลเทศะ

เราเป็นสมณศากยบุตรที่ดี การเป็นสมณะที่ดีได้ก็คือ รู้จัก การปฏิบัติตัวอยู่ในสมณสารูป คนละเรื่องกันกับแนวคิดของ ตัวเอง ไม่ใช่เป็นสมณพาหิโร เป็นสมณะคนพาล ใครพูดอะไร ก็ไม่เข้าหูทั้งหมด กลายเป็นสมณะคนพาลไป ไม่ปฏิบัติตาม หลักของมรรค คำว่าสัมมาทิฏฐิ ไปเป็นมิจฉาทิฏฐิอันแข็งกล้า มันจะมีอะไร

พอไปมีทิฏฐิอันแข็งกล้าแล้วจะไปเหลืออยู่ที่ตรงไหน ไม่มีที่จะอยู่ได้แล้วในโลกนี้ เพราะไปอยู่ที่ไหนก็ไม่มีความสุข จะไปมีความสุขได้อย่างไร เพราะว่าตัวเองมีทิฏฐิ คือความ เห็นที่ผิดจากทำนองคลองธรรม ผิดจากแนวการปฏิบัติของ ครูบาอาจารย์

(๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑)

เราจะทำอะไรเราต้องมีหลักมีแหล่ง พระเณรทุกวันนี้ ผู้ปฏิบัติทุกวันนี้มีแต่พวกสัมภเวสี

เขาว่าตรงนี้ก็จะไปตรงโน้น เขาว่าตรงโน้นก็จะไปตรงนั้น ไอ้หมาหลายเจ้า ไป ๆ มา ๆ ก็กลายเป็นหมาไม่มีเจ้าของ หมา ขี้เรื้อนไปหาคุ้ยขยะบ้านโน้น ไปหาคุ้ยขยะบ้านนี้ ถ้าเป็นหมา บ้านนอกก็พอมิที่นอน ถ้าเป็นหมาในเมืองอยู่ตามถนนหนทาง รถเหยียบตาย

ต้องเข้มข้นกับตัวเองในการปฏิบัติ ปลูกศรัทธา ธรรม แห่งเครื่องสำเร็จ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ธรรมที่จะมา สนับสนุนเครื่องสำเร็จ อินทรีย์ห้า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ พละห้า ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เรามีธรรมเครื่อง สำเร็จหรือยังในหัวใจของเรา แล้วเรามีธรรมที่จะมาสนับสนุน ในความสำเร็จหรือยัง

อันนี้อยู่ไปอย่างนั้น อยู่ไปเพราะผ้าเหลือง ไม่ได้ทำความ พากความเพียรอะไรที่เป็นหลักเป็นแหล่ง บวชมาวันสองวัน ไปเที่ยวกันทั่วบ้านทั่วเมือง พระธรรมวินัยก็ไม่ได้เข้าใจ เรื่อง ธรรมเรื่องวินัยก็ไม่ได้รู้จัก แล้วก็ว่าไปตามทิฏฐิของตัวเอง

พอไปสองพรรษาสามพรรษา เขาก็เรียกอาจารย์แล้ว
บัดนี้พอเขาเรียกอาจารย์ ตัวเองไม่รู้จักกาลเทศะ ประภาศตัว
เป็นอาจารย์สอนเขา แต่สอนตัวเองสอนไม่ได้ คอยสอนแต่
คนอื่นเขา สอนคนอื่นก็สอนไปตามอารมณ์ของตัวเองที่ไม่ได้มี
การศึกษาเล่าเรียนเลย ว่ากันไปเป็นเรื่องผิด ๆ เลยสร้างลัทธิ
ขึ้นมาใหม่ การเดิน การยืน การนั่ง การนอน การไป การมา
ทำยังไงไม่รู้จัก เพราะเป็นลัทธิใหม่

๑๒ หมาขี้เรื้อน (๒) ๑๓

อาจารย์เกิดความสลดสังเวชกับตัวเองอย่างรุนแรง ปี ๒๕๒๖ หรือ ๒๕๒๗ ที่มูลนิธิหลวงปู่มั่น เดือนพฤศจิกายน

วันนั้นฝนตกไม่แรง เวลาเดินบิณฑบาตไม่ต้องใช้ร่มกาง ก็ไม่เปียก อาจารย์ออกไปก่อนเพื่อน ก่อนพระเณรที่จะออกจากศาลา ไปยืนอยู่ที่ถนนเห็นหมาพันธุ์ใหม่ไม่มีขน หมาขี้เรื้อนวิ่งมาตะกายถึงขยะ แต่ถึงขยะตั้งไว้อู้ง มันขึ้นไม่ได้ ก็วิ่งไปตะกายถึงขยะบ้านโน้นบ้านนี้ ได้กินบ้างไม่ได้กินบ้าง เราก็คุ้มกันไป “โอ หมาขี้เรื้อนตัวนี้เข้าท่า มันไม่ปล่อยให้ตัวตาย ถึงแม้ไม่มีเจ้าของแล้ว ถ้าเป็นคนจะอยู่ได้ไหมแบบนี้” เราก็คิดไป “อยู่ได้ แต่จะมีความสุขไหม ...ไม่มี”

สุดท้ายมาที่บ้านหนึ่ง ประตูเข้าบ้านเป็นประตูเปิดเข้า คนในบ้านเปิดประตูออกมา มือข้างหนึ่งเขาถือจานอาหารกับขันใส่ข้าว มืออีกข้างเขาถือแก้วน้ำสี่เหลี่ยมสูงสัก ๔๐-๕๐ เซ็นต์ เขาจะเอามาวางจานกับข้าว พอเขาเปิดประตูออกมา หมาตัวนี้จะผลุบเข้าไป มือข้างที่ถือแก้วน้ำชดเข้าหน้า ร้องหลงทิศไปเลย

นี่นะ หมาไม่มีเจ้าของเป็นอย่างนี้ ถ้าเป็นเราหนีจากวัด ป่าอุดมสมพรตั้งแต่ปีแรก ๆ จะดีกว่าหมาตัวนี้ไหม จะต่าง จากหมาไม่มีเจ้าของตัวนี้ไหม เรามีครูบาอาจารย์อยู่ ก็เลยดีกว่าหมาตัวนี้ เดินบิณฑบาตน้ำตาไหลพอ ๆ กันกับน้ำฝน หมาขี้เรื้อนสอนเรา

เราไม่มีเจ้าของเป็นอย่างไร เราก็เร่ร่อนไปเรื่อย ไม่มี ครูบาอาจารย์เป็นหลักเป็นแหล่ง เดียวก็เข้าวัดโน้นวัดนี้ มีวัด อยู่เป็นร้อย ๆ ในหัวใจ แต่ไม่มีวัดไหนจะรับภาระหน้าที่การ อบรมสั่งสอน

(๓๐ มกราคม ๒๕๕๓)

...—•— นาฬิกาชีวิต —•—...

๕
ตั้งนาฬิกาชีวิต

๑ บุคคลสัปปายะ ๑

บุคคลสัปปายะ คือ มีครูบาอาจารย์คอยแนะนำ ตักเตือน สั่งสอน พาทำ พาปฏิบัติ หรือให้โอกาสกับเราเมื่อเราปฏิบัติไปแล้วมีปัญหาขึ้นมาในภาคปฏิบัติ เราจะได้เข้าใจโดยง่าย

ถ้าเราจะแก้ปัญหตามลำพังของเรา มันใช้เวลา ถ้าครูบาอาจารย์ให้อุบายมา แก้ได้ง่ายกว่า แต่อุบายของครูบาอาจารย์ก็ไม่สนุก บางครั้งฝืนกับความรู้สึกของเรา เพราะความรู้สึกของเราเป็นความหลง แต่ความรู้สึกของครูบาอาจารย์เป็นความรู้ มันก็เลยฝืนกัน

แต่บัดนี้เมื่อเราใคร่ครวญไตร่ตรองไปจริง ๆ แล้ว ของครูบาอาจารย์ถูก เราผิด การแก้แบบของครูบาอาจารย์แก้ง่าย แก้แบบเรากว่าแก้ให้ถูกมันนาน ใช้เวลา เหนื่อย บางคนยอมเหนื่อย แต่บางคนไม่ยอมเหนื่อย

(๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๔)

๑ ฟังเทศน์ให้เป็น ๑

การฟังเทศน์ หรือฟังอุบายจากครูบาอาจารย์ต่าง ๆ ถ้าเราฟังเป็นก็ได้ประโยชน์ ถ้าเราฟังเอาความจำได้หมายรู้ก็เปล่าประโยชน์

เราต้องตั้งเจตนาขึ้นมา เอาเสียงนั้นเป็นอารมณ์ของใจ พยายามกำหนดเอาเสียงนั้นเป็นอารมณ์ของใจ ไม่ต้องฟังเอาเสียงที่จะเข้าใจความหมาย ถ้าเราฟังเอาเสียงที่จะเข้าใจความหมาย นั่นคือฟังผิด ผิดวัตถุประสงค์ของการฟังเทศน์

วัตถุประสงค์ของการฟังเทศน์คือ สิ่งที่ไม่ได้ยินได้ฟังก็ได้ยินได้ฟัง นี่หมายถึงคนใหม่ สิ่งที่ได้ยินได้ฟังอยู่แล้วก็เข้าใจแจ่มแจ้ง นี่คือฟังบ่อยขึ้น มีทิวฐิฐิและความเห็นที่เป็นไปกับอริยสัจ แก่ทิวฐิฐิได้ ในขณะที่เราฟังจิตก็ย่อมสงบ เพราะเราเอาเสียงเป็นอารมณ์ของใจ กล่อมใจ ปีบใจของเราให้สงบลงได้พอได้ยินเสียง นี่คือเป้าหมายสูงสุด คือต้องสงบในขณะที่เราฟัง

บัดนี้เราฟังเอาความจำ เราอยากจะฟังธรรมเพื่อให้เกิดความจำขึ้นมา โดยธรรมชาติของสัญญาคือความจำได้หมายรู้ก็มีอยู่แล้ว จะได้ยินก็ตาม หรือไม่ได้ยินก็ตาม มีความจำได้หมายรู้ของมันอยู่แล้ว เราก็ไปเพิ่มสัญญาอารมณ์เข้าไปอีก ไปเพิ่มสังขารให้มันปรุงแต่งเข้าไปอีก โดยธรรมชาติสังขารก็ทำหน้าที่ของมันอยู่แล้ว ไปเพิ่มภาวะเข้าไปอีก พอฟังเทศน์แต่ละทีมีแต่หนัก ไอนอนเราก็ไม่ได้ทำ ไอนี้เราก็ไม่ได้ทำ จิตใจมีตั้งแต่ความเคลือบแคลงสงสัย เพราะเราฟังไม่เป็น

ถ้าหากเราฟังเป็น เราก็กำหนดตั้งเจตนาขึ้นมา เอาเสียงนั้นเป็นอารมณ์เฉย ๆ ฟุ้งเข้าไปสู่ความสงบของใจที่ได้อันิสงส์เต็มที ในขณะที่เราฟังอยู่จิตก็ยอมสงบ

แล้วบัดนี้เราต้องการอะไร เราก็ฟังเอาส่วนที่มากแก้ไขปรับปรุงตัวของเราเท่านั้น ส่วนไหนที่มาเกี่ยวข้องกับใจของเรา ก็จะเกิดการรู้ขึ้นมา เข้าใจขึ้นมาในสิ่งที่เราต้องการจะมาแก้ไขของเรา อะไรที่เกี่ยวข้องกับใจของเรา เราก็เอา อะไรที่ไม่เกี่ยวข้องกับใจของเรา เราก็ไม่เอา นั่นคือฟังเป็น

ฟังเทศน์ได้ความ ก็คือเข้าใจในหน้าที่พลเมืองศีลธรรม
ของตัวเอง มันแตกต่างกัน ฉะนั้น ต้องตั้งข้อสังเกตของเราให้
ดีในขณะที่ฟัง ในขณะที่ทำความเพียร

ถ้าตั้งข้อสังเกตของเราให้ดีแล้ว ในการไหว้พระทำวัตร
สวดมนต์จะไม่พลาด มีปีที่เราได้เจริญพุทธคุณ ธรรมคุณ
สังฆคุณ เรียกว่าคุณของพระพุทเจ้ายิ่งใหญ่จริง ๆ คุณของ
พระธรรม คุณของพระสงฆ์ คุณของศีลของท่าน คุณของ
สติปัญญาต่าง ๆ ยิ่งใหญ่จริง ๆ ถึงว่า **พุทธ เม นาโถ
ธมฺโม เม นาโถ สงฺโฆ เม นาโถ** เป็นใหญ่ในโลกจริง ๆ และ
เข้าใจในความเป็นใหญ่ในโลกจริง ๆ เข้าใจในความตรัสรู้ของ
พระพุทเจ้า เข้าใจในพระธรรมที่พระพุทเจ้าเลือกคัดจัดสรร
เอามาพูด เข้าใจในพระสงฆ์ คือผู้ปฏิบัติตามแนวทางคำสั่ง
สอนของพระพุทเจ้า แล้วพ้นทุกข์ได้จริง

(๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

กลัวไหมผีโทรศัพท์ ไม่กลัวหรือ ถ้าไม่กลัวผีโทรศัพท์
ก็ผีฟังเทศน์ มันจะก้อง ประสาทหลอน ฟังไป ๆ มาก ๆ ไป
มันจะประสาทหลอน

ฟังมากไม่ได้นะ ไม่รู้จักผ่อนคลายตัวเอง ฟังเทศน์ ฟัง
อะไรต่ออะไรก็เหมือนกัน

ฟังเทศน์มาก ๆ ไม่ได้ ไปเมากับสัญญา เมากับอารมณ์
เราได้ข้อปฏิบัติแล้วก็ไปทำให้ประจักษ์ขึ้นมาในใจ การฟังไม่ใช่
จะเป็นความรู้อันแท้จริง เป็นการรู้ตามอารมณ์สัญญาเท่านั้น

(๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

๑๑ เปลี่ยนสันตानะใหม่ ๑๑

ผู้ปฏิบัติจะต้องเปลี่ยนสันตานตัวเองใหม่ เรียกว่า “สันตานะ” คือสันตาน

เราเคยเหลวไหล นอนไม่มีสณานี นอนไม่รู้จักตื่น ก็ต้อง กำหนดเวลานอนลงไป เราจะนอนกี่ชั่วโมง นอนสามชั่วโมง ห้าชั่วโมง ก็ว่ากันไป ได้เวลาแล้วต้องตื่น ตื่นแล้วดึงตัวหนีจาก ห้องนอนเลย ไปเข้าห้องน้ำ อาบน้ำ ไปหาเดินจงกรม ไปท่อง หนังสือ

(๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๔)

ตั้งแต่ตื่นนอน เราก็จับตัวเจตนาขึ้นมาว่า มันตื่นตาม ที่เรากำหนดไว้อยู่ไหม หรือตื่นช้ากว่าที่เรากำหนดไว้ หรือ ตื่นมาเร็วกว่าที่เรากำหนดไว้ ส่วนมากการตื่นที่เราตั้งเจตนา ไว้จะให้เวลาล่วงหน้าสัก ๒๐ นาที จะเผื่อเวลาสำหรับเราเข้า ห้องน้ำห้องท่า อาบน้ำ เสร็จภารกิจส่วนตัว ออกมาเป็นเวลานัดหมายกันพอดี

เราตื่นมาแล้ว บัดนี้เรานอนอีก โห้ยังไม่ได้เวลา เอา
อีกเสียหน่อย พออีกเสียหน่อย บัดนี้ไปเลย จนพระอาทิตย์
เที่ยงตูดก็ยังไม่สนใจ

ตอนเราฝึกหัดอบรมตัวเบื้องต้น เราต้องตั้งตัวของเรา
ออกมาเลย จะเป็นอะไรก็เป็นกัน ลูกออกไปเข้าห้องน้ำอาบ
น้ำให้สบายเสียก่อน แล้วเดินจงกรม ได้เวลาพอสมควรแล้ว
ถึงมานั่งสมาธิ แล้วถึงมาที่ศาลา มาเตรียมจัดที่ฉัน ทำภัตตักค
วัตร อย่ากลับเข้าไปหาหมอนอีก

การฝึกเบื้องต้น ตั้งเจตนาตัวนี้ขึ้นมา เราต้องฝึกตรงนี้
ให้ได้เสียก่อน ปฏิบัติตัวเองยังไม่มีเลย จะข้ามไปพิจารณา
อริยสัจสี่นั้น อยากรู้ได้นิพพานไปแล้ว

(๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๔)

๑๑ มาตรฐานของหลวงปู่เสาร์ ๑๒

ในมาตรฐานของหลวงปู่เสาร์ (กนตสีโล) คืบหนึ่งให้นอน
ไม่เกินสี่ชั่วโมงต่อคืบ นี้มาตรฐานของท่าน

ถ้านอน ๔ ทุ่ม ตื่นตี ๒ ถ้านอนเที่ยงคืน ตื่นตี ๔ นอกจาก
นั้นก็เป็นเวลาประกอบความเพียร ไม่ใช่นอน ๔ ทุ่ม ตื่นเวลา
พระอาทิตย์ขึ้น นอนได้ไม่เกินสี่ชั่วโมง ลูกมาแล้วประกอบ
ความเพียรเลย ไม่มีหลับอีก แต่ถ้าหลับอีก นอนตื่นครั้งที่สอง
พออรุณขึ้นมา ปรับอาบัติ เป็นโทษ นอนตื่นเดียว ตื่นแล้วไม่
ให้หลับอีก นั่นลักษณะการนอน

เราต้องควบคุมตัวเรา ถ้าอย่างนั้นไม่มีมาตรฐาน มาตรฐาน
ของคนอยู่ที่ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของตัวเอง เราจะนอนกี่ทุ่มก็ไม่ง
เราก็ดู ถ้าร่างกายอ่อนเปลี้ยเพลียแรงมาก นอนเร็วหน่อย แต่
ก็ตื่นเร็ว นอน ๔ ทุ่ม ตื่นตี ๒ นอน ๕ ทุ่ม ก็ตื่นตี ๓ นอนเที่ยง
คืน ก็ตื่นตี ๔

มาตรฐานของหลวงปู่่มั่น (ภuritโฑ) สู้จนกระทั่งว่า ตายคาทางจงกรมดีที่สุดใน อยู่ได้อยู่ไปเลยตลอดคืน เรื่องการหลับการนอนไม่เกี่ยว หรือจะนอนก็นอนสักชั่วโมงสองชั่วโมง ไม่เกินสามชั่วโมง อันนี้มาตรฐานของหลวงปู่่มั่น ให้นอนแต่ไม่เกินสามชั่วโมง ไม่ใช่นอนเก้าชั่วโมง ๑๐ ชั่วโมงอย่างทุกวันนี้ มาตรฐานของครูบาอาจารย์สมัยก่อน นอกจากวันที่เพื่อยจริง ๆ

เราเคยเดินกลับมาแล้วหลายครั้ง เดินจงกรมอยู่ไปเตะบันไดก็ยังมี เดินจงกรมบุกป่าเข้าไปเลยก็มี หัวทางจงกรมเป็นป่า เอ๊ะ ได้ยินเสียงอะไรดัง เสียงตัวเองก้าวไปเหยียบใบตองแห้ง ดูกิ่งที่หนึ่ง ลุยเข้าไปในป่าได้อย่างไร ป่าหนามทั้งนั้น แต่ไม่ชนต้นไม้

ฉะนั้น การประกอบความเพียร เรายึดเอามาตรฐานของหลวงปู่เสาร์เป็นหลัก ไม่ได้ยึดหลวงปู่่มั่น ถ้ายึดของหลวงปู่่มั่นตายอย่างเดียว นอนสองชั่วโมง หรือนอนชั่วโมงหนึ่ง ยึดหลวงปู่เสาร์ก็พอสมควร มาตรฐานคนทั่วไปเขาให้นอนแปดชั่วโมงตามสุขอนามัย แต่เราเอาแค่ครึ่งหนึ่งของเขา คือนอนสี่ชั่วโมง

(๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

ถ้าวงจริงก็นอนเลยซิ อย่าไปฝืน ร่างกายต้องคุ้มบ้าง
อย่าไปฝืนมาก

พระโมคคัลลานะแก้โรคง่วงไว้ เจ็ดข้อ เราชอบใจข้อ
สุดท้ายข้อเดียว ข้ออื่นไม่ชอบใจ ถ้าวงจริงก็เข้าสี่หยาสน์
นอนตะแคงข้างขวา ตั้งเจตนาไว้ว่า ถ้าเรารู้สึกตัวเมื่อไหร่
เราจะลุกมาประกอบความเพียรต่อ

แต่ส่วนมากพอตื่นลุกขึ้นมาแล้ว ไปหาผ้าห่มมาห่มเพิ่ม
นอนต่อเลย กำลังเย็นสบายดี

(๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

๑๒ กลับในสมาธิ ๑๒

พระสารีบุตรชั่วชีวิตไม่เคยลืมนึกว่า ก่อนจะนอนต้องหันศีรษะไปทางพระอัสสชิอยู่ กราบพระอัสสชีก่อนอย่างงาม ๆ ถึงแม้ก่อนจะนิพพานก็ยังกราบพระอัสสชิ

ฉะนั้น ถึงว่าการปฏิบัติหรือการทำความเข้าใจ เราจะต้องยึดหลักใดหลักหนึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติของเราอย่างแข็งแรง หรืออย่างเข้มแข็ง หลักไหนก็ตามที่จะเป็นไปกับมรรค เราก็พยายามยึดหลักนั้นเป็นข้อปฏิบัติในตัวของเราให้เป็นอาจิณ

อย่างก่อนนอน ฝึกปฏิบัติรำลึกถึงพระไตรสรณคมน์เสียก่อน รำลึกถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ แล้วก็กราบพิจารณาถึงคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า ความเป็นพระพุทธเจ้า เป็นมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่สำหรับตัวของเราที่ได้เข้ามาประพาศติปฏิบัติ

ถ้าหากเราไม่เลื่อมใสศรัทธา หรือไม่มีคนชักนำเข้ามา เราจะมีโอกาสได้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาไหม หรือเราจะเลื่อมใสศรัทธาแบบชาวบ้านทั่ว ๆ ไป มาตรฐานคนละมาตรฐานกันนะ เกรดคนละเกรดกัน ระหว่างชาวบ้านทั่วไป กับเราผู้ประพฤติปฏิบัติ เราจะมาทำตัวเหมือนกับเราเป็น ขรราวาสญาติโยมทั่ว ๆ ไปที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ไม่ได้ ความเป็นนักบวชนักพรต ความเป็นผู้บำเพ็ญตบะของเรา มันคนละเรื่องกับชาวบ้านทั่วไป เพราะชาวบ้านทั่วไปเขา ไม่ได้ประกาศตัวเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติ

(๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

เวลาเราจะนอน หลังจากเราไหว้พระสวดมนต์เรียบร้อยแล้ว เราก็กำหนดลงไปที่พักผ่อน ให้หลับอยู่ในพุทธโธ เรียกว่า หลับอยู่ในสมาธิ เป็นการนอนที่มีความสุขที่สุด คือไม่มีสิ่งกวนใจ ไม่ฝัน ตื่นขึ้นมาจิตใจผ่องแผ้ว ถ้าเรานอนในสมาธิ หลับอยู่ในสมาธิ พอเราตื่นขึ้นมาร่างกายก็กระปรี้กระเปร่า

เราต้องเฝ้าสังเกตอาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับกายกับใจ
ของเรา ถ้าหากเราไม่เฝ้าสังเกตสิ่งเหล่านี้ เราก็หลับหูหลับตา
ดាំมืดไปอย่างนั้น จิตสงบบ้างไม่สงบบ้าง เรียกว่าหลับตา
ดាំน้ำไปเลย มันไม่ได้ มันไม่เป็นขบวนการ เราต้องทำเป็น
ขบวนการที่ว่ามีหลัก

(๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๑)

๑๒ พิจารณาอารมณ์แรก ๑๓

เราตื่นนอนขึ้นมาอารมณ์แรกที่มาเกี่ยวข้องกับใจของเราในขณะนั้น เราพิจารณาให้เห็นเป็นไตรลักษณ์ ให้เป็น **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน

แต่ละวันเราไม่ต้องอารมณ์ จะเป็นอิฏฐารมณ์ก็ตาม อนิฏฐารมณ์ก็ตาม เราไม่ต้องดองมันในขณะที่เราตื่นนอนขึ้นมา พอเราตื่นนอนขึ้นมาแล้ว อารมณ์แรกที่มาเกี่ยวข้องกับใจจะเป็นอารมณ์อะไรก็ตาม อารมณ์ที่เราพอใจก็ตาม ที่เราไม่พอใจก็ตาม เราพยายามพิจารณาอารมณ์แรกที่มาเกี่ยวข้องกับใจให้ตกไปเป็น **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา**

อันนี้สังเกตได้เลยว่า ถ้าหากวันไหนเราพิจารณาอารมณ์แรกที่มาเกี่ยวข้องกับใจได้แล้ว วันนั้นทั้งวันเราจะเห็นตามความเป็นจริงทั้งหมด แต่ละอย่างที่มาเกี่ยวข้องกับตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจของเรา

ถ้าหากวันไหนเราพิจารณาอารมณ์แรกนั้นไม่ตก คาคอเราอยู่ เสร็จแล้ว วันนั้นทั้งวันสภาพจิตใจของเราจะหงุดหงิด จะไม่สบอารมณ์ต่าง ๆ ทั้งหมดเลย จนกระทั่งถึงเวลาจะนอน เราจะเดินจงกรมก่อนนอน หรือเราจะนั่งสมาธิก่อนนอนก็ตาม เราไหว้พระสวดมนต์เสร็จ แล้วเราจะนอน วันนั้นจะมีอาการเกิดขึ้น นั่งสมาธิจิตก็จะมีไม่สงบ ผันร้าย อาการความผันนั้นจะแสดงออกมาถึงความไม่ดีไม่งามต่าง ๆ ทั้งหมด นั้น ทำไมเราจะต้องไปเอาอารมณ์ชนิดนั้นไว้กับตัวของเรา

เมื่อเราตั้งข้อสังเกตได้แล้ว ถ้าภาษาชาวบ้านก็ว่า “สำเนียง” สำเนียงในตัวเองว่าเรากำลังจะทำอะไรอยู่ในขณะนี้ รู้ว่าเราสำเนียงอะไร เราตั้งข้อสังเกตกับตัวเองได้ ทำแค่นั้นแหละ ในการปฏิบัติในเบื้องต้น พยายามทำให้เกิดความชำนาญชำนาญขึ้นมา จนกระทั่งว่าเรากำหนดอะไรก็ได้ตามเวลา ตามต้องการ

(๔ ธันวาคม ๒๕๔๘)

๑๒ ควบคุมเวลาเป็นงานเบื้องต้น ๑๒

ตั้งเจตนาขึ้นมาว่าเราจะทำหน้าที่อะไรในแต่ละวัน ๆ เดียวนี้เป็นเวลาอะไร เช้า สาย บ่าย เย็น หรือดึกคืนเที่ยงคืน เป็นเวลาจะหลับจะนอน หรือเป็นเวลาอะไร เราต้องตั้งเจตนาขึ้นมา

เมื่อเรามีการวางแผนจะต้องเป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่เรากำหนดไว้เท่านั้น ถึงแม้จะช้าหน่อยแต่มั่นคง ศรัทธาของเราไม่หวั่นไหว ศรัทธาของเราไม่ผลุบเข้าผลุบออกอย่างทุกวันนี้ คนทุกวันนี้มีแต่ศรัทธาผลุบเข้าผลุบออก ผีเข้าผีออก ขึ้นอยู่กับว่าเทวดามาสิงหรือพญามารมาสิง แต่ส่วนมากมีแต่พญามารมาสิง เวลาดีก็ดีหยดย่อย เวลาร้ายก็เป็นยักษ์เป็นมารไปเลย

สุดท้ายทำความพากความเพียรมาเท่าไรก็ตาม ลบเหลือศูนย์ เหลือแต่ความเศร้าหมองของใจ เพราะไม่มีมาตรฐานของตัวเอง รวนเร จิตใจวอกแวก ไม่มั่นคง

เขามีความหนักแน่นมั่นคงเพราะอะไร เพราะเขามีมาตรฐาน เพราะเขามีปฏิบัติ ในเมื่อมีมีปฏิบัติแล้วต้องมั่นคง จิตก็จะเป็นไปตามสภาวะของมันในการดำเนิน ขึ้นอยู่กับว่ามีความเพียรมากน้อยแค่ไหน มีสติสัมปชัญญะมากน้อยแค่ไหน จะเป็นไปตามแบบที่เรากำหนดไป เรากำหนดไว้ยังไง ก็เป็นไปตามนั้น ตามที่เราตั้งเจตนาขึ้นมา

เลิกจากศาลาไปเราจะเดินจงกรมก็ชั่วโมง เราจะนั่งสมาธิก็ชั่วโมง เราต้องทำได้ตามเป้าหมายของเรา เราจะนอนเที่ยงคืน ถึงเวลาเที่ยงคืนเราก็กำหนดดูว่าได้เวลาหรือยัง เราไม่ต้องดูนาฬิกาก่อน เราดูใจเราก่อนว่าได้เวลาเที่ยงคืนหรือยัง ขาดเวลาอยู่เท่าไรที่เราต้องการ

นาฬิกาชีวิตตามที่เราตั้งเจตนาขึ้นมาจะเป็นปฏิบัติของเรา ถ้ามีปฏิบัติอันนี้แล้ว ทุกอย่างจะเป็นขบวนการของมันไปทั้งหมดเลย

(๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๔)

พระเนร ผู้คน เราต้องพยายามควบคุมตัวเอง พระเก่า พระใหม่ คนเก่า คนใหม่ การเป็นต้นแบบ การเป็นแบบฉบับ ที่ไม่ดี พระเก่าก็ยิ่งยาก คนเก่าก็ยิ่งพุดยาก คนใหม่ ๆ มากี่เลย มาเอาตัวอย่างที่ไม่ดี คนเป็นตัวอย่างดีเยอะเยอะ แต่ไม่สนใจ ไปสนใจเอาตัวอย่างที่ไม่ดี

เราอยู่ด้วยกันเรารู้จักว่าใครเป็นยังไง มีนิสัยใจคอโอบ อ้อมอารี มีพรหมวิหารสี่หรือไม่มีพรหมวิหารสี่เราอยู่ด้วยกัน เราจะรู้จัก จิตใจไปทิ่มแทงกัน เราอยู่ด้วยกันเรารู้จัก ถ้าเราไม่ได้อยู่ด้วยกัน เราไม่รู้จัก

พระเนรที่เข้ามาอยู่ประพฤติปฏิบัติเพื่อจะอบรมสั่งสอน ตัวเอง จะให้แต่ครูบาอาจารย์อบรม ถ้าตัวเองไม่เสียสละใคร จะอบรมได้ แม้แต่พระพุทธรูปเจ้ายังอบรมไม่ได้อย่างพระเทวทัต เพราะเป็นศาสดาเสียเอง ประกาศตัวเองจะเป็นพระพุทธรูปเจ้า แทน

ข้อวัตรปฏิบัติไม่ทำ แนวทางปฏิบัติรู้จักเวล่ำเวลา จะ ทำวัตรเช้าวัตรเย็นก็ว่ากันตามเวลาที่นัดหมายกัน อย่างวัน อุโบสถตามหากัน เรานัดกันตามเวลา เรามาก่อนเวลาตั้งครึ่ง ชั่วโมง เรานัดตี ๔ ครั้ง ทำวัตรเช้า บัดนี้ก็ตามหากันแล้ว อยู่

กุฏิไกล ๆ ใครเขาจะไปตาม นั่นเป็นภาระกับหมู่พระเณรด้วยกัน ตัวเองสำนึกใหม่ ไม่เคยสำนึกเลย ไม่ว่าจะอยู่กุฏิใกล้หรือกุฏิไกล เราต้องกะเวลา เพราะเราเดินเข้าเดินออกทุกวัน เราเดินจากกุฏิมาถึงศาลาใช้เวลานานเท่าไร เราเดินจากศาลาไปกุฏิใช้เวลานานเท่าไร เดินขึ้นเขาลงเขา

ถ้าเราควบคุมตัวเอง เราจะรู้จักเวลา ไม่ใช่ไม่รู้จักเวล่ำเวลา การควบคุมเวลาเป็นงานเบื้องต้น การควบคุมการหลับ การนอนเป็นงานเบื้องต้นที่ตัวเองจะต้องทำ การทำการทำงานที่ค้างทิ้งไว้ แล้วไม่สนใจที่จะไปทำต่อให้เสร็จ ทิ้งงานกลางคัน บอกถึงสันดาน บอกถึงนิสัยใจคอ แล้วบัดนี้การที่เราจะไปเป็นพระเถระเถโร กลายเป็นพระพาหิโร เราต้องควบคุมเวล่ำเวลาทั้งหมดในขณะที่เรามาประพฤติปฏิบัติ

ทุกวันนี้เรานอนกี่ชั่วโมง อย่างเมื่อคืนกว่าเราจะลงไปจากศาลาเกือบจะเที่ยงคืน กว่าเราจะนอน เราขึ้นมาบนศาลามานั่งอยู่นี่ตั้งแต่ตี ๓ ครึ่ง จนกระทั่งเกือบบ่าย ๒ โมงถึงได้ลงจากศาลาไป

แล้วดูซิบัดนี้พระเนตรลูกจากศาลาแล้วไปทำอะไร ตอน
เข้าถึงมาทำวัตรเช้าไม่ได้ เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นอะไร โรงหมอกี่มี
หรือป่วยอารมณ์ หรือป่วยเป็นมะเร็งทางใจ โรคมะเร็งอันนี้
ตายเอาง่าย ๆ นะ มะเร็งของใจตายมาเยอะแล้ว

(๖ พฤษภาคม ๒๕๕๕)

๑๑ ควบคุมอาหาร

เราควรควบคุมอาหารการกิน อะไรที่ทำให้เรา่วงเหงาหาวนอน กินเข้าไปแล้วจิตใจไม่สว่าง มันคืออยู่อย่างนั้น เราต้องหยุดอาหารชนิดนั้น อาหารที่เราทานเข้าไปต้องเป็นไปกับการภาวนา ถึงแม้จะแสบท้องบ้างก็ไม่เป็นไร แสบท้องก็ทานน้ำเข้าไปเยอะ ๆ

อาหารท่านแยกไว้สามอย่าง ของหยาบ ของกลาง ของละเอียด

ของละเอียดก็พริกผัก ของกลาง ๆ ก็พวกปลาที่ไม่มีมัน พวกเนื้อสัตว์ ของหวาน ของมัน พวกนี้เป็นของหยาบ ไม่เป็นไปกับการภาวนา ฉันทเข้าไปแล้ว่วง ตื้อ หัวหมุนอยู่อย่างนั้น จิตใจไม่สว่างใส เราทานพริกผักและปลาบ้างเล็กน้อย จิตใจก็เบา เพราะอาหารไม่ทับร่างกาย กินเต็มทีทุกวัน ๆ ก็ชี้แจงจะเดินจะเหินอะไรก็ลำบาก

(๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

เราทานอาหารละเอียดไปสองสามวัน หรือสี่ห้าวัน หรือเจ็ดแปดวัน แล้วก็กลับมาทานของกลาง ๆ บ้าง หรือทานของหยาบบ้างวันสองวัน แล้วก็ไปทานของละเอียดต่อ ต้องรู้จักคำว่า “ผ่อนสั้น ผ่อนยาว” ตัวเองในชีวิต ในความเป็นอยู่ของร่างกาย ในความเป็นอยู่ของธาตุขันธ์ อันนั้นแหละที่ว่าอยู่ตามความปกติความพอดีของธาตุขันธ์ ไม่ถึงขั้นทรมาณจนเกินไป ไม่ถึงขั้นปล่อยตัวเองจนเกินไป การปฏิบัติอยู่ในขอบเขตของมัชฌิมา

(๑ มีนาคม ๒๕๕๕)

อาหารอะไรที่เราฉันทเข้าไปแล้วเป็นไปกับการภาวนาจิตใจปลอดโปร่ง อาหารชนิดไหนที่เราฉันทเข้าไปแล้วไม่ตีอพยายามสังเกต ผ่อนคลายร่างกายของเราให้เป็นไปกับอาหารบ้าง ฉันทให้เต็มที่บ้าง ฉันทผ่อนลงไปบ้าง ต้องควบคุมตัวเองอย่างนั้น นักภาวนาต้องเฝ้าสังเกตตัวเองทุกอิริยาบถ

(๔ เมษายน ๒๕๕๔)

การที่เราจะกำจัดความง่วงเหงาหาวนอนได้ เราก็ต้อง
ผ่อนอาหาร เรากินแค่สามอím ส่วนที่สี่เป็นน้ำ ผ่อนลงมา ๆ จน
เหลือสองส่วน ทานน้ำไปอีกสองส่วน ถึงจะไม่ง่วงนอน

(๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๔)

การดำเนินทางใจไม่เหมือนกับการอ่านตำรับตำราต่าง ๆ
ต้องมีเวลาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ฉะนั้น บางครั้งบาง
คราวถึงอดอาหาร เพื่อจะได้ทำความเพียรตอนเช้า ทำตลอด
คืนยังไม่พอ มาทำตลอดเช้าอีก ตลอดกลางวันอีก กว่าจะได้
มาทำข้อวัตรปฏิบัติ ก็มีเวลานานขึ้น

ถ้าคนที่จะไม่ฉันในวันรุ่งขึ้น ไม่ลงมาทำวัตรเย็นก็ได้
ทำวัตรเช้าก็ไม่ต้องลงมา บอกกันให้รู้ก่อนเท่านั้นแหละว่าจะ
ไม่ลงมาทำวัตรเย็น วันพรุ่งนี้เช้าก็จะไม่ลงทำวัตรเช้า และจะ
ไม่ไปบิณฑบาต ไม่ฉัน แต่ไม่ใช่เป็นเพราะนอนตื่นสาย มันมีวิธี
การ มีขบวนการของมัน

อย่างอยู่วัดป่าอุดมสมพร ถ้าจะไม่ฉันอาหาร ต้องมาขอ
อนุญาตหลวงปู่ก่อน แล้วเพื่อนจะถามว่า “จะอดอาหารเพื่อ
อะไร” “เพราะอะไรถึงต้องอด” “จะอดนานเท่าไร” เราต้อง
มีเหตุผลมาหักล้างเพื่อนก่อน เพื่อนถึงจะให้อด

แต่ส่วนมากเป็นเพราะนอนตื่นสาย ก็เลยไม่ฉัน ก็ยัง
ดี มีความอายอยู่บ้าง ประเทจนอนตื่นสายไม่มีความอาย มัน
หนัก มันเกินไป

(๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

...—•— นาฬิกาชีวิต —•—...

๖
เดินตามหลักอริยสัจ

๑๑ คนเก่า คนใหม่ ๑๑

เราต้องหลบหลีกไปหาสถานที่ที่จะปฏิบัติ เพราะต้องอาศัยความสงบทางกาย อาศัยความสงบทางวาจา อาศัยความสงบทางใจ นั่นถึงจะเป็นไปกับการภาวนา

ใช่ คนมีหลักมีเกณฑ์จะอยู่ไหนก็ภาวนาได้ ถูกต้อง แต่ต้องเป็นคนที่มีหลักมาก่อน มีลำดับมาแล้ว มีใบมาแล้ว ก็พร้อมจะออกดอกออกผลได้เลย อันนั้นคนที่เขามีกำลัง คนที่เขามีความสามารถอยู่แล้ว อันนั้นไม่มีปัญหา

แต่คนที่ฝึกหัดใหม่ หรือคนที่เข้ามายังธรรมวินัยใหม่ จะเข้ามายังธรรมวินัยใหม่หรือเก่าก็ตาม ถ้าเราได้สถานที่วิเวก สงบสงัด ก็มาอยู่ใหม่ด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีคนเก่า อาจจะมีอยู่หลายปีเฉย ๆ แต่สภาพจิตใจยังไม่เป็นไปกับธรรมวินัย สภาพจิตใจยังไม่เป็นไปกับมรรค ก็ยังเป็นคนใหม่อยู่ทั้งหมด ต่อเมื่อเป็นไปกับมรรคจึงจะเป็นคนเก่าดั้งเดิม ทำลายสังโยชน์ได้ตามลำดับขึ้นไป อันนั้นถึงว่าเป็นคนเก่า ส่วนคนที่ยังเดินทาง หรือ

ยังตกอยู่ในมหาสมุทรด้วยกัน เป็นคนใหม่ด้วยกัน ตกอยู่ใน
ห้วงแห่งความทุกข์ด้วยกันทั้งหมด

ถึงแม้เป็นพระอรหันต์แล้ว ท่านยังว่าเข้ามายังธรรมวินัย
ใหม่เลย พระอัสสชิได้ต่อกับพระสารีบุตร ท่านยังว่า เราเพิ่ง
เข้ามาในธรรมวินัยใหม่ ๆ ใหม่ยังงี้ คือพระพุทธเจ้าเพิ่งตรัสรู้
ส่วนพระสงฆ์สาวกก็เพิ่งประกาศศาสนาชุดแรก คนอย่างพระ
อัสสชิ พระสารีบุตรพูดกัน ทำไมจะไม่เข้าใจกัน

(๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕)

๑๑ หาที่อยู่ของใจ ๑๒

ทำไมเราต้องนั่งสมาธิ ทำไมเราต้องนั่งภาวนา เพราะเหตุธรรมชาติของจิตมีการสืบท่ออยู่ตลอดเวลา จะคิดอยู่ตลอดเวลา จะล่องแล่ง ๆ ๆ อยู่ตลอดเวลา ถ้าภาษากะเหรี่ยงเขาเรียกว่า “ฉะเอ๋อ” ภาษาไทยเราเรียกว่า “ลิง” เพราะอะไร ลิงไม่เคยอยู่เป็นสุข ไม่ว่าจะเอาเชือกผูกคอไว้ก็ตาม จิตของเราโดยธรรมชาติก็เป็นแบบเดียวกัน มีการสืบท่ออยู่ตลอดเวลา ทำอะไรก็จะทำนิดหน่อย แล้วก็ไปทีใหม่อีกแล้ว เดียวก็ไปทีใหม่อีกแล้ว อยู่อย่างนั้น

บัดนี้ทำไมเราจะต้องมานั่งสมาธิ เพราะเราจะต้องหาทางอยู่เสียก่อน ธรรมชาติของคนที่เราวิ่งอยู่ตลอดเวลาจะมีความเหนื่อย หรือจะมองเห็นภาพต่าง ๆ ที่เราวิ่งผ่านไปไม่ชัดเจน วิ่งเร็วเท่าไรก็ยังไม่เห็นภาพชัดเจนมากเท่า นั้น การทำงานเราต้องเห็นภาพทุกอย่างชัดเจน เวลาเราทำงานจึงจะไม่มีปัญหา คนทุกวันนี้ทำงานมีปัญหา ก็เนื่องจากไม่เห็นภาพอะไรชัดเจน เพราะจิตไม่มีสมาธิ ในเมื่อจิตไม่มีสมาธิ ก็เห็นภาพไม่ชัดเจนทุกอย่าง เป็นภาพลวงตาทั้งหมด

ฉะนั้น เราต้องหยุด วิธีการหยุดเราจะหยุดแบบไหน มีหลายวิธีการด้วยกันในการหยุดให้เกิดเป็นสมาธิ มีแนวทางการปฏิบัติตามธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

การทำสมาธิภาวนาถึงได้เป็นหลักในการหาที่อยู่ของใจ หรือหาที่อยู่ของจิต คำว่า “ภาวะ” คือหาที่อยู่ให้สบายเสียก่อน ในเมื่อที่อยู่ไม่สบาย เราจะทำอะไรก็ตามจะไม่มีแรง ยิ่งเราวิ่งอยู่ตลอดเวลา ยิ่งไม่มีแรงใหญ่ หาที่อยู่ให้สบายถึงว่าภาวนา พอเราได้ที่อยู่สบายแล้ว ก็มีเรี่ยวมีแรง จะยกข้าวยกของทำอะไรก็ได้ถ้าสบาย ไม่ว่าจะป็นงานใหญ่งานเล็ก เป็นงานเล็กก็ทำไม่ได้ถ้าไม่สบาย อันนี้งานใหญ่เราก็ทำได้ เพราะเรามีความสบาย

ธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าถึงมีค่ากับโลกทั้งสาม ในกามโลก รูปโลก อรูปโลก เพราะอะไรถึงได้มีค่า เพราะเหตุที่ว่าคนมาดำเนินตามแนวทางนั้น จะได้รับความสุขและความสงบในที่สุด

(๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

ภาวานาคือการหาที่อยู่ให้สบาย หาที่อยู่ให้มีความสุข คนส่วนมากยังไม่มีที่อยู่ของใจเป็นของตัวเอง แต่ที่อยู่ของกายใคร ๆ ก็มีได้ มีบ้านช่องห้องหอ มียวดยานคานหาม มีอะไรต่อมีอะไรต่าง ๆ นานา อันนั้นที่อยู่ของกายต่างหาก

ที่อยู่ของใจคือความเย็นใจ ความนิ่งของใจ ความสงบของใจ ความสบายของใจ ที่ไม่ถูกบีบคั้นด้วยโลภะ โทสะ โมหะ ไม่ถูกบีบคั้นด้วยกิเลสตัณหาต่าง ๆ

ส่วนมากใจนี้ถูกบีบคั้นมาตลอดตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ถึงว่าเราจะต้องมาหาที่อยู่ของใจเรา เราจะต้องได้ที่อยู่ของใจที่เหมาะสมกับตัวของเรา เหมาะสมกับอัตภาพของเรา เราก็หาคำตอบต่อไปว่าเราจะทำอย่างไรเมื่อมีความสบายทางร่างกายทางจิตใจแล้ว เมื่อเราได้รับความสบายอันนั้นมาแล้ว เราพยายามเอาความสบายนั้นมาทำให้เกิดความสุขมากกว่าที่มีอยู่ ตามแนวทางการปฏิบัติของครูบาอาจารย์ที่ทำมา

(๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒)

๑๑ เริ่มต้นนับหนึ่ง ๑๒

เริ่มต้นนับหนึ่งให้ได้ เราจะทำอะไรก็ต้องเริ่มหนึ่งเสียก่อน ถ้าหากเราไม่ทำ มันไม่ได้ มีแต่คิดว่าจะทำอย่างไรโน้นว่าจะทำอย่างไร แต่ไม่เคยลงมือปฏิบัติ มันจะเกิดอะไรขึ้นมา...ไม่เกิด

ถ้าหากเราเริ่มปฏิบัติ เริ่มอัดค่าบริการเข้าไป ตั้งเจตนาขึ้นมาแล้วมันจะไปไหน เรานั่งภาวนาครั้งหนึ่ง จิตสงบสองสามครั้งก็ได้ เราเดินจงกรมครั้งหนึ่งจิตสงบสองสามครั้งก็ได้ ถ้าจะเดินกัน ถ้าจะทำกัน

นอกจากมานั่งกดอินเทอร์เน็ต กดโทรศัพท์ กดอะไรต่ออะไร เสียเวลาไปวัน ๆ คีน ๆ พอถึงเวลาไหว้พระทำวัตรสวดมนต์ตอนเช้ามาได้ เพราะยังนอนไม่หลับ มัวปรุงแต่งอยู่กับอินเทอร์เน็ต ดูหนัง ฟังเพลง ถ้าเราต้องการจะดูหนังฟังเพลง ก็ออกไปดูให้หมดเรื่องหมดราว ไม่ต้องเป็นภาระกับทางสงฆ์ ไม่ต้องเป็นภาระกับทางวัด

ถ้าหากเราคิดกันจริง ๆ แล้ว ในการประกอบความเพียรเพื่อความพ้นทุกข์ ไม่มีปัญหาอะไรเลย คำว่าทำลงไป แล้วจิตไม่สงบ ไม่เป็นไป นี่ไปที่ไหน ลงมือปฏิบัติลงไปแล้ว ถ้าไม่เป็นไปกับมรรคจะไปที่ไหน ไม่มีทางที่จะไปที่ไหนเลย ขอให้เรามีสติสัมปชัญญะตั้งมั่นอยู่อย่างนั้น สภาพจิตใจเป็นไปได้อย่างตลอดเวลา

แต่ต้องทำความเข้าใจความเพียรจริง ๆ จัง ๆ กันนะ ไม่ใช่เล่น อาศัยอินเทอร์เน็ต อาศัยของเล่นอยู่อย่างนั้น มันไม่ใช่แล้ว เพราะจิตใจเราไม่ได้บวชเลย จิตใจเราไม่ได้มาปฏิบัติเลย มีแต่ร่างกายมาเฉย ๆ ใจยังติดอยู่ในไฮเทค ใจอยู่นั่น มันไม่ได้แล้วแบบนั้น

ถ้าเรามาด้วยกายด้วยใจเราจริง ๆ แล้ว ปิดโทรศัพท์ ปิดอินเทอร์เน็ต ไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้องใช้ เราไม่ใช่คนธุรกิจร้อยล้านพันล้าน ก็รู้อยู่แล้วว่าเราอยู่ที่ไหน พ่อแม่ก็รู้อยู่แล้ว ญาติพี่น้องก็รู้อยู่แล้ว พรรคพวกเพื่อนฝูงก็รู้อยู่แล้วว่าเรามาปฏิบัติ ถ้าเรารู้ว่าเรามาปฏิบัติ เราก็ตั้งใจปฏิบัติในระหว่างที่เราอยู่

เราจะอยู่กี่วันก็ตาม หนึ่งวัน สองวัน สามวันก็ตาม ถ้าเราอยู่ตามความตั้งใจของเรา คำว่าจิตไม่สงบไม่มี จะคือด้านมาจากที่ไหนก็ตาม เมื่อเราดำเนินอยู่ในหลักของมรรคแล้ว ไม่มีทางจะเล็ดรอดไปที่ไหน เพราะอยู่ในหลักของมรรคคือ สัมมาทิฐิ นอกจากไปเป็นมิจฉาทิฐิอยู่ตั้งแต่เมื่อไหร่ ไปเป็นเดียรฉัตรอยู่ตั้งแต่เมื่อไหร่

(๑๘ เมษายน ๒๕๕๕)

๑ อิริยาบถสมดุล ๑

เราทำงานทำการต่าง ๆ เดินบ้าง ยืนบ้าง นั่งบ้าง นอนบ้าง เวลาทำสมาธิภาวนาก็นั่งบ้าง แต่จะใช้เวลาเดินเป็นหลัก คือจะพยายามเดินเป็นส่วนมาก มากกว่านั่ง เพราะนั่งจะแอบหลับไป นั่งจะนั่งเฉพาะเวลาฟังเทศน์บนศาลาเท่านั้น แต่นอกจากนั้นแล้วจะไม่ค่อยนั่งกัน

การเปลี่ยนอิริยาบถของกาย เราจะต้องเปลี่ยนอิริยาบถให้มีความสมดุลซึ่งกันและกัน ถ้าหากเราไปทำอิริยาบถใดอิริยาบถหนึ่งให้นานเกินไป โดยไม่เปลี่ยนอิริยาบถอื่นเลย สักพักเดียวร่างกายก็จะชำรุด ฉะนั้น เราต้องเปลี่ยนอิริยาบถให้สมดุลซึ่งกันและกัน ระหว่างเดินบ้าง ยืนบ้าง นั่งบ้าง นอนบ้าง

(๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๑)

ถึงเวลาเดินจงกรมก็เดินจงกรม ถึงเวลานั่งสมาธิก็นั่งสมาธิ ถึงเวลาทำการงานข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ เราก็ทำตามปกติของเราเท่านั้น เป็นการเปลี่ยนอิริยาบถจากที่เราเคร่งเครียดในเรื่องการทำสมาธิภาวนา ภาคบายเราก็คลายอารมณ์ของตัวเอง เปลี่ยนอิริยาบถมาทำการงาน แต่ใจของเราไม่ได้เปลี่ยน ใจเราก็ออยู่กับพุทธโรตตลอด เพียงแต่เปลี่ยนอิริยาบถไปตามหน้าที่การงานเท่านั้น ใจเราไม่ต้องไปเปลี่ยน

(๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๑)

๐ คลายร่างกาย ๐

ตอนที่นั่งสมาธิภาวนา เราเตรียมตัวของเราก่อน เตรียมกายเตรียมใจของเราให้พร้อมที่จะทำสมาธิภาวนา นี่คือการเตรียมการ ยังไม่ได้ลงไปก่อสร้างนะ ยังเป็นการเตรียมการอยู่ ต้องเตรียมข้าวเตรียมของ เตรียมเครื่องมือ งานก่อสร้างทุกชนิดเขาต้องเตรียมการเป็นปี ๆ เขาถึงจะทำงาน

เราเตรียมการของเรา ปรับร่างกายของเราให้สมดุลกัน ระหว่างธาตุทั้งสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่ให้มีความเคลื่อนไหว เป็นการวิปริต ต้องปรับให้สมดุลกัน พิจารณาธาตุเข้าไป ก่อนที่จะมาทำสมาธิภาวนาเป็นขบวนการปรับปรุงตัวเองก่อน อาจารย์ใช้คำว่า “เปลี่ยนพฤติกรรม” ของเราเสียก่อน คลายร่างกายออกไปเสียก่อน ถ้าเป็นภาษานักศึกษาพวกเธอ เขาเรียกว่า “วอร์ม”

เธอเป็นนักกีฬาฟุตบอลใช้ไหม ก่อนที่เธอจะลงสนาม เธอจะต้องวิ่งให้เหงื่อออกก่อน เตะซ้าย เตะขวา เตะซ้าย เตะขวาอยู่นั้น ให้เหงื่อออกก่อน ถึงจะเข้าสู่สนาม นั่นเขาเรียกว่า “วอร์มร่างกาย” ให้ร่างกายมีความกระตุ้น ให้กล้ามเนื้อมีความกระตุ้นขึ้นมาว่าเราจะทำงานอะไร เราจะเล่นกีฬาชนิดไหน เราก็จะต้องวอร์มร่างกายส่วนนั้น ๆ อย่างเขาจะตีเทนนิส เขาก็จะตีซ้าย ตีขวา ตีขวา ตีซ้าย เต้นซ้าย เต้นขวาไป นั่นเขาเรียกว่าวอร์มร่างกาย

การทำสมาธิภาวนาไม่เรียกว่าวอร์มร่างกาย เขาเรียกว่า คลายร่างกายออกไปทุกส่วน กล้ามเนื้อทุกส่วนต้องคลายออกไป ไม่ให้เครียด ไม่ให้ตึง เราต้องคลายร่างกายของเราออกไปก่อน

(๓๐ มกราคม ๒๕๕๓)

การนั่งสมาธิต้องสำรวจกายของเราออกไปดูก่อน กายเรามีความปกติแล้วหรือยัง

ท่านบอกให้นั่ง เอาขาขวาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ตั้งกายให้ตรง ดำรงสติให้ตั้งมั่น เมื่อเราดำรงสติของเราให้ตั้งมั่นแล้ว บัดนี้เราก็พิจารณากายดู คลายร่างกายทุกส่วนออกไปให้ได้รับความสบาย ถ้าหากเรากดเราเกร็งร่างกายอยู่ ก็จะไม่สบาย มันจะเคร่งเครียด ถ้าร่างกายยังเคร่งเครียดอยู่ก็ไม่สบาย

ฉะนั้น ต้องวางกายของเราให้สบาย มือเราก็ไม่กระตุกกระดิก แขนขาเราก็ไม่กระตุกกระดิก นั่งให้สบาย

(๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

คลายร่างกายของเราออกไปทุกส่วน อย่าให้มีกตมึเกร็ง นั่งให้สบาย หรือเดินให้สบาย ยืนให้สบาย นอนให้สบาย การทำสมถกรรมฐานนั้น ทำได้ทุกอิริยาบถ ไม่ว่าจะเดิน จะยืน จะนั่ง จะนอน ทำในอิริยาบถใดก็ได้

(๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

๑๑ จิตสงบจากการเดิน ๑๑

ในภาคปฏิบัติตามลำพังของเราใช้การเดินเป็นหลัก ไม่ได้ใช้การนั่งเป็นหลัก นั่งเดี๋ยวก็แอบหลับ จิตไปตกโมหะสมาธิ ถ้าเรานั่ง แต่บัดนี้เราอาศัยการทำความเพียรด้วยการเดินเป็นหลัก

ถ้าอาศัยการเดินเป็นหลักจะไม่ใช่เป็นปัญหาอะไร สติสัมปชัญญะจะสมบูรณ์แบบอยู่ตลอดเวลา เพราะความเคลื่อนไหวของกาย แม้แต่เราจะบริการรณภาวนาก็ตาม สัมปชัญญะ คือความรู้ตัวจะเด่น ๆ ๆ อยู่ตลอดเวลาถ้าเราอาศัยการเดินเป็นหลัก บังคับจิตเต็มที่ เมื่อจิตสงบจากการเดินแล้ว จึงจะเป็นจิตที่ไม่เสื่อมจากสมาธิภาวนาของเรา การนั่งเอาनियाยไม่ได้ การนอนยิ่งแล้วใหญ่เลย บางทีก็ฝันไปทั่ว ฉะนั้น จิตสงบจากการเดินเป็นจิตที่มีพลังงาน

การที่เราเดินอยู่เราจะใช้หลักการพิจารณาไปก่อน หรือเราจะใช้คำบริการ หรือเราจะใช้การกำหนดลงไปทีความรู้อยู่ เรียกว่าใช้ชีวิตกวีจารไปเลย ก็แล้วแต่สภาพตรงนั้นว่าจะเกิดอะไรขึ้นมา

เมื่อเรารวบรวมพลังกำลังของเราเข้ามาแล้ว จะเกิดอะไรขึ้นมาเราก็พยายามทำสิ่งนั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เราทำแบบไม่ได้คาดหวังว่าจะเกิดอะไรขึ้นมา ไม่ให้กิเลส ไม่ให้ความอยากเป็นตัวนำในการประกอบความเพียรนั้น เรามีหน้าที่เดินก็คือเดิน มีหน้าที่บริการภวณาก็บริการภวณา ไม่ต้องเอาความอยากมาเป็นตัวนำ อยากให้จิตสงบ อยากอะไรก็ตาม กิเลสจะหลอกเราด้วยวิธีการต่าง ๆ ของมัน แนวทางการปฏิบัติอันนี้ ผู้ที่เคยทำภวณาจะเข้าใจ ผู้ที่เคยจิตสงบเท่านั้นจะเข้าใจ

มาตรฐานของหลวงปู่มั่นเดินจงกรมตลอดคืนได้ยิ่งดี ถ้าจิตไม่สงบแล้วเดินไม่ไหว ถ้าสงบแล้วเดินได้ เดินตั้งแต่เลิกจากศาลา ๔-๕ ห่มจนถึงบ่าย ๓ โมงของวันรุ่งขึ้นก็เดินได้ถ้าจิตสงบ เพลินอยู่ในการพิจารณา ใคร่ครวญไตร่ตรอง ไม่ว่าจะยกอะไรขึ้นมาเป็นเครื่องพิจารณา จะเพลินอยู่ในการพิจารณานั้นเลย ยิ่งพิจารณาเห็นไตรลักษณ์มากเท่าไร ยิ่งเพลิตเพลินมากเท่านั้น เดินจงกรม ๑๐ กว่าชั่วโมงธรรมดา มากสำหรับผู้ปฏิบัติ

(๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

๑๑ ฅนนอน ๑๑

ในการปฏิบัติ การนั่ง การยืน การเดิน การนอน ไม่ใช่ชอบอยู่อิริยาบถเดียว คือการนอน อิริยาบถนี้ทำความเพียรฅนนັก

นอนเป็นอิริยาบถที่ลำบากที่สุดในการประกอบความเพียร ที่นอนอยู่ได้สี่ห้าชั่วโมงทุกวันนี้เพราะหลับ ถ้าเรื่องจริง ๆ ลองไม่ให้หลับดูซิ ถ้าไม่มีความสงบทางจิตใจอยู่ไม่ได้ ความทนทุกข์ทรมานมากที่สุดในอิริยาบถนอน

ลองดูก็ได้ ไม่ให้หลับสี่ห้าชั่วโมง เราพยายามเพ่งใจของเรา ทำตัวของเราให้เด่น ๆ ๆ อยู่ตลอดเวลา ทำความรู้สึกให้ตื่นอยู่ตลอดเวลาสี่ห้าชั่วโมงเหมือนกับนอนอยู่กลางกองไฟ คล้าไปตรงไหนร้อนไปหมดทั้งร่างกาย ร่างกายตรงไหนติดกระดานติดที่นอนเหมือนกับเป็นไฟเลยถ้าไม่หลับ ที่นอนกันได้ห้าหกชั่วโมง หรือเจ็ดแปดชั่วโมง เพราะหลับ ลองทดลองดูซิ ไม่เข้าห้องน้ำห้องท่า อดเอา เวทนาจะสักขนาดไหน ไม่ลุกเลยสักคืนหนึ่ง โหย แทบตายสี่ห้าชั่วโมงก็แทบตายแล้ว เรายัง

เดินได้เป็น ๑๐ ชั่วโมง ๑๔-๑๕ ชั่วโมงเดินได้สบาย แต่นอนนี้
ไม่ได้ จะพลิกทางไหนพลิกไปเถอะ จะหมุนตัวทางไหนหมุนไป
เถอะ หมุนทางไหนก็ทุกข์ทางนั้น

การทำความเพียรทำที่ลำบากที่สุดคือทำนอน เวทนา
มากที่สุดคือทำนอน นั่งมีเวทনারองจากนอน เดินก็มีเวทนา
รองจากนั่ง เดินให้เกิดความเคยชินขึ้นมา นั่งให้เกิดความ
เคยชินขึ้นมา พอนอนแล้วปล่อยให้จิตตกโมหะสมาธิ มันก็
เลยหลับไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไร โดยทั่วไปที่นอนกัน ถ้าเรานอนใน
สมาธิสามชั่วโมงก็เต็มที่แล้ว ถ้าให้จิตสงบอยู่ในสมาธิขณะที่
เรานอน ต้องเปลี่ยนอิริยาบถแล้ว ไม่ไหวแล้ว

ฉะนั้น การทำสมาธิภาวนาต้องมีรูปแบบของตัวเอง ต้อง
มีขอบวนการของตัวเอง ต้องมีการวางแผนการจัดการของตัว
เอง

(๑๗ กันยายน ๒๕๕๔)

๑๑ อานาปานสติ ๑๒

การกำหนดอานาปานสติส่วนมากอินทรีย์ไม่พร้อม เราต้องอบรมอินทรีย์ให้พร้อม ธรรมแห่งเครื่องสำเร็จ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ตัวที่จะมาสนับสนุนในธรรมแห่งเครื่องสำเร็จ คือ อินทรีย์ห้า พละห้า

ถ้าอินทรีย์ห้าอ่อน พละห้าอ่อน มากำหนดอานาปานสติส่วนมากจะไม่ทันกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นมากำหนดอานาปานสติ ในขณะที่อินทรีย์พร้อม พละพร้อม ก็พอมีกำลังอยู่ได้ แต่ถ้าอินทรีย์ไม่พร้อม พละไม่พร้อม กำลังไม่พร้อม มันมีปัญหากับตัวเอง เมื่อมีอารมณ์ที่เป็นฝ่ายต่ำมากระแทรกแตกตัน ก็ฟังแต่ชื่อ กระแทรก-แตก-ตัน-ทึม-แทง เสร็จแล้วบัดนี้ อินทรีย์เราอ่อน มันไม่ทันกับเหตุการณ์ตรงนี้ มันมีจุดเสีย

จุดเสียอีกจุดหนึ่งก็คือ ลมหายใจไม่ค่อยมีปัญหา ลมกลาง ๆ ก็ไม่ค่อยมีปัญหา มาก แต่พอลมละเอียดไป จะมีปัญหาว่าจะสะดุ้ง กลัวว่าจะตาย ถ้าอินทรีย์อ่อนจะสะดุ้ง พอ

สะดุ้งแล้วบัดนี้การกำหนดอานาปนสติจะไม่ละเอียดยเลย
จะดึงกลับมาหาแต่ของหายาบ จะไม่ปล่อยไปตามขบวนการ
ของการกระทำในอานาปนสติ

อานาปนสติมีขบวนการของมัน ต้องอบรมอินทรีย์ให้
แก่กล้าเสียก่อน ถึงจะไม่ค่อยมีปัญหา ส่วนมากจะยุ่งยากเมื่อ
ภายหลัง

ในยุคของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ก็มีพวกที่กำหนดอานา
ปนสติ แต่น้อย ครูบาอาจารย์ในยุคนั้น แม้แต่หลวงปู่มั่น
เองกำหนดสมถกรรมฐาน ก็เอาพุทธานุสสติเป็นตัวกำหนด

(๑๒ มกราคม ๒๕๕๒)

๑๑ กินอาหารอวกาศ ๑๑

ทุกวันนี้มีมาพูดกันว่าทำกรรมฐานเป็นเรื่องซ้ำ ต้องทำทางใจเลย ได้...ทำทางใจก็ได้

ถ้าอย่างนั้นพวกที่กินอาหารไม่ต้องเคี้ยวดีไหม ใส่สายยางหย่องลงในรูจมูก เอาไซริงค์ยัดลงเข้าสายยางกดลงไปเลย พวกนี้จะตายหรือจะหาย ส่วนหนึ่งก็ตาย ส่วนหนึ่งก็หาย

แต่พวกกินทางปาก เคี้ยวเอาทุกวัน ๆ ส่วนมากยังไม่ถึงเวลาตาย ถึงแม้จะมีการทิวการกระหายเป็นธรรมดา

พวกที่กินอาหารอวกาศเลย น้อยคนที่จะรอดออกมา ถ้าลงได้กินอาหารทางอวกาศแล้ว กินอาหารที่ไม่ต้องเคี้ยว กินอาหารที่เขาบดให้เลย ชั่งน้ำหนักเอาเลย จะเอาโปรตีนกี่กิโล จะเอาไขมันกี่ขีดกี่กิโล ก็ว่ากัน ปั่นเข้าไปเลย แต่พวกนั้นจะตายเสียเป็นส่วนใหญ่

พวกที่กินจากของหยาบ ๆ อาหารที่เป็นคำ ๆ ส่วนมาก ก็ยังต้องใช้เวลากว่าจะถึงเวลาตาย นั่นละทางตรงกับทางอ้อม พวกที่กินอาหารเป็นคำ ๆ เขาว่าไม่ได้กินไขมัน ไม่ได้กิน โปรตีน ไม่มีวิตามินอี วิตามินซีครบ ก็ใช่ เขากินกันมาตั้งแต่ พ่อแต่แม่

แต่พวกมากินอาหารอวกาศ ส่วนมากตายเสียเป็นส่วน ใหญ่ เหลือรอดยากมาก น้อยมาก อันนั้นละเอียดดี ของทุก อย่างปั่นให้เลย ใส่สายยางแห่ตรงลงไปในกระเพาะเลย ไม่ต้องเคี้ยว อิ่มได้เหมือนกัน แต่รอวันตาย

ฉะนั้น การที่จะมาพิจารณาจิตเลยว่าจิตนี้เป็นตัวท่อง เที้ยว ใช่ จิตนี้เป็นตัวพาท่องเที้ยว แต่จิตอยู่ในกายใหม่ มัน ถืออะไรเป็นใหญ่ กายก็มาถือจิต จิตก็มาถือกาย แล้วเราจะ ไปพิจารณาจิตเลยได้ไหม ได้ แต่ส่วนมากก็จะบ้ากินเสียก่อน พวกที่เขามาทำสมถกรรมฐาน ส่วนมากไม่ค่อยเห็นมีบ้ากิน พวกที่หลงสังขารตัวเองต่างหาก หลงจิตตัวเองต่างหากที่เป็น บ้า คนอื่นว่าบ้าไม่ได้ เป็นเรื่องกันเลย

การทำสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน ฌานคือ การเพ่ง นี่หลักของครูบาอาจารย์ที่พาทำมา ไม่เห็นมีครูบา อาจารย์องค์ไหนท่านบอกให้พิจารณาจิตเลย ก็มีอยู่ทุกวันนี้ คนรุ่นใหม่มีเยอะ แต่พอไป ๆ แล้ว ส่วนมากจะบ้ำเสีย ถือดี ตัวเองเสีย การถือดีไม่ใช่กิเลสหรือ กลายมาเป็นอึดตา จะให้ ว่าหยาบขนาดไหนอีก

แนวทางการปฏิบัติ จะมาโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้คนหลง ง่าย แต่การที่จะสอนให้คนรู้เป็นเรื่องยาก เพราะโดยธรรมชาติ ของคนมีความหลงอยู่ในตัวของมัน ถ้าไม่หลงจะมากเกิด มาแก่ มาเจ็บ มาตายทำไมซ้ำ ๆ ซาก ๆ ก็เพราะหลง ถึงได้มากเกิด มา แก่ มาเจ็บ มาตาย

(๗ กันยายน ๒๕๕๕)

๑ สมถกรรมฐาน ๑

ครูบาอาจารย์ในสายของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ตามลำดับลงมาจนถึงยุคปัจจุบัน ท่านจะแนะนำให้รู้จักทำสมถกรรมฐาน

คำว่า “สมถกรรมฐาน” นั้น แยกออกมา ๔ อย่าง

อย่างที่ ๑ เรียกว่า บริกรรมชวณะ

อย่างที่ ๒ เรียกว่า ขณิกสมาธิ

อย่างที่ ๓ เรียกว่า อุปจารสมาธิ

อย่างที่ ๔ เรียกว่า อัปปนาสมาธิ

แต่งงานที่เราจะมาทำอยู่จริง ๆ อยู่ที่อุปจารสมาธิ

(๙ มิถุนายน ๒๕๕๑)

๑๑๑ ทางเส้นนี้วางเครื่องป้องกันไว้หมด ๑๑๑

อะไรที่เป็นนิเวศธรรม

ก็คือกามฉันทะ ความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ความพอใจในวัตถุข้างของเงินทอง โภคทรัพย์ต่าง ๆ แสวงหาได้มาโดยที่สุจริตบ้าง ไม่สุจริตบ้าง อันนี้เรียกว่ากามฉันทะทั้งหมด

พยายามทอฆาตจองเวรซึ่งกันและกัน ไม่ใช่เป็นวิสัยของนักปราชญ์อาจารย์ หรือไม่ใช่วิสัยของผู้ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติเห็นคนก็กลัวว่าคน เป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งนั้น เราจะช่วยเหลือเกื้อกูลอะไรก็ช่วยเหลือกันไป เกื้อกูลกันไปตามสมควร ไม่มีที่จะไปพยายามทอฆาตจองเวร

ถึงว่าละกามฉันทะด้วยอุสุภกรรมฐาน ละพยายามด้วยเมตตาเจโตวิมุติ

ละถิ่นมิทระด้วยการเริ่มต้น

เราดูสิเราไม่เคยไปวัดไปวา เราไม่เคยไปไหนมาไหน พอเราเข้าวัดเข้าวา เราได้แนวคิดต่าง ๆ เห็นความเป็นจริงตามอริยสัจ ละถีนมิทระคือความง่วงเหงาหาวนอนด้วยการเริ่มต้นเริ่มดูสิว่าจากที่เราไม่เคยใส่บาตร จากที่เราไม่เคยไปวัดไปวา พอเราได้เข้ามา ได้มาวัดมาวา ฟังเทศน์ฟังธรรม จำศีลภาวนา บ้างตามสมควร กับเมื่อก่อนเราเทียบเคียงกันดูว่าช่วงไหนที่มีความสุขมากกว่ากัน เราได้มาไหว้พระ ทำวัตรสวดมนต์ ได้เจริญพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ

ถ้าเราคิดถึงความดีของเราที่มีอยู่ในตัวของเรา เราจะเกิดความปีติยินดีขึ้นมาอย่างหาประมาณไม่ได้ เพราะยิ่งเรามาเทียบเคียงกับคนรุ่นราวคราวเดียวกับเรา คนที่จะมาใส่ใจในคำสอนของพระพุทธเจ้าเหมือนกับเรามีสักกี่คนในโลก ในประเทศนี้ บ้านนี้เมืองนี้ อันนี้เรียกว่าละถีนมิทระด้วยการเริ่มต้น เราคิดเรื่องการเริ่มต้นมาที่เราได้เข้ามาหาพระพุทธศาสนา เราได้เข้ามาหาครูบาอาจารย์ วัดวาศาสนา

ละอุทัจจกุกุจะด้วยความสงบ คือความฟุ้งซ่านของจิต เรียกว่าอุทัจจกุกุจะ เมื่อมีความฟุ้งซ่านขึ้นมา เราก็ทำความสงบให้มันเย็นกายเย็นใจ ให้มันปกติกาย ปกติใจ

ละวิจิตรจิตด้วยความรู้ เราก็เอาใจของเราเข้าไปศึกษา จนเกิดความรู้ขึ้นมา เหมือนกันกับสวดมนต์ทำวัตรไหว้พระ อะไรพวกนี้ เพราะเราเอาใจของเราเข้ามาศึกษา ถึงว่าปากเปล่าได้ เมื่อใจเป็นตัวรับข้อมูลมากที่สุดในโลก ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องไหนที่จะรับข้อมูลของใจได้มากไปกว่าใจ ฉะนั้นถึงว่าใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ใจเป็นหลักฐาน ใจเป็นกำเนิดของสรรพสิ่งทั้งมวล เมื่อเราเข้ามาศึกษา เรามาทำความเข้าใจแล้วบัดนี้

พอมาสู่กฎกรรมฐาน เป็นตัวที่จะกำจัดความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะตัณหาได้ กำจัดพยาบาทได้ แล้วจะไปพยาบาทให้ตรงไหน พยาบาทให้ต้นไม้ ภูเขาเหล่ากอ ป่าดงพงพุกข์ มันก็อยู่ของมันตามธรรมชาติของมัน ส่วนผู้คนที่เกิดขึ้นมาในโลกนี้ เรียกว่าสัตว์มนุษย์ ก็เป็นสัตว์ที่เกิดขึ้นมาในโลกนี้เท่านั้น พอไปโลกใหม่ก็จะเอาแต่ใจไปอย่างเดียว ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ก็ทิ้งไว้ในผืนแผ่นดินปฐพีอันนี้

แล้วเราเห็นอะไรที่มีความแตกต่างกับเรา ไม่ว่าจะเป็นผู้คน ไม่ว่าจะเป็นอย่างไรรู้ก็ตามในโลก ไม่มีอะไรที่จะแตกต่างไปจากเรา ความรู้ความฉลาดก็ไม่แตกต่างกัน ที่แตกต่างกันก็คือ

ตัวที่เข้าไปศึกษาและความฝึกฝน หรือศรัทธา ความกล้าหาญ
แตกต่างกัน

ฉะนั้น พอเรามาพิจารณา มาทำความเข้าใจในหลักธรรม
คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว มันไม่มีทางที่จะไปที่ไหน ไม่
เห็นว่ามีทางเส้นไหนที่จะปลอดภัยไปกว่าเส้นทางนี้ เพราะ
ทางเส้นนี้วางเครื่องป้องกันไว้หมด เราจะเดินไปสู่หลักสมาธิ
ภาวนา ก็วางเครื่องป้องกันไว้หมดแล้ว หลักฐานของการ
ปฏิบัติ หลักฐานต่าง ๆ ก็มีอยู่แล้วทั้งหมด

(๓ มิถุนายน ๒๕๕๑)

๑๑ พุทฺโธ ๆ ๆ ๑๒

เมื่อเรารวบรวมพลังกำลังของเราทั้งหมด คลายร่างกาย
ของเราทั้งหมดออกไป คลายจิตใจของเราทั้งหมดออกไปแล้ว
นึกคำบริกรรมภาวนา ส่วนมากท่านจะให้ทำพุทธานุสสติ

งานที่จะทำเรียกว่าทำกรรมฐาน ๔๐ ข้อ มีอนุสสติ ๑๐
กสิณ ๑๐ อสุภะ ๑๐ อรูปฌาน ๔ พรหมวิหาร ๔ ธาตุวิภูษฐาน
อาหาเรปฏิกูล แต่ส่วนมากจะใช้พุทธานุสสติเป็นหลัก เอาข้อ
แรกในอนุสสติ ๑๐

บัดนี้ท่านแนะนำไว้ว่า ให้เรานึกถึงพระพุทฺธ พระธรรม
พระสงฆ์ เสียก่อน เรียกว่า นึกพุทฺโธ ธัมโม สังโฆ ครบสามหน
แล้ว ก็มานึกพุทฺโธคำเดียว นึกพุทฺโธ ๆ ๆ ไม่ให้จิตวอกแวก
คลอนแคลนไปตามอารมณ์ต่าง ๆ

ถ้าหากเราเป็นคนเดินทาง หรือเราเป็นคนสังเกต เราจะ
เห็นได้อันหนึ่งก็คือ เวลาเขาทำถนนใหม่ ๆ แล้วเขาจะปลูก
ต้นไม้ขนาดท่วมหัว หรือขนาดโตขนาดใหญ่ เขาก็จะมีไม้มาค้ำ

จิตของเราก็ต้องการที่พักพิงแบบนั้น คืออาศัยของเก่าไว้ก่อน ให้มีความมั่นคงขึ้นมา มีหลักแหล่งขึ้นมาก่อน ปลุกต้นหนึ่ง เขาตัดไม้มาค้าไว้สั้ต้นก็ย้งเอาเลย ถ้าปลุกต้นไม้ล้านต้น จะต้องตัดมาสีล้านต้น ย้งต้องยอม

การนี้กคำบริการรรมภาวนากก็เหมือกันกับปลุกต้นไม้นั้น เอาพุทธานุสสติเป็นเครื่องพักพิงไว้ก่อน

หลังจากเรานึก พุทโธ ธัมโม สังโฆ สามหนแล้ว ก็นึก พุทโธคำเดียว นึกพุทโธ ๆ ๆ ให้ถึ้เข้าไป ๆ ๆ จนกระทั่งว่าจิต ไม่มีโอกาสที่จะเล็ดรอดไปที่อื่น ก็ตั้งมั่นอยู่ได้ เป็นธรรมดาที่ เราไม่เคยยับยั้งตัวเองเลย หรือไม่เคยทำจิตให้นิ่งอยู่เลย ถึงแม้เวลาเรานอนหลับ เรายังวิ่งไปตามอารมณ์ต่าง ๆ อยู่เลย ฝันไป บางทีก็ฝันร้ายบ้าง ฝันดีบ้าง ก็แล้วแต่ความฝัน

พอเรานึกถึงคำบริการรรมภาวนาพุทโธ ๆ อัดเข้าไป ให้ถึ้เข้าไป ๆ จนกระทั่งจิตตั้งมั่นอยู่กับคำบริการรรมนั้นได้ เกิดความเยือกเย็นขึ้นมา

ในระหว่างจับคำบริการรรม อย่าไปคิดเรื่องความสงบ อย่าไปคิดอยากให้เป็นอย่างโน้น อยากให้เป็นอย่างนี้

(๙ มิถุนายน ๒๕๕๑)

เรานึกพุทโธ ๆ ทำไปเรื่อยตั้งแต่พุทโธหยาบพุทโธกลาง ๆ ลงมาหน่อย แล้วก็ละเอียดจนกระทั่งใจมันคง จะไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่าง ๆ รู้สึกขึ้นมาภายในจิตของเราว่า การกำหนดพุทโธอันนี้มันคงแล้ว แล้วก็คล้ายคำว่า “พุทโธ” นั้นออก

(๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๑)

พอเราคล้ายคำบริกรรมออกไปจากจิตได้ จิตตั้งมั่นอยู่ได้ชั่วขณะจิตหนึ่ง ก็คือประมาณ ๑๐ วินาที อันนั้นเรียกว่าชั่วขณะจิตหนึ่ง โบราณเขานับว่าเหยียดนิ้วมือออก กำนิ้วมือเข้า ๑๐ ครั้ง อาจารย์ก็เลยว่าประมาณ ๑๐ วินาที จิตขาดจากอารมณ์คำว่า “พุทโธ” ก็ยังตั้งมั่นอยู่ได้ชั่วขณะจิตหนึ่ง หรือตั้งมั่นได้นานขึ้น

สมมติว่าเราทานอาหาร เราจะกินคำเดียวเป็นไปไม่ได้ ถ้าเราว่าจะกินแล้ว จิตของเราที่ถูกฝึกอบรมจากคำบริกรรมภาวนามา จะสงบอยู่แค่ชั่วขณะจิตหนึ่งเป็นไปได้อยาก มีแต่จะสงบได้นานขึ้น ๆ ๆ

(๙ มิถุนายน ๒๕๕๑)

๐๐ เข้าถึงพุทธโธหรือยัง ๐๐

ลองทบทวนดูว่าเราเข้าไปถึงพุทธโธหรือยัง หรือไปติดอยู่กับขยะมูลฝอยต่าง ๆ เป็นของเหม็นเน่า ไปดูซิ ถึงขยะหน้าวัด เดินผ่านไปทีไรก็สะอิดสะเอียนทุกที นั่น ไปติดอยู่กับขยะมูลฝอยอันนั้น เมื่อไปติดอยู่กับขยะมูลฝอย ความรู้สึกของเราลงไปถึงใจของเราได้แล้วหรือยัง ถ้าลงไปถึงใจยังไม่ได้ แล้วเราจะทำอะไร แม้แต่ตัวของเรายังหาตัวของเราไม่เจอ ไม่รู้อยู่ที่ไหน

อย่างเรานี้ก็คำบริการรรมภาวนาตามแนวทางของหลวงปู่ คำว่าบริการรรมชวนะ จิตจับแนบแน่นอยู่กับคำบริการรรม ไม่ได้วิ่งไปหาขยะมูลฝอยต่าง ๆ ที่เหม็นเน่า แนบแน่นอยู่กับคำบริการรรมจริง ๆ คำว่า “พุทธโธ” ดังกังวานในหัวใจของเราจริง ๆ รู้อาการของพุทธโธ รู้ที่ตั้ง รู้ที่เกิด ความรู้สึกเด่นขึ้นมาที่หัวใจของเราจริง ๆ อันนั้นเรียกว่า “บริการรรมชวนะ”

(๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๒)

ในสมถกรรมฐาน เราเข้าใจหรือยังคำว่า “พุทโธ” เป็น
ยังไง เราทำสมาธิภาวนาเป็นปีเป็นเดือนก็จริงอยู่ เราบอกว่า
เรานึกพุทโธ ๆ ก็จริงอยู่ แต่เราได้เห็นกิริยาของพุทโธหรือยัง
เราได้เห็นกิริยาของใจที่แนบอยู่กับพุทโธหรือยัง เอาใจของเรา
ความรู้ของเราไปพัวพันกับพุทโธ เราเห็นหรือยัง ถ้าเรายังไม่
เห็นจะเป็นสมณะได้อย่างไร เป็นบริกรรมขณะได้อย่างไร

เราบอกว่าเราทำสมถกรรมฐานมาช้านาน ก็บอกได้ แต่
ยังไม่เป็น เมื่อยังไม่เป็นจะไปว่าทำสมถกรรมฐานได้หรือ ก็
เพียงแต่จับคำบริกรรมเท่านั้น จับหลุดบ้าง ถูกบ้าง ผิดบ้าง
อยู่บ้าง ไม่อยู่บ้าง เราจะไปบอกว่าทำสมาธิภาวนาในสมถ
กรรมฐานแล้วจิตใจไม่เป็นไป มันเป็นไปได้ที่ตรงไหน เพราะ
ไม่ทำ มัววิ่งไปทางโน้น วิ่งไปทางนี้

พอนึกพุทโธ ๆ ได้สองสามคำ ปลิวไปแล้ว ไปที่ไหน ไปดู
เทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ ไปนุ่น อยากไปเที่ยว
นรก อยากไปเที่ยวสวรรค์ ไปนุ่น บ้ากินแล้วนั้น อยากไปดู
จิตใจคนอื่น แล้วจิตใจตัวเองทำไมไม่ดู

(๑๙ กันยายน ๒๕๕๒)

แค่จิตมาอยู่กับคำบริกรรมพุทโธก็เกิดความสุขสบายขึ้นมา
อีกระดับหนึ่ง มากกว่าความสุขสบายแต่ก่อนที่เรายังไม่เคยนึก
พุทโธ

ยิ่งพอเราวางพุทโธลงไปได้ ก็ได้รับความเย็นกายเย็นใจ
มากขึ้น หรือเกิดความซาบซ่านไปทั่วสรรพางค์ร่างกายก็ได้
การที่เรานึกพุทโธ ๆ พอจิตจับอยู่กับพุทโธจริง ๆ หรือเกิดขน
พองสยองเกล้า พอเรานึกมากเข้าถี่เข้าไป ๆ พอตั้งมั่นได้เรา
ก็คลายพุทโธออก ให้เหลือแต่จิตตั้งอยู่โดยลำพังของมัน เห็น
ความสุขเกิดขึ้นจากจิตไม่ไปเกี่ยวข้องกับอะไรทั้งหมด มีแต่
ความซาบซ่านทั่วสรรพางค์ร่างกาย

(๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒)

๐๐๐ เคาะนาฬิกาชีวิต ๐๐๐

วางกายของเราให้สบาย วางดวงใจของเราให้สบาย คลายความรู้สึกต่าง ๆ ออกให้หมด ลองดู มีแต่ขยะทั้งนั้น เต็มหัวใจ แทบจะมองหาใจของเราไม่เห็นเลย เพราะขยะหมักบ่ออยู่ไม่รู้กี่ชั้น กว่าเราจะลงไปถึงใจของเราได้ มันไปติดขยะมูลฝอยต่าง ๆ เต็มไปหมด

รวบรวมพลังกำลังของเราเข้ามาเพื่อการปฏิบัติ เพื่อจะหาตัวตนของเราให้จริง ๆ จัง ๆ ขึ้นมา ทดลองทำตามแนวทางสมถกรรมฐานของหลวงปู่เสาร์

ตั้งเจตนาขึ้นมา เคาะนาฬิกาชีวิตขึ้นมา พอจิตสงบเป็นอัปนาสมาธิแล้ว จะต้องถอยกลับมาพิจารณาดูผม ดูขน ดูเล็บ ดูฟัน ดูหนัง ของเรา ให้เห็นตามความเป็นจริงของมัน แต่ละอย่าง ๆ ท่านไม่ได้ให้ไปดูสวรรค์ นรก อเวจีที่ไหน

(๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๒)

ช่างย้อมผ้าต้องเอาผ้าไปซักให้ตีเสียก่อน ตากแดดให้แห้งสนิทเสียก่อน สมควรจะลงสีย้อมได้เขาถึงลง ไม่ใช่เอาผ้าที่สกปรกโสมมไปย้อม ไม่ใช่ ต้องผ่านกระบวนการก่อน

การนั่งสมาธิภาวนาก็เหมือนกัน ต้องผ่านกระบวนการก่อน ไม่ใช่เราจะมานั่งก่อกมลมหายใจ แล้วให้จิตสงบเป็นอุปนาสมาธิ มีความรู้ความฉลาดเกิดขึ้นในตัวเรา โห่ ทำจนตายก็ได้ อะไร เพราะไม่ได้ผ่านกระบวนการเบื้องต้น

เราต้องผ่านกระบวนการเบื้องต้นในการตั้งเจตนาขึ้นมา ก่อน เมื่อเราตั้งเจตนาขึ้นมาแล้ว บัดนี้ก็จะรู้จักว่าเราจะทำอะไร เมื่อเราจะทำสมาธิภาวนา เราคลายร่างกายของเราออกไปหรือยัง คลายอารมณ์ทางด้านจิตใจหรือยัง

สมัยก่อนเขามีลิ้มไถ ลิ้มคราด ลิ้มจอบ เครื่องมือการเกษตร การที่จะเอาลิ้มเก่าที่ตีอยู่แล้วออก ต้องใช้พลังงาน ต้องใช้ความสามารถ ลิ้มอันนั้นแน่นอยู่แล้ว การจะเอาลิ้มเก่าออก เราต้องใช้ไม้ที่แข็งกว่าไม้ลิ้มนั้น แล้วเราถึงจะตีลิ้มนั้นออกได้

ร่างกายจิตใจของเราตั้งแต่เกิดมาไม่เคยทำสมาธิภาวนาเลย ถึงแม้ทำอยู่บ้างก็ไม่เคยทำไปตามกระบวนการเลย เราทำไปแบบมั่ว ๆ เสร็จแล้วจิตใจไม่เป็นไปกับสมาธิภาวนา เราก็เลิก นานไปอีกมาคิดได้ ใจสงบขึ้นมาก็เลยทำใหม่ พอทำใหม่ใจสงบได้จริง ๆ พอใจสงบได้จริง ๆ แล้ว บัดนี้ตั้งใจทำเต็มที่ พอทำเต็มที่ ความสงบของใจหายไปเลย มีแต่กิเลส มีแต่ความฟุ้งซ่านรำคาญใจ นั่นคือการเตรียมตัวไม่พร้อม ไม่ได้เตรียมใจของตัวเองสำหรับที่จะรับภาระแต่ละเรื่องแต่ละอย่าง

ถ้าหากเราเตรียมใจของเราสำหรับที่จะรับภาระนั้น อารมณ์ต่าง ๆ ที่อัดแน่นอยู่ในหัวใจของเรา ไม่ว่าจะ เป็น อารมณ์กิเลส ตัณหา ราคะ โลภะ โทสะ โมหะ อะไรก็ตาม เราจะต้องจัดการอารมณ์เหล่านี้ออกไปจากใจของเรา ที่ว่าคลายหัวใจ คลายอารมณ์ของใจนั้นออก ให้เหลือแต่ความเย็นความสบาย

ตั้งเจตนาขึ้นมาว่า เมื่อเราบริกรรมพุทโธ ๆ ไป จิตสงบไปตามลำดับ เป็นขณิกสมาธิ เป็นอุปจารสมาธิ เป็นอัปปนาสมาธิแล้ว บัดนี้เราถึงถอยกลับมาพิจารณา ไม่ใช่เราทำภาวนาพุทโธ ๆ ไปสองสามคำ ไปพิจารณาเรื่องโน้นเรื่องนี้ ไม่ใช่ ถ้าเราจะทำสมถกรรมฐาน เราต้องทำไปตามกระบวนการก่อน

ไปจนถึงขั้นอัปนาสมาธิ เรารู้ด้วยว่าอัปนาสมาธิเป็นยังไง
เราก็กทำไป ๆ ๆ

เมื่อเราเปลี่ยนกระบวนการแล้ว เราทำแต่น้อย ไม่ต้อง
ไปทำมาก แต่เรามาเสียเวลาในการคลายร่างกายกับคลาย
จิตใจของเรา บางที่เป็นเดือน ๆ นะ ยังไม่ได้ภาวนาเลย มา
คุมตั้งแต่ใจ ขับไล่อารมณ์ต่าง ๆ ที่เคยหมกมุ่นอยู่ในใจของ
เราออกไป ใช้เวลาเป็นเดือน ๆ เป็นปี ๆ กว่าจะได้มาทำสมาธิ
ภาวนา บริกรรมชวนะ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ

ฉะนั้นถึงว่า การเปลี่ยนกระบวนการต่าง ๆ ในความคิด
ความเห็นของเรา เรียกว่าเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งหมดเข้ามาสู่
หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า กติกาต่าง ๆ เราต้องเคร่งครัด
ทั้งหมด ข้อปฏิบัติต่าง ๆ เราต้องเคร่งครัดทั้งหมด เสียสัจจะ
ไม่ได้ ตายเสียดีกว่า ถึงขนาดยอมตาย

(๓๐ มกราคม ๒๕๕๓)

๑๐๑ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ๑๐๒

เรายังมีสมมติของร่างกายอยู่ในจิตของเรา ต่อเมื่อเรา
ย้อนกลับมาดูใหม่ มาดูความจริง ถ้าเราไม่เข้าไปตั้ง ไม่เข้าไป
ยึดถือ ถึงความทุกข์ของร่างกายจะมีอยู่ แต่ไม่เดือดร้อนที่ใจ
เพราะความทุกข์ของร่างกายเป็นเรื่องของธรรมชาติ

ใจเราอยู่เดี๋ยวนี้เป็นทุกข์ เพราะไปตั้งมั่น ไม่อยากให้
เป็นอย่างโน้น ไม่อยากให้เป็นอย่างนี้ ถึงได้ว่ากามตัณหา
ภวตัณหา วิภวตัณหา กามตัณหา ความทะเยอทะยานอยาก
ส่วนหยาบ ๆ ใครก็รู้ ใครก็เห็น แต่ตัววิภวตัณหาเป็นตัวที่
ละเอียดอ่อน มันสิงอยู่ภายในจิตที่เป็นรากแก้ว หรือเป็นราก
เหง้าเค้ามูลของกิเลสทั้งหมด

แต่วิธีการแก้ต้องมาแก้ส่วนหยาบก่อนที่จะไปแก้ส่วน
ละเอียด การพิจารณา การใคร่ครวญ การตรีกตรองต่าง ๆ
อะไรก็ตาม เราต้องเข้าไปแก้ส่วนหยาบก่อน เพราะส่วนหยาบ
นั้นมองเห็นได้ด้วยตา

พระพุทธเจ้าท่านสอนกรรมฐานห้า เกสา โลมา นขา
ทันตา ตะโจ ตะโจ ทันตา นขา โลมา เกสา ว่าทั้งอนุโลมและ
ปฏิโลม เพื่อให้เราเห็นตามความเป็นจริงอันนี้ วิธีการบวชการ
สอนธรรมะเมื่อสองพันปีที่ผ่านมา กับสอนธรรมะในปัจจุบัน
ก็คือเอาอันเดียวกันมาพูด

(๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

ทุกวันนี้พระเถรถึงได้เพี้ยนกันไปหมด ลืมหลักความจริง
พระพุทธเจ้าสอนกรรมฐานห้า ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง สามารถ
จะทำมรรคผลนิพพานให้แจ้งได้ แล้วบัดนี้เราเรียนไปจนจบ
ขอบฝั่งทะเลหลวง กิเลสตัวไหนบ้างที่หลุดลอยออกไป...ไม่มี
มีแต่เพิ่มขึ้น ๆ ๆ ยิ่งฟังมากรู้มากเท่าไร ยิ่งยากนานเท่านั้น

ท่านว่าสมณพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งมีความเพียร
เพ่งอยู่ ย่อมแก้ความสงสัยได้ แตกต่างกันไปใหม่กับผู้ฟังผู้เรียน
เรียนไปมากเท่าไร ยิ่งโง่มากเท่านั้น ยิ่งเรียนก็ยิ่งโง่ ยิ่งรู้ก็ยิ่ง
โง่

เห็นตามความจริงของหนังใหม่ ท่านอธิบายเรื่องของหนังเป็นยังไง ลักษณะของหนังเป็นยังไง กลิ่นของหนังเป็นยังไง เวลาเมื่อมีโคลออกมาแล้วเป็นยังไง ถ้าไม่อาบน้ำไม่สะไม่สาบแล้วเป็นยังไง เราเห็นตามความเป็นจริงของหนังใหม่หนังในกระดาศมีกลิ่นใหม่ หนังในกระดาศจะไม่มีกลิ่นชัด หนังในตัวของเรามีกลิ่นใหม่ นั่นความแตกต่างกัน ถ้าเรามาเห็นหนังในตัวของเรา กับเรารู้หนังในกระดาศมันคนละเรื่องกัน

ถ้าพระอุปัชฌาย์องค์ใดไม่สอนกรรมฐานทำให้กุลบุตรที่จะบวชเข้ามาเป็นพระภิกษุสงฆ์หรือเป็นสามเณร ท่านปรับโทษไว้ ความสำคัญของกรรมฐานห้าสำคัญขนาดไหน บอกก่อน สรณะและศีล ศีลที่เป็นข้อดเว้นยังมาบอกทีหลังกรรมฐานห้า ท่านจะบอกกรรมฐานห้าก่อนจะไปห่มผ้า ก็แสดงว่ากรรมฐานห้านี้มีความสำคัญ

ลองนึกถึงสภาพของคนไม่มีหนังดูซิเป็นยังไง หนังก็เหมือนกันกับถุงผ้า หรือเหมือนกันกับย่าม มีช่องใส่เข้าไปในถุงนั้น ถ้าหนังแตกฉีกขาด ถูกมีดบาด หรือถูกอะไร เลือดไหลออกมาเหมือนถุงผ้าขาด ของข้างในก็ร่วงออกมา

หรือสมมติว่าคนเดินไปข้างหน้าเราไม่มีหนึ่ง หรือเรากำลังเดินอยู่ไม่มีหนึ่ง มีอะไรที่จะตามเรามา แผลงหัวแผลงวัน จะมากินน้ำเลือด น้ำเหลือง น้ำหนอง แผลงวันบางตัวไข่ออก มาเป็นตัวหนอนวิ่งออกมาเลย มันจะมาแตะ มาไซ มากิน

(๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

๑ นึกว่าภาวนาดี ๑

คนส่วนใหญ่ทุกวันนี้ไม่ค่อยเข้าใจเรื่องวิปัสสนา วิปัสสนา
นึกว่าภาวนาดีกัน ทีไหนได้ บ้า

ถ้าเป็นวิปัสสนา เห็นที่เกิดที่ดับ ถ้าเป็นวิปัสสนู ไปยินดี
ในสิ่งที่เกิด ยินร้ายในสิ่งที่ดับ เป็นวิปัสสนูปกิเลสกันเป็นส่วน
ใหญ่

อย่างบวชมาจากสำนักของครูบาอาจารย์ เป็นตั้งแต่
ปีแรก แก่กันไม่ได้ สุตทำยมาก็ต้องไปกนิยาระงับประสาท
เพราะอะไร เพราะเหตุที่ว่าครูบาอาจารย์ไม่ได้เตรียมการ
สำหรับผู้ที่เข้ามาบวชใหม่ ไม่ได้อธิบายระหว่งวิปัสสนากับ
วิปัสสนา ไม่ได้ตั้งข้อสังเกต คนภาวนาก็นึกว่าภาวนาไปเลย
มันเกิดขึ้นมาแล้ว เราไม่ได้ดูว่าเป็น **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา**
เกิดอะไรขึ้นมาแล้วก็ไปยินดี ถ้าอารมณ์ที่พอใจก็ไปยินดี ถ้า
อารมณ์ที่ไม่พอใจก็ไปยินร้าย ชีวิตทั้งชีวิตก็จบอยู่แค่นั้น

ข้อปฏิบัติแนวทางปฏิบัติของครูบาอาจารย์ในการ
พิจารณา จะเห็นระหว่างวิปัสสนูปกิเลส กับวิปัสสนาญาณ
ปัญญาพิจารณาสังขาร ปัญญาพิจารณาเห็นสังขาร

(๒ กรกฎาคม ๒๕๕๔)

❁ ไม่มีอะไรอัศจรรย์ยิ่งกว่าธรรม ❁

ในช่วงระยะเวลาหนึ่งของอัปนาสมาธิ กำหนดเวลาบางทีสาม-สี่-ห้าชั่วโมง ฉะนั้นถึงว่าต้องไปทำความเพียรอยู่ตามลำพัง เสร็จแล้วเราจะไม่กำหนดเวลาลำเวลา อยู่ได้นานเท่าไรก็ต้องอยู่

พอสุดท้ายมาเราถอยกลับมาพิจารณาสังขารร่างกายของเรา พอเราถอยกลับมาปุ๊ป เพียงแต่เราตั้งเจตนาขึ้นมา ร่างกายของเราก็จะแตกดับให้เราเห็นอย่างประจักษ์ เรียกว่าเห็นอย่างแจ่มแจ้ง

พอเราเห็นอย่างแจ่มแจ้งแล้ว นี่คือธรรมะ ธรรมะคือของจริง ไม่มีอะไรจะเป็นสิ่งอัศจรรย์ยิ่งกว่าธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

พอเราเข้ามาถึงตรงนี้แล้ว บัดนี้สภาพจิตใจของเราจะรำเริงกล้าหาญ ยืนหยัดในพระไตรสรณคมน้อย่างเด็ดขาด ไม่มีอะไรที่จะให้เราผิดเพี้ยน เนื่องจากผิดศีลผิดธรรม ผิด

ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จะผิดไม่ได้ เพราะว่าเป็นอจลศรัทธา หรือเป็นวิถีของศีล หรือเป็นสมุทเฉจปหาน

สภาพจิตใจของเราเข้มแข็ง จะว่าเข้มแข็งก็เข้มแข็ง แต่ไม่ใช่แข็งกระด้าง เป็นแข็งแรง อ่อนก็จะเป็นอ่อนโยน ทุกวันนี้คนในโลกหรือสังคมของโลก มีแต่แข็งกระด้าง หรืออ่อนก็กลายเป็นอ่อนแอ เพราะไม่มีเครื่องคุ้มกันตัวเอง ต่อเมื่อเรามาหาเครื่องคุ้มกันตัวของเราได้ นั่นแหละถึงว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ ไม่มีอะไรที่จะมหัศจรรย์มากมาไปกว่าธรรมะ คือธรรมชาติอันนี้

(๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑)

๑ เจตนาเป็นองค์ของความบริสุทธิ์ ๑

เราต้องตั้งเจตนาของตัวเองขึ้นมา เวลาเราจะทำสมาธิภาวนา หรือเราจะนอน เจตนา นั้นเป็นองค์ของความบริสุทธิ์ ไม่ว่าจะนอน เราจะเดิน เราจะยืน หรือเราจะนั่ง เราจะภาวนา หรือเราจะทำงาน เราก็ตั้งเจตนาขึ้นมา

พอเราตั้งเจตนาขึ้นมาแล้ว เราก็ทำงาน เมื่อจิตสงบระดับไหน สมควรกับการพิจารณาระดับไหน ความสงบระดับไหนก็สมควรกับความบริสุทธิ์ระดับนั้น ไม่ใช่จะทำจิตสงบระดับอัปนาสมาธิเสียก่อนแล้วจึงถอยมาพิจารณา ไม่ใช่เราพิจารณาได้ ตั้งแต่จับคำบริกรรมภาวนา พอเราวางคำบริกรรมภาวนา จิตตั้งมั่นอยู่เป็นฌณิกสมาธิ หรือเป็นอุปจารสมาธิเมื่อเป็นอุปจารสมาธิเราก็พิจารณา มันมีอะไร อุดคคหนิมิต หรือปฏิกคคหนิมิต เราก็พิจารณาไปเลย พิจารณาให้เห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนตตา พิจารณาให้เห็นเป็นของไม่เที่ยง นี้เรามีกำลัง

(๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

พอจับคำบริกรรมภาวนาพุทโธ ๆ ๆ เข้าไป จิตใจแนบแน่นอยู่กับคำว่า “พุทโธ” รู้สึกความเย็นความสบายเกิดขึ้นมาในพุทโธ รู้สึกว่าจิตตั้งมั่นอยู่ได้ แล้วถึงได้คลายคำว่า “พุทโธ” ออก จิตก็ตั้งมั่นอยู่ได้ชั่วขณะจิตหนึ่ง หรือตั้งมั่นได้นานขึ้น จนกระทั่งเกิดอารมณ์ที่จะเป็นอุคคหนิมิต หรือปฏิภาคนิมิต

ในอารมณ์นั้น หากเรามีกำลังพอที่จะพิจารณาให้เป็น **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** เราก็อพิจารณา เราก็อละจิตให้ลงไปเป็นอัปนาสมาธิเลย หรือถอยกลับมาหาบริกรรมชวนะ ท่านแยกไว้สองอย่าง ถ้าไปหาอัปนาสมาธิได้ เราก็อไป ถ้าไปไม่ได้ เราก็อถอยกลับมาหาพุทโธ มาอัดพุทโธใหม่ ให้เกิดความแน่น ความมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ต่าง ๆ ที่จะมากระแทกแตกดัน เกิดความรู้สึกขึ้นมาในขณะที่ทำ ไม่ใช่หน้านิ้วคิ้วขมวดเฉย ๆ พอไป ๆ แล้วก็เกิดความมั่นคงขึ้นมาทางด้านจิตใจ พอคลายคำว่าพุทโธออก จิตสามารถทะลุลงไปเป็นอัปนาสมาธิได้เลย โดยไม่ผ่านอุปจารสมาธิก็ได้ ท่านก็อธิบายไว้ชัดเจนขนาดนั้น

เราทำแล้วเป็นยังไง เป็นไปตามขบวนการไหม ถ้าไม่เป็นไปตามขบวนการนั้น เราจะทำยังไงกับตัวของเรา เราก็อวิเคราะห์ วิจัย วิจารณดู

(๑๙ กันยายน ๒๕๕๒)

๑๑ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ๑๒

พอเราทำสมาธิภาวนาไป เราได้หลักแล้วเราก็ไปทำ คือได้หลักของสมณะกรรมฐานไป อย่างบริกรรมชวนะ พอเราตั้งคำบริกรรมไปนานเข้า ๆ ๆ จิตก็มั่นคง พอจิตมั่นคงแล้วก็คลายคำบริกรรมออก จิตตั้งมั่นอยู่โดยลำพังของจิตที่ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่ชั่วขณะจิตหนึ่งขึ้นไป เรียกว่าขณิกสมาธิ มันตั้งมั่นได้นานขึ้น จนกระทั่งว่ามีอุคคหนิมิตหรือปฏิภาคนิมิตเกิดขึ้น

พอมีอุคคหนิมิต รูปภาพต่าง ๆ ที่เราเคยพบเคยเห็นมาแต่ปางก่อน เราอย่าไปตกใจ รูปภาพนั้นจะเป็นสองอย่าง เป็นฝ่ายอิฏฐารมณกับอนิฏฐารมณ อิฏฐารมณเป็นรูปภาพที่เราชอบใจ ฝ่ายอนิฏฐารมณเป็นรูปภาพที่เราไม่ชอบใจ หรือเกิดปฏิภาคนิมิตขึ้นมา จะเกิดอย่างใดอย่างหนึ่งในสี่อย่าง ปฏิภาคนิมิตฝ่ายเกิด กับฝ่ายดับ อุคคหนิมิตฝ่ายดี กับฝ่ายไม่ดี จะมีสองอย่างคู่กัน ถ้าเห็นฝ่ายดี ฝ่ายไม่ดีก็ไม่เกิด

เราก็ดูว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วแต่เกิดขึ้นมาจากสังขาร
ปรุงแต่ง เกิดขึ้นมาจากความไม่เที่ยงแท้แน่นอน มันเกิดขึ้นมา
ตั้งอยู่ได้ แล้วก็สลายไปได้เป็นธรรมดาของมัน พอเราเห็น
ความเป็นธรรมดาอย่างนั้น เราก็ทะลุจิตลงไปเป็นอัปนาสมาธิ
คลายอารมณ์อันนั้นออก ขาดจากอารมณ์ต่าง ๆ ของโลก
ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็โลกในอดีต โลกในอนาคต ไม่ไปคำนึง
คิดถึง

มันจะเห็นความอัศจรรย์หลายอย่างเกิดขึ้นมาบัดนี้ บาง
คนขณะจิตที่จะสงบเป็นอัปนาสมาธิ จะเกิดเสียงดังห้วนไหว
ขึ้นมาเหมือนกับแผ่นดินจะถล่มฟ้าจะทลาย หรือเกิดลอยตัว
ออกไปอยู่กลางอากาศกลางหาที่ไหนก็ไม่รู้ เหมือนกับหลุด
ลงไปใบบาดาลพิภพ จะมีอะไรเกิดขึ้นมาในขณะนั้น เราก็
พยายามตั้งความรู้ไว้ เรานอนหลับมีความรู้ที่ตรงไหน ยังไม่
ตาย ยังนอนได้ทุกวัน แต่พอเราตั้งความรู้ขึ้นมาได้แล้วบัดนี้
อยู่ในอัปนาสมาธิชั่วระยะหนึ่ง

เราต้องตั้งเจตนาตั้งแต่เราเริ่มจะจับคำบริกรรมภาวนา
ถ้าหากจิตเป็นอัปนาสมาธิแล้ว เราจะต้องถอยกลับมาพิจารณา
อยู่ที่ปฏิภาคนิมิตหรืออุคคหนิมิต ต้องมีเจตนาไว้ก่อน

เหมือนกับเรานอนหลับ ถ้าหากเราไปต่างประเทศมาใหม่ ๆ มันจะนอนผิดเวลา ตื่นผิดเวลา เพราะอะไร เพราะระหว่างประเทศมันแตกต่างกันสี่-ห้า-หกชั่วโมงก็มี แต่แต่ละประเทศสองสามชั่วโมงก็มีแต่ละประเทศ เวลาที่เปลี่ยนกันไป

พอเราตั้งเจตนาไว้อย่างนั้นแล้วบัดนี้ เมื่อจิตสงบเป็นอัปนาสมาธิแล้ว ก็ถอยกลับมาพิจารณา มันจะเห็นสังขารร่างกายของเราในฝ่ายเกิดหรือฝ่ายดับ หรือจะเห็นอุคคหนิมิตในฝ่ายที่ยินดีหรือยินร้าย จะยินดีก็ตาม ยินร้ายก็ตาม เราพยายามกำหนดไว้ตลอดเวลา มันจะต้องเป็น **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** ทั้งหมด เป็นไปตามสภาวะธรรม

เมื่อเป็นไปตามสภาวะธรรมแล้ว ก็ตั้งใจทำอยู่อย่างนั้น พอคลายจากการพิจารณา วางลงไปสู่ความสงบของอัปนาสมาธิอีก ไปอยู่ในอัปนาสมาธิชั่วระยะหนึ่ง แล้วก็ถอยกลับมาใหม่อีก แล้วก็มาพิจารณาอีกอยู่อย่างนั้น พิจารณาไป ๆ มา ๆ เดิน ๆ กลับ ๆ อยู่อย่างนั้น

ถอยกลับมาจนถึงปริกรรมชวณะ พอเราอัดคำปริกรรมเข้าไปเต็มที่ จิตมันแน่นมันคง คลายคำปริกรรมออก บางทีคลายคำปริกรรมออกจากปริกรรมชวณะ จิตจะทะลุลงไปเป็นอัปนาสมาธิเลยก็มี โดยที่ไม่ต้องผ่านขณิกะ ผ่านอุปจาระ เพราะความมั่นคงของจิตมีอยู่แล้ว จะเกิดอะไรขึ้นมาก็เกิด

ตามอรรถาธิบายของมัน เรียกว่าธรรมชาติบำบัด ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติของมัน แต่เราก็คอยประคองไว้เท่านั้นแหละ

คอยทำสัมปชัญญะ คือความรู้สึกตัว จะเกิดอะไรขึ้นมา ในขณะที่เราทำความ پاکความเพียร เราก็พยายามกำหนดสัมปชัญญะนั้นไว้ ให้มันเด่น ๆ ไว้ตลอดเวลา ความมั่นคงของจิตก็มากขึ้น บัดนี้เราสามารถที่จะมามองดูภายนอกได้ มีกำลังพอที่จะมองดูเรื่องภายนอก วิเคราะห์เรื่องภายนอก เรื่องอะไรต่ออะไรต่าง ๆ ได้

ฉะนั้น การทำสมาธิภาวนา พยายามสังเกตตัวเอง ถ้าหากเราไม่สังเกตตัวของเราเอง มันจะมีปัญหา มีปัญหาอะไร สมมติว่าเราขวางออกไป โยนของออกไปไม่กำหนดที่หมายมันตก ถ้ามันตกเข้าไปในดงหญ้า เราจะไปหาอย่างไร กว่าที่จะหามันเจอตาเหลือก

แต่ถ้าเรากำหนดให้มีสัมปชัญญะ ความรู้ตัวเด่นอยู่ตลอดเวลาแล้ว อะไรจะเกิดก็เกิดตามสภาวะธรรมของมัน เรียกว่าธรรมคือการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นธรรมดาของมัน ไม่ได้เป็นเรื่องแปลกเรื่องใหม่อะไรทั้งหมด

(๑ มิถุนายน ๒๕๕๑)

๑ ธรรมใหญ่กว่าฉันท์ ๑

ถ้าคนเราเข้าใจในการวางรากฐานในเบื้องต้นแล้ว การที่จะเดินไปข้างหน้าไม่มีปัญหาอะไร เพียงแต่บำรุงต้นให้เติบโตเท่านั้น ให้ปุ๋ยรดน้ำตามสมควร ก็ดูเวลาฝนตกมา ต้นไม้ต้นหญ้าเขียวไปหมด ลองฝนไม่ตกดูซิ ต้นไม้แห้ง หญ้าแห้ง ต้นไม้ใหญ่ ๆ ก็ยังตายเลยถ้าฝนไม่ตก ฉะนั้น เราไม่ได้ไปบำรุงยอด แต่บำรุงโคนของมัน

เราเดินถูกตามหลักของอริยสังขหรือยัง กลับมาดูตัวเอง พอแล้วหรือยัง ถ้าหากเรากลับมาดูตัวของเราให้พอให้พร้อม มันจะไม่มีปัญหาอะไรเลย การทำสมาธิภาวนาจะทำไปแบบเรื่อย ๆ สบาย ๆ ไม่มีอะไรหิวหาว ที่หิวหาวอยู่ทุกวันนี้ เพราะเหตุที่ว่า ไม่ได้วางรากฐานในเบื้องต้นให้ถูกต้องตามแนวทางในภาคปฏิบัติ

ในภาคปฏิบัติแตกต่างกันจากการศึกษาเล่าเรียนทางโลก อันนี้เรามาเรียนรู้เรื่องของใจโดยตรงเลย ไม่เหมือนเรียนรู้เรื่องความจำสัญญาอารมณ์ต่าง ๆ เราไปเข้าใจว่าความจำอันนั้นเป็นใจ เรานึกว่าความจำเป็นใจของเราแล้ว อันนั้นไม่ใช่ใจของเรามีอีกต่างหาก เราไปวิ่งวุ่นอยู่กับความจำอันนั้น กับสัญญาอารมณ์อันนั้น ก็นึกว่าเป็นเรา เป็นของของเราไปแล้ว นั่นละถึงมองเห็นชั้นดีมากกว่ามองเห็นธรรม ธรรมใหญ่กว่าชั้นดี แต่เรามองเห็นธรรมเป็นธูลีไปแล้ว มองเห็นชั้นดีใหญ่

แต่แท้ที่จริงชั้นดีไม่ได้ใหญ่ ชั้นดีกลายเป็นธูลี ธรรมใหญ่กว่าชั้นดีเพราะอะไร เพราะชั้นดีนั้นแสดงตามธรรมะ คือ มีการเกิดขึ้น มีการชราคร่ำคร่า มีการชำรุดทรุดโทรม มีการสลายในที่สุด นั่นคือชั้นดีสลายไปตามธรรม ฉะนั้น ธรรมจึงใหญ่กว่าชั้นดี

(๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔)

อาจารย์เย ปะมาเทนะ
ทะวารัตตะเยนะ กะตั้ง
สัพพัง อะปะราซัง ขะมะตุโน ภันเต